

การศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จ
การศึกษาระดับปริญญาตรีศึกษานอกระบบโรงเรียน

นักวิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิธิตา จรุงเกียรติกุล
รองศาสตราจารย์ ดร. วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนัสวาสน์ โกวิทยา

ทุนสนับสนุน

โครงการวิจัยทั่วไปและโครงการวิจัยหน่วยงาน
กองทุนวิจัย คณะครุศาสตร์
ปีงบประมาณ 2561

เคารพและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นท่ามกลางความหลากหลาย เป็นผู้นำในการสร้างและประสานเครือข่าย การศึกษานอกระบบโรงเรียนที่นำสังคมสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสร้างสรรค์องค์ความรู้ด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้วยการวิจัยที่สามารถนำข้อค้นพบไปใช้ได้จริงในการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ทั้งในบริบทขององค์กรและชุมชน

1.2 สมรรถนะเพื่อการทำงาน (Functional Competency) ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และ คุณลักษณะที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ ได้แก่ **ด้านความรู้** พบว่าสมรรถนะที่มีความสำคัญมากที่สุดได้แก่ ภาษาเพื่อการสื่อสารและการสืบค้นสารสนเทศ รองลงมา ได้แก่ เป็นผู้ที่ยอมรับรู้ตลอดเวลา ความรู้ความ เข้าใจงานในสาขาวิชาชีพ ความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัล พร้อมทั้งจะรับและ ถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สังคม ศิษย์และเพื่อนร่วมงาน และความรู้ด้านหลักการจัดการความรู้ **ด้านทักษะ** พบว่าสมรรถนะที่มีความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ ทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล รองลงมาได้แก่ ทักษะการ คิดเชิงออกแบบและแก้ปัญหา สามารถใช้ภาษาไทยได้เป็นอย่างดีเพื่อเป็นแบบอย่างในการพูดและการ เขียน บริหารเวลาทั้งในการทำงานและในเรื่องส่วนตัว สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัลในการ ส่งเสริมการเรียนรู้ ปฏิบัติและศึกษาเกี่ยวกับงานที่รับผิดชอบอย่างเป็นระบบ ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ ที่มุ่งเน้นการใช้ฐานความรู้และระบบความคิดในลักษณะสหวิทยาการ ใช้ภาษาอังกฤษหรือ ภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ในการสื่อสารและค้นหาความรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้และการดำเนินชีวิต ได้ ทักษะในการบริหารและจัดการความรู้อย่างเป็นระบบและ **ด้านคุณลักษณะที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่** พบว่าสมรรถนะที่มีความสำคัญมากที่สุดมีเท่ากัน 2 สมรรถนะ ได้แก่ มีบุคลิกภาพที่ดี และมีมนุษยสัมพันธ์ และการเข้าสังคม รองลงมาได้แก่ มีจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม และความซื่อสัตย์ในการจัดการ ความรู้ และมีความรับผิดชอบในการแบ่งปันความรู้

2. ผลการนำเสนอแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียนมี 4 แนวทางหลัก ประกอบด้วย แนวทางที่ 1 แนวทางด้านการพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตรและการจัดการศึกษา แนวทางที่ 2 แนวทางด้านองค์ความรู้และกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน แนวทางที่ 3 แนวทางด้านระบบสนับสนุนการ เรียนรู้ และแนวทางที่ 5 แนวทางด้าน การประกันคุณภาพความสำเร็จในการเรียนรู้

จะเห็นได้ว่า สมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษา สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน และแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรต่าง ๆ ของสาขาวิชา การศึกษานอกระบบโรงเรียนจะเป็นประโยชน์กับหน่วยงาน องค์กร และสถานศึกษา ตลอดจนเจ้าหน้าที่ทำงาน เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาตลอดชีวิตสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร การวางแผน กิจกรรมการเรียนรู้ และการพัฒนาผู้เรียนที่มีคุณภาพต่อไป

บทคัดย่อไทย

งานวิจัยเรื่อง การศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จ การศึกษาสาขาวิชาการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียน และ 2) นำเสนอแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียน มีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษา สาขาวิชาการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียน มีสมรรถนะหลัก ได้แก่ ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะส่วนบุคคล และ สมรรถนะเพื่อการทำงาน ได้แก่ ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่

2. ผลการนำเสนอแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียน ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมี 4 แนวทางหลัก ประกอบด้วย แนวทางที่ 1 แนวทางด้านการพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตรและการจัดการศึกษา แนวทางที่ 2 แนวทางด้านองค์ความรู้และกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน แนวทางที่ 3 แนวทางด้านระบบสนับสนุนการเรียนรู้ และแนวทางที่ 4 แนวทางด้านประกันคุณภาพความสำเร็จในการเรียนรู้ ซึ่งเป็นประโยชน์กับ หน่วยงาน องค์กร และสถานศึกษา ตลอดจนผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาตลอดชีวิตสามารถ นำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร การวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ และการพัฒนาผู้เรียนที่มี คุณภาพต่อไป

ABSTRACT

This study on the necessary competencies for work required by graduate users from students who have completed non-formal education program aims to 1) study the necessary competencies for work required by graduate users from students who have graduated in non-school education program; and 2) propose guidelines for the development of learners in non-formal education program. The data were collected using both quantitative and qualitative ways. The results were found that:

1. The result of the competencies comprised of two main competencies: (1) the corecompetencies include knowledge, skills, personal attributes; and (2) the competencies for work, including knowledge, skills, attributes used in the working performances.

2. The result of the proposed guidelines for the development of learners in non-formal education program include 4 main guidelines: (1) curriculum development or improvement and educational management; (2) knowledge and learner development activities; (3) learning support system; and (5) quality assurance and learning success. The findings will be beneficial to departments, organizations and educational institutions, as well as those working in the provision of education to apply these guidelines for curriculum development, learning activities planning, and for further development of quality of all learners.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายศึกษาข้อมูลพื้นฐานของคุณภาพบัณฑิต ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนจัดการเรียนการสอน และเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพบริบทและความต้องการของสังคมที่แท้จริง และจัดทำแผนการรับและพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ คณะผู้วิจัยขอขอบคุณทุนสนับสนุนโครงการวิจัยทั่วไปและโครงการวิจัยหน่วยงานกองทุนวิจัย คณะครุศาสตร์ ที่ให้ทุนสนับสนุนโครงการวิจัยครั้งนี้ และคณะผู้บริหาร คณาจารย์ ผู้ใช้บัณฑิตศิษย์ปัจจุบันและศิษย์เก่าทุกคน รวมถึงผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดในการทำวิจัยนี้ที่ได้ให้คำปรึกษาและข้อมูลเพื่อใช้ในการประกอบการจัดทำแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน การดำเนินการวิจัยมีอาจสำเร็จลุล่วงไปได้หากปราศจากความร่วมมือของทุกคน จนโครงการนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

คณะผู้วิจัยเชื่อมั่นว่า องค์ความรู้จากงานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการต่อยอดการพัฒนานิสิตที่สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน รวมถึงเป็นงานวิจัยต้นแบบให้กับสาขาวิชาที่สนใจศึกษาข้อมูลในลักษณะเดียวกันนี้ และนิสิต นักศึกษาที่สนใจค้นคว้าได้นำมาอ้างอิงต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิธิตา จรุงเกียรติกุล
รองศาสตราจารย์ ดร. วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนัสวาสน์ โกวิทยา

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร.....	ข
บทคัดย่อไทย.....	ง
Abstract.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหาการวิจัย.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์.....	7
ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย.....	8
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต.....	10
1.1 ความเป็นมาของการศึกษาตลอดชีวิต.....	10
1.2 ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิต.....	12
1.3 ความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต.....	12
1.4 องค์ประกอบของการศึกษาตลอดชีวิต.....	14
1.5 หลักการจัดการศึกษาตลอดชีวิต.....	15
ตอนที่ 2 การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21.....	16
2.1 ทักษะแห่งอนาคตใหม่.....	16
2.2 คุณลักษณะของครูในยุคศตวรรษที่ 21.....	21
ตอนที่ 3 การจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในยุค Thailand4.0.....	24
ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะการเรียนรู้.....	31
4.1 แนวคิดในการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้.....	31
4.2 ความหมายของสมรรถนะการเรียนรู้.....	33
4.3 ขั้นตอนการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้.....	35
4.4 องค์ประกอบของสมรรถนะที่จำเป็นในการทำงาน.....	37

4.5 แนวทางในการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้.....	39
ตอนที่ 5 การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา.....	41
5.1 ความหมายของสถาบันอุดมศึกษา.....	41
5.2 บทบาทและความสำคัญของสถาบันอุดมศึกษาในโลกยุคปัจจุบัน.....	42
5.3 ทิศทางการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา.....	43
5.4 การพัฒนาผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา.....	46
ตอนที่ 6 ข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	47
6.1 ที่มาหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	47
6.2 ข้อมูลหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน.....	49
6.3 แนวโน้มหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	59
ตอนที่ 7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	61
7.1 งานวิจัยในประเทศ.....	61
7.2 งานวิจัยในต่างประเทศ.....	63
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	66
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	69
1. ผลการศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	69
2. ผลการนำเสนอแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	79
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	88
สรุปผลการวิจัย.....	88
อภิปรายผล.....	93
ข้อเสนอแนะ.....	100
ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้.....	100
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	101
รายการอ้างอิง.....	102
ภาคผนวก.....	107
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ.....	108

ภาคผนวก ข เครื่องมือวิจัย.....	110
ภาคผนวก ค เอกสารนำเสนอการสนทนากลุ่ม.....	127
ภาคผนวก ง ภาพกิจกรรมการสนทนากลุ่ม.....	138

บทที่ 1

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหาในการวิจัย

โลกในยุคปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) และมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาเนื่องจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามามีอิทธิพลต่อการทำงานในทุกด้านทั้งทางด้านเศรษฐกิจธุรกิจสังคมกฎหมายการศึกษาศาสนาวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและส่งผลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่การทำงานร่วมกันตลอดจนคุณธรรมจริยธรรมและจิตวิญญาณของประชาชนทั่วโลก (ทีศนา แคมมณี, 2555) จะเห็นได้ว่าบริบทของประเทศและของโลกกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งการพัฒนาเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมตลอดจนนวัตกรรมของเทคโนโลยีต่าง ๆ มีแหล่งความรู้ใหม่ ๆ เกิดขึ้นอย่างหลากหลาย ซึ่งเหมือนเป็นโอกาสในทางหนึ่ง แต่ในอีกทางหนึ่งการเปลี่ยนแปลงข้างต้นส่งผลให้ประชาชนต้องมีความสามารถและสมรรถนะในการเลือกเรียนรู้สิ่งใหม่และการปรับตัวเพื่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ระบบการศึกษาจึงต้องมุ่งพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน เปิดทางเลือกให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ เชี่ยวชาญในเรื่องที่ถนัดและสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถดูแลสุขภาพของตนเองและครอบครัว ในขณะที่วัยที่ยังคงต้องมุ่งเน้นการให้มีคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อให้บุคคลเหล่านั้นเป็น คนดี รับผิดชอบต่อสังคมและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้ทิศทางของการพัฒนาประเทศจากการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ยังกำหนดประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรมเพื่อสร้างคนดี มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชนและสังคม มีการพัฒนาศักยภาพของคนตลอดช่วงชีวิต ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ครอบคลุมถึงพหุปัญญาของมนุษย์ที่หลากหลาย ตลอดจนสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ด้วย (คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 2562)

สถาบันอุดมศึกษา หรือมหาวิทยาลัย ในฐานะสถาบันการศึกษาชั้นสูงก็ย่อมต้องปรับตัวตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกหนึ่งเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งคือการพัฒนาผู้เรียนหรือคุณภาพบัณฑิตให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง อาทิ การขยายตัวทางเทคโนโลยีและอุตสาหกรรม การเพิ่มขีดความสามารถของแรงงานและบริการ เป็นต้น ซึ่งปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้คนเผชิญการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวคือ คุณภาพของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพคนถือว่าเป็นทรัพยากรสำคัญที่สุดในการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันในโลกสมัยใหม่ ดังนั้นสิ่งแรกที่ต้องรีบเร่งให้เกิดขึ้นในประเทศไทยคือ การพัฒนาคนให้มีศักยภาพในระดับสากล โดยต้องเป็นคนดี เป็นคนเก่งและมีฐานะเป็นทุนทางสังคมเพื่อร่วมกันพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าและเทียบเท่าอารยประเทศได้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555) ในกระแสการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษา แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตได้ถูก

นำมาใช้เป็นหลักการและแนวทางในการจัดการศึกษาของประเทศ เพื่อให้ประชาชนทุกคนมีโอกาสเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และการให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งแนวคิดนี้ได้เป็นพลังผลักดันสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา การกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาให้กับท้องถิ่นและภาคส่วนต่าง ๆ ส่งผลให้หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน อาทิ กระทรวงศึกษาธิการ มีมาตรการเพื่อการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง พ.ศ. 2552- 2561 โดยคนไทยต้องได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพคือ พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และการเรียนรู้ของคนไทย พัฒนาผู้เรียนสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อม หลักสูตรและเนื้อหาภายใต้ระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เพิ่มโอกาสการศึกษาและการเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ เพื่อให้ประชาชนทุกคนมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการบริหารและจัดการศึกษาตลอดชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552) สอดคล้องกับแผนปฏิรูปประเทศด้านสังคม มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการศึกษา เน้นผู้เรียนให้เป็นผู้มีทักษะชีวิตในการดำรงชีวิตนอกเหนือจากสังคมในโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม และมีความสุข เป็นผู้ที่มีปัญญาควบคู่การมีคุณธรรม จริยธรรมในการใช้ชีวิตในสังคม การเป็นผู้มีจิตอาสา การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความกระหายต้องการที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต (คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 2562)

การศึกษาดูตลอดชีวิตเป็นการศึกษาที่เกิดขึ้นตั้งแต่เกิดและสิ้นสุดเมื่อชีวิตสิ้นสุดลง การศึกษาดูตลอดชีวิตครอบคลุมการศึกษาและกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมดที่เกิดขึ้นในทุกช่วงของชีวิตตั้งแต่การศึกษาในวัยเด็กไปจนถึงการศึกษาในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา และการศึกษาตามอัธยาศัยหรือการศึกษานอกระบบ การศึกษาดูตลอดชีวิตจะช่วยให้บุคคลดำรงชีวิตประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมและมีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะเผชิญกับชีวิตและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2549) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 บัญญัติไว้ว่า หลักการจัดการศึกษาให้เป็นการศึกษาดูตลอดชีวิตสำหรับประชาชน และให้ทุกภาคส่วนของสังคม มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อาจจัดทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ หรือการศึกษาดูตามอัธยาศัยรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ จะเห็นได้ว่าปัจจุบันโครงสร้างทางการศึกษาของประเทศไทยพยายามจัดการศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน โดยการขยายช่องทางการศึกษาให้มีความหลากหลาย เพื่อให้บุคคลสามารถเรียนรู้ได้ทุกช่วงอายุตลอดชีวิต

การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้จึงเป็นเป้าหมายในการพัฒนาคนไทยทุกกลุ่มวัยให้มีศักยภาพ ด้วยการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต คิดเป็น ทำเป็น การสังเคราะห์ความรู้ รวมทั้งการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมทางครอบครัว ชุมชนและสังคมให้มั่นคง โดยยึดโครงสร้างทางสังคมของชุมชนเป็นฐานของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยใช้ศักยภาพและทรัพยากรในชุมชนเป็นหลักให้ประชาชนและทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนด และตัดสินใจในกิจกรรมสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับตนเองและชุมชนท้องถิ่น เกิดเป็นชุมชนการเรียนรู้ การพัฒนาชุมชนซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนา

ประเทศให้เกิดความยั่งยืนจำเป็นต้องการสร้างชุมชนในมีความยั่งยืนของชุมชนการเรียนรู้ ต้องเป็นชุมชนที่สามารถดำรงสภาพของการเป็นชุมชนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีการพัฒนา ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีการสนับสนุนให้สังคมทุกภาคส่วนและทุกระดับได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพและการสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ จะทำให้เกิดพลังชุมชนที่เข้มแข็ง หรือชุมชนเข้มแข็ง (มิ่งขวัญ คงเจริญ, 2553) แต่ในการพัฒนาที่ผ่านมายังไม่สามารถบรรลุการเป็นชุมชนการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง เป็นเพียงการสร้างแหล่งเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้หรือสรรหาผู้รู้และภูมิปัญญา แต่ยังไม่สามารถให้คนในชุมชนบุคคลตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ มีทักษะและกระบวนการในการคิด การวิเคราะห์ และการแก้ปัญหาสามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง และสามารถใช้ความรู้ได้อย่างถูกต้อง (เกษม วัฒนชัย, 2549)

การพัฒนาผู้เรียนให้สามารถมีสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้ออกไปทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นที่ต้องการของทุกคนทุกฝ่ายอย่างแท้จริงจึงเป็นเรื่องที่ทั้งสถาบันการศึกษาเอง และเครือข่ายทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง อีกทั้งตัวนิสิตนักศึกษาเองก็ต้องเข้าใจบทบาทของบพเองเพื่อจะได้มีความพร้อมสำหรับการทำงานในอนาคต หน่วยผลิตอย่างสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) จึงจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้สามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 รวมถึงแนวทางการพัฒนาประเทศซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นกำลังคนที่มีคุณภาพและแรงงานที่มีทักษะความรู้และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและมีศักยภาพสามารถแข่งขันได้ในตลาดแรงงาน เป็นคนที่มีคุณภาพและมีความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรมเพื่อขับเคลื่อนประเทศไทยเป็น Thailand 4.0 ซึ่งในแวดวงการศึกษาได้มีการกล่าวถึงการก้าวสู่ยุค Thailand 4.0 กันอย่างกว้างขวาง และมีความตื่นตัวเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการเร่งดำเนินการปฏิรูปการศึกษาเพื่อการก้าวเข้าสู่ยุค 4.0 ได้อย่างเป็นรูปธรรมในหลาย ๆ ด้าน การศึกษาในยุค Thailand 4.0 ไม่ใช่เป็นเพียงการให้ความรู้กับคนหรือผู้เรียนเท่านั้น แต่เป็นการเตรียมมนุษย์ให้เป็นมนุษย์ นั้นหมายความว่า ในการเรียนรู้ใด ๆ ก็ตาม นอกจากความรู้ที่ผู้เรียนจะได้รับแล้ว ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาทักษะที่สำคัญในการดำเนินชีวิตไปด้วย โดยเฉพาะในส่วนของผู้เรียนต้องสอนให้มี “ความรู้คู่คุณธรรมและมีทักษะในศตวรรษที่ 21” ได้แก่ ทักษะการคิด วิเคราะห์ การแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ การสร้างนวัตกรรม การเรียน/การทำงานเป็นทีม การมีภาวะผู้นำ การสื่อสาร การใช้ข้อมูลและสารสนเทศ การใช้คอมพิวเตอร์และปัญญาประดิษฐ์ การคิดคำนวณ การสร้างอาชีพและ การเรียนรู้ด้วยตนเอง (พาสนา จุรัตน์, 2561)

ดังนั้น การจัดการศึกษาตลอดชีวิตจะเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความเป็นไปได้ในการนำแนวคิด การศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ปฏิบัติได้จริง จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงาน องค์กรและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ต้องรู้และทำความเข้าใจในปรัชญา แนวคิด และหลักการของการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อนำมากำหนดแนวทางการปฏิบัติที่ทำให้การศึกษาตลอดชีวิตมีความเป็นไปได้จริงเพื่อผลิตบุคลากรทางการศึกษานอกระบบ

โรงเรียนที่มีความเป็นผู้นำทางการคิด ผู้นำทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่พัฒนาตนเองและผู้อื่นได้ตลอดชีวิต มีความรู้ ทักษะความชำนาญในการจัดการกระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียน และการวิจัยพัฒนาโดย เชื่อมโยงความรู้สมัยใหม่และภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของกลุ่มเป้าหมาย สามารถ สร้างสรรค์องค์ความรู้ และนวัตกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนและมีความรู้เท่าทันการ เปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

จากสภาพการณ์ของสังคม และการปรับตัวของสถาบันอุดมศึกษารวมถึงบัณฑิตที่ต้องออกไป ขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมและประเทศชาติข้างต้น ล้วนเป็นสาเหตุสำคัญที่ผู้วิจัยสนใจจะศึกษาสมรรถนะ ที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี การศึกษานอกระบบ วิทยาลัยเพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความสามารถในการประยุกต์เนื้อหาความรู้เชิงทฤษฎีสู่การปฏิบัติในบริบทจริง ผลิตบัณฑิตที่มีความเป็นผู้นำในการสร้างสรรค์องค์ความรู้ด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้วยการวิจัยที่ สามารถนำข้อค้นพบไปใช้ได้จริงในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งในบริบทขององค์กรและชุมชน ผลิต บัณฑิตที่มีความเป็นผู้นำในการสร้างและประสานเครือข่ายการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่นำสังคมสู่การ เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และที่สำคัญคือ การผลิตบัณฑิตที่มีคุณลักษณะของการเป็นผู้รักการ เรียนรู้ตลอดชีวิตและสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่าง ต่อเนื่อง

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบต่อทุกส่วนของสังคมไทยอย่างมีอาจหลีกเลี่ยงได้ ดังนั้นนอกจากมุ่งผลิตบัณฑิตที่มีศักยภาพและความสามารถพื้นฐานแล้ว หน่วยผลิตอย่างสาขาวิชา การศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงมุ่งผลิตบัณฑิตที่สามารถดำรงชีวิต ประกอบอาชีพในสังคมแห่งการ เปลี่ยนแปลงนี้ได้เหมาะสมอยู่ในโลกปัจจุบันอย่างมีความสุข ในการผลิตบัณฑิตของสาขาวิชา การศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นต้องคำนึงถึงการตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงาน และ ความต้องการของท้องถิ่นและสังคม

ในปัจจุบันสถาบันการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เปิดสอนเนื้อหาการศึกษานอกระบบ วิทยาลัยทั้งการศึกษาด้านชีวิต/การศึกษาผู้ใหญ่ การศึกษาต่อเนื่องมีหลายแห่ง ได้แก่ สถาบันการศึกษา ใน ประเทศ ได้แก่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช มหาวิทยาลัยศิลปากร และมหาวิทยาลัยรามคำแหง และ สถาบันการศึกษาในต่างประเทศ ได้แก่

- Department of Lifelong Education, Administration, and Policy, University of Georgia, Athens, USA
- Department of Lifelong Learning, Concordia University, Nebraska, USA
- Department of International and Lifelong Education (ILE), University of London, UK

- Department of Lifelong Learning & Outreach, University of Limerick, Ireland
- Faculty of Life-long Learning and Career Studies, Hosei University, Japan
- Department of adolescent and Adult Education, Armstrong Atlantic State University, Georgia, USA
- Department of Adult and Career Education, Valdosta State University, Georgia, USA
- Department of counselor and Adult Education, East Carolina University, USA
- Department of Adult Continuing Education, Swansea University, UK
- Department of Adult, Career and Higher Education, University of South Florida, USA
- Department of Adult and community Education, Indiana University of Pennsylvania, USA
- Department of Adult and Continuing Education, University of Glasgow, Scotland, UK
- Department of Adult and Community Education, National University of Ireland, Ireland
- Department for Continuing Education, University of Oxford, UK
- Department of Continuing Education, Lancaster University, UK
- Department of Continuing Education, Augusta state University, Georgia, USA.
- Department of Continuing Education, Stetson University, Florida. USA
- Department of Continuing Education, Florida Memorial University, Florida, USA
- The Continuing Education Department. Brock University, Ontario, Canada

สาขาการศึกษาในระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงเป็นสาขาวิชาที่มีความจำเป็นต่อสังคมไทย และสังคมโลก เพราะมีเนื้อหาครอบคลุมการเรียนรู้และการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้ใหญ่ ได้แก่ ศาสตร์และศิลป์ในการสอนผู้ใหญ่ (Andragogy) การเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ (Transformative Learning) การเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) การเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Action Learning) การเรียนรู้เพื่อปลุกมโนธรรมสำนึก (Conscientization) สูงอายุวิทยาทางการศึกษา (Educational Gerontology) การศึกษาชุมชน (Community Education) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แบบองค์รวม (Holistic Human Resource Development) การเรียนรู้ในสถานประกอบการ

(Workplace Learning) และการศึกษาต่อเนื่อง (Continuing Education) การศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา (Out-of-School Children and Youth) การศึกษาทางเลือก (Alternative Education) เป็นต้น เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างยั่งยืนมีตลอดจนมีการใช้ ภูมิปัญญาและแหล่งการเรียนรู้ของชุมชนและสังคม จึงเป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตั้งแต่เกิดจนตาย ตลอดช่วงชีวิตของบุคคล ที่เหมาะสมกับลักษณะของประชากรในแต่ละช่วงวัย จึงกล่าวได้ว่าสาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีความจำเป็นต่อการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริง

สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นสาขาที่เน้นพัฒนาบัณฑิตให้เป็นบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในประเทศมีความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายสอดคล้องกับลักษณะของกลุ่มเป้าหมายทั้งในระดับบุคคลและชุมชน ซึ่งเป็นการตอบสนองนโยบายของประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 ดังนั้น ผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิตสามารถปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่ดังต่อไปนี้ ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย นักวิชาการพัฒนาชุมชน นักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพ นักวิชาการศึกษา นักฝึกอบรมในองค์กรธุรกิจเอกชนและวิสาหกิจ วิทยากรกระบวนการ (กระบวนการ) ในองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs)

ดังนั้นการศึกษามรรณณะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาสาขากการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะทำให้ทราบข้อมูลพื้นฐานของคุณภาพบัณฑิต ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนจัดการเรียนการสอน และเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพบริบทและความต้องการของสังคมที่แท้จริง และจัดทำแผนการรับและพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษามรรณณะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาสาขากการศึกษานอกระบบโรงเรียน
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขากการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษามรรณณะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาสาขากการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย ดังนี้ 1) ขอบเขตด้านประชากร และ 2) ขอบเขตด้านเนื้อหา โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร

ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาลดชีวิต การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย รวมถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาชุมชน และการพัฒนานิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วย นักการศึกษาลดชีวิต นักวิชาการศึกษา ผู้บริหารนโยบาย ผู้ปฏิบัติการสอน นักการศึกษาผู้ใหญ่ ผู้จัดกิจกรรม นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร และนักพัฒนาชุมชนที่มีประสบการณ์การทำงานในหน่วยงานทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการคัดเลือก และเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์ และประเด็นสนทนากลุ่มในการสนทนากลุ่ม เพื่อประมวลผลสรุปเกี่ยวกับสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษานอกสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหา มีดังนี้

2.1 การศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษานอกสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ผู้วิจัยได้ศึกษาเนื้อหาจากเอกสารรายงานการวิจัย หนังสือ บทความทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศระหว่างปี พ.ศ.2551 จนถึง พ.ศ. 2565 โดยใช้แบบวิเคราะห์เอกสาร และเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม เพื่อให้ได้องค์ความรู้ตามวัตถุประสงค์การวิจัย

2.2 การนำเสนอแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ผู้วิจัยสรุปเนื้อหาที่ได้จากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

2.3 บริบทของการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้ใช้บัณฑิต (นิสิตที่สำเร็จการศึกษานอกสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน) ในหน่วยงาน/องค์กรต่าง ๆ ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ/ ศูนย์กศน. หน่วยงานภาคเอกชน และแหล่งเรียนรู้/ชุมชน

นิยามศัพท์

แนวคิดของการศึกษาลดชีวิต หมายถึง เป็นแนวคิดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนถึงวัยชราที่เชื่อว่ามนุษย์สามารถเรียนรู้จากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสามารถพัฒนาตนเองได้ตลอดเวลา เป็นการศึกษาที่เปิดโอกาสในการเรียนรู้ เกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

สมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงาน หมายถึง ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นของนิสิตที่สำเร็จการศึกษานอกสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียนในการทำงานในองค์กรหรือหน่วยงานให้ประสบความสำเร็จ แบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบได้แก่ 1) สมรรถนะหลัก ได้แก่ ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ และ

คุณลักษณะส่วนบุคคล 2) สมรรถนะเพื่อการทำงาน ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่

แนวทางการพัฒนาผู้เรียน หมายถึง ข้อเสนอแนะการพัฒนาความสามารถในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม การพัฒนาทักษะชีวิต สุขภาพกายและสุขภาพจิต ความเป็นประชาธิปไตย ความภูมิใจในความเป็นไทย การจัดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นบัณฑิตที่มีคุณค่าและมีคุณภาพ แนวทางการพัฒนาผู้เรียนจึงเป็นข้อเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นของผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ผู้ใช้บัณฑิต หมายถึง หัวหน้าหน่วยงานหรือนายจ้างหรือบุคคลทำหน้าที่บังคับบัญชาที่มีอำนาจในการให้คุณให้โทษผู้เป็นบัณฑิตของสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นิสิตสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึงผู้เรียนในสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ทั้งระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอกสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

สมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน และแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรต่าง ๆ ของสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะเป็นประโยชน์กับหน่วยงาน องค์กร และสถานศึกษา ตลอดจนคนที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาตลอดชีวิตสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร การวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ และการพัฒนาผู้เรียนที่มีคุณภาพต่อไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็น ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต

- 1.1 ความเป็นมาของการศึกษาตลอดชีวิต
- 1.2 ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิต
- 1.3 ความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต
- 1.4 องค์ประกอบของการศึกษาตลอดชีวิต
- 1.5 หลักการจัดการศึกษาตลอดชีวิต

ตอนที่ 2 การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

- 2.1 ทักษะแห่งอนาคตใหม่
- 2.2 คุณลักษณะของครูในยุคศตวรรษที่ 21

ตอนที่ 3 การจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในยุค Thailand4.0

ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะการเรียนรู้

- 4.1 แนวคิดในการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้
- 4.2 ความหมายของสมรรถนะการเรียนรู้
- 4.3 ขั้นตอนการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้
- 4.4 องค์ประกอบสมรรถนะที่จำเป็นในการทำงาน
- 4.5 แนวทางในการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้

ตอนที่ 5 การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา

- 5.1 ความหมายของสถาบันอุดมศึกษา
- 5.2 บทบาทและความสำคัญของสถาบันอุดมศึกษาในโลกยุคปัจจุบัน
- 5.3 ทิศทางการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา
- 5.4 การพัฒนาผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา

ตอนที่ 6 ข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน

- 6.1 ที่มาหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน
- 6.2 ข้อมูลหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน
- 6.3 แนวโน้มหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน

ตอนที่ 7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 7.1 งานวิจัยในประเทศ

7.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

จะเห็นได้ว่า การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น จะช่วยให้ผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้มา กำหนดกรอบของประเด็นในแบบสอบถามเพื่อหาสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการ จากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีศึกษานอกระบบโรงเรียน และแนวทางการพัฒนาผู้เรียนใน หลักสูตรสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน อีกทั้งยังช่วยให้การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้มีความถูกต้อง และเป็นระบบตามแนวคิดที่ศึกษาและวิเคราะห์มา ซึ่งรายละเอียดของเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมี ดังนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต

1.1 ความเป็นมาของการศึกษาตลอดชีวิต

การศึกษาตลอดชีวิตได้มีการกล่าวถึงและให้ความสำคัญเป็นครั้งแรกในการประชุมนานาชาติว่า ด้วยเรื่องการศึกษาผู้ใหญ่ (World Education on Adult Education) ในปี ค.ศ. 1960 ที่จัดขึ้น ณ กรุง มอนทรีออล ประเทศแคนาดา โดยการขับเคลื่อนขององค์การศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่ง สหประชาชาติ (UNESCO) ซึ่งมีบทบาทในการสนับสนุนและส่งเสริมให้ทุกประเทศนำแนวคิดเรื่องการศึกษา ตลอดชีวิตมาใช้ในทางปฏิบัติตามรูปแบบและแนวทางที่แตกต่างกันของแต่ละประเทศทั่วโลก

จุดเริ่มต้นเกี่ยวกับความคิดเรื่องการศึกษาตลอดชีวิตมาจากผลงานของ Phillip Coombs และ Mansoor Ahmed ซึ่งได้แสวงหาแนวทางในการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนและผู้ใหญ่ที่อยู่นอกระบบ โรงเรียนจากการสำรวจการจัดการศึกษาอบรมของสังคมต่าง ๆ ทั่วโลก ผลการสำรวจได้มีการจำแนก กิจกรรมการศึกษาและการเรียนรู้ได้เป็น 3 แบบคือ 1) Formal Education 2) Non-formal Education 3) Informal Learning ซึ่งได้มีการปรับเปลี่ยนการจำแนกกิจกรรมการศึกษาและการเรียนรู้ดังกล่าวขึ้น ใหม่จาก Informal Learning ไปเป็น Informal Education เพื่อให้เข้ากับการศึกษาในประเภทอื่น ๆ นับ จากนั้นเป็นต้นมาแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิตได้เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในวงการการศึกษา ทั่วโลก โดยการส่งเสริมสนับสนุนจาก UNESCO ในการเผยแพร่แนวคิดและข้อเสนอแนะให้ประเทศต่าง ๆ ได้นำไปพัฒนาและกำหนดเป็นแนวทางที่เหมาะสมในประเทศของตน จากนั้นในปี ค.ศ. 1972 ได้มีการ ประชุมที่กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น และกรุงไนโรบี ประเทศเคนยา ในปี ค.ศ. 1986 ซึ่งมีสาระสำคัญ เกี่ยวกับการพัฒนาทางการศึกษาตลอดชีวิต สรุปได้ดังนี้

1. โดยธรรมชาติของมนุษย์มีการแสวงหาความรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากมนุษย์สามารถเรียนรู้จากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคมทุกขณะ

2. การศึกษาไม่ได้จำกัดเฉพาะแต่ในโรงเรียนเท่านั้น แต่การศึกษาที่แท้จริงได้ครอบคลุมถึงการศึกษานอกระบบโรงเรียน การศึกษาตามอัธยาศัย และสามารถเรียนรู้ได้ไม่มีวันสิ้นสุด

3. การศึกษาตลอดชีวิตเปิดโอกาสให้ทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง เนื่องจากสามารถเลือกรเรียนได้ตามความต้องการ มีความยืดหยุ่นได้ตามโอกาส ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้จากทุกแห่งตามโอกาสจะเอื้ออำนวย

สำหรับประเทศไทยจุดเริ่มต้นของการศึกษาตลอดชีวิตได้ถูกระบุไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520 เป็นครั้งแรก โดยมีจุดมุ่งหมายของการศึกษาเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต อย่างไรก็ตามเมื่อนำแนวคิดของ UNESCO มาใช้ในการอธิบายวิธีการจัดกิจกรรมการศึกษาของคนไทยในอดีตกาลพบว่าการจัดกิจกรรมการศึกษาเป็นไปในลักษณะของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นหลัก จนเมื่อมีการปฏิรูปการศึกษาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนขึ้น การจัดการศึกษาจึงจัดตามระบบและรูปแบบของโรงเรียน จนถึง พ.ศ.2483 ได้มีการจัดการศึกษาแบบคู่ขนานสำหรับผู้ใหญ่ที่อยู่นอกรั้วเรียนกับการศึกษาในโรงเรียน ซึ่งมีรูปแบบคล้ายกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จะเห็นได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิตได้มีการกล่าวถึงอย่างกว้างขวางมากขึ้น นับจากมีแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา จนกระทั่งมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 การศึกษาตลอดชีวิตได้ถูกบัญญัติไว้เป็นแนวทางหลักในการจัดการศึกษาของประเทศ โดยเป็นการจัดการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และมีการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

ปัจจุบันในยุคกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษาได้นำแนวคิดเรื่องการศึกษาตลอดชีวิตมาเป็นหลักในการจัดการศึกษา เห็นได้จากการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ระหว่างปี พ.ศ.2552- 2561 ได้กำหนดนโยบายการปฏิรูปการศึกษาโดยมุ่งเน้นให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยมีเป้าหมายหลัก 3 ประการคือ 1) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทย 2) เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและสามารถเรียนอย่างทั่วถึงมีคุณภาพ 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552)

จากปัญหาการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์มีผลกระทบในทั้งทางบวกและทางลบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน ดังนั้นประชาชนทุกคนต้องเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความคิด และทักษะชีวิตให้สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่เกิดจนตาย ซึ่งการมีชีวิตอยู่รอดในสังคมนั้นเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน และการจะมีชีวิตอยู่รอดต่อไปได้นั้นต้องมีวิธีการเรียนรู้ที่นอกเหนือไปจากการเรียนในโรงเรียน (ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์, 2551) และต้องเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

1.2 ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิต

สุมาลี สังข์ศรี (2544) ได้ให้ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตไว้ว่า เป็นภาพรวมของการศึกษาทุกประเภทที่เกิดขึ้นตลอดชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นการศึกษาเพื่อมุ่งพัฒนาให้บุคคลสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงในทุกช่วงชีวิตของคน ซึ่งครอบคลุมทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยจากแหล่งความรู้ในชุมชนและสังคม เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลาไม่จำกัดสถานที่ การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตและการดำเนินชีวิตของบุคคล

นภมณฑล สิบหมื่นเปี่ยม (2548) ได้ให้ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิต หมายถึง แนวความคิดที่ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการรวบรวมทรัพยากรที่มีอยู่ในสังคมมาใช้ในการพัฒนาความรู้ความสามารถ และความคิดของมนุษย์ให้สามารถแก้ปัญหา และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตั้งแต่เกิดถึงตาย

อาชญญา รัตนอุบล (2550) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การศึกษาตลอดชีวิตเป็นกระบวนการศึกษาที่มีกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นการพัฒนาคนให้สามารถปรับตัวเข้ากับความเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบันและพัฒนาต่อเนื่องไปให้เต็มศักยภาพของแต่ละคน เป็นการศึกษาที่เกิดจากแรงจูงใจในการเรียนรู้ของตนเองจากแหล่งการเรียนรู้ทั้งที่อยู่ในระบบ นอกระบบ และไม่เป็นทางการ

Dave (1976) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การศึกษาตลอดชีวิตเป็นแนวคิดที่พยายามมองการศึกษาในองค์รวมซึ่งรวมการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน การศึกษาตามอัธยาศัย ให้มีการประชาสัมพันธ์ทั้งในเรื่องเวลา และเนื้อหาสาระที่คนเราจะต้องนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิต มีการยืดหยุ่นด้านเวลา สถานที่ เนื้อหา และเทคนิคการสอนที่หลากหลายรูปแบบ

สรุปได้ว่า การศึกษาตลอดชีวิต เป็นการศึกษาที่สนับสนุนส่งเสริมให้บุคคลสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตตั้งแต่เกิดถึงตาย เป็นการจัดการศึกษาที่ผสมผสานและเชื่อมโยงรูปแบบการจัดการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน นอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัยเข้าด้วยกัน เพื่อช่วยพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกคนให้มีความพร้อมทุกด้าน และสามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคปัจจุบัน อีกทั้งเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้สังคมเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

1.3 ความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต

คณะกรรมการการศึกษานานาชาติว่าด้วยการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้จัดทำรายงานเสนอต่อองค์การยูเนสโก (UNESCO) เมื่อปี พ.ศ. 2540 ว่าด้วยเรื่อง “การเรียนรู้: ชุมทรัพย์ในตน” ที่ได้เสนอความคิดรวบยอดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิตประกอบด้วย สี่เสาหลักที่เป็นรากฐานของการศึกษา หรือที่เรียกว่า The Four Pillars of Education ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540)

1. การเรียนรู้เพื่อรู้ (Learning to Know) เป็นการเรียนรู้ที่เน้นการรวบรวมองค์ความรู้ที่สำคัญเข้าด้วยกัน มีการศึกษาลงลึกในบางวิชาที่เลือกไว้ ซึ่งจะนี้เป็นพื้นฐานในการนำไปสู่การศึกษาตลอดชีวิต และการแสวงหาองค์ความรู้ที่อยู่ตลอดเวลา

2. การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติจริง (Learning to Do) เป็นการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาในลักษณะของทักษะและศักยภาพของมนุษย์ เพื่อให้มนุษย์ได้มีโอกาสในการปฏิบัติและพัฒนาความสามารถของตนเองอย่างจริงจัง

3. การเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to Be) เป็นการเรียนรู้ที่เน้นให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข มีความรัก และเคารพซึ่งกันและกัน สร้างความรู้ความเข้าใจในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นผ่านการขัดเกลาทางสังคม

4. การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกัน (Learning to Together) เป็นการเรียนรู้ที่เน้นความสามารถในการพัฒนาชีวิตในทุก ๆ ด้าน โดยพัฒนาความเข้าใจในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น สำนึกถึงการพึ่งพาอาศัยกัน รับผิดชอบและยอมรับความคิดเห็นร่วมกัน เพื่อสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมีความสุข

อุดม เชยกิจวงศ์ (2551) ได้กล่าวถึงความจำเป็นของการศึกษาตลอดชีวิตไว้ ดังต่อไปนี้

1. ปัจจุบันทรัพยากรทางการศึกษาที่มีอยู่ในความรับผิดชอบของรัฐบาลไม่เพียงพอที่จะพัฒนาคุณภาพของประชาชนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงได้ จึงจำเป็นต้องระดมทรัพยากรทางการศึกษาที่มีอยู่อย่างมหาศาลในภาคเอกชนและประชาชน

2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีและข่าวสารจำเป็นต้องพัฒนาประชาชนให้สามารถที่จะใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและข่าวสารในการแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ช่วยให้ปรับเปลี่ยนและกำหนดสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาในโรงเรียน การศึกษานอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย ได้ให้ความสำคัญเป็นพิเศษต่อการศึกษาตามอัธยาศัย เพราะเป็นกระบวนการที่ทำให้แต่ละคนสามารถใช้ประโยชน์จากการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันเพื่อพัฒนาความรู้ ความคิด และความสามารถของตนได้อย่างกว้างขวางและดำเนินต่อเนื่องไปตลอดชีวิต

4. ปัจจุบันสังคมได้มองข้ามบุคลากรทางการศึกษาที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในชุมชนต่าง ๆ ได้แก่ ข้าราชการที่เกษียณอายุและผู้รู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น โดยเฉพาะพระสงฆ์ คนชราและผู้เป็นพ่อเป็นแม่ บุคคลดังกล่าวควรได้รับการส่งเสริมให้เข้ามามีส่วนร่วมในการหล่อหลอม และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนได้อย่างเต็มที่

5. หัวใจในความสำเร็จของการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น ย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพของคนในท้องถิ่นเป็นสำคัญ คุณภาพจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อคนในท้องถิ่นได้รับการพัฒนาความรู้ ความคิด และความสามารถอย่างต่อเนื่อง

6. การส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต ช่วยส่งเสริมความหมายและคุณค่าของพระพุทธศาสนาในสังคมไทย เพราะสาระสำคัญของคำสอนในพระพุทธศาสนา คือ การชี้แนะแนวทางให้มนุษย์พัฒนาตัวเองอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อจะได้สามารถพึ่งตนเองในการแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

7. การส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต เป็นการฟื้นฟูและพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับการดำเนินชีวิต ซึ่งจะนำไปสู่การฟื้นฟูและพัฒนาวัฒนธรรมของคนในชุมชน การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม หรือใช้วัฒนธรรมชุมชนเป็นพื้นฐานก็ย่อมจะเป็นการจัดการศึกษาที่มีความหมายต่อการแก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนในชุมชนนั้นโดยตรง

8. การส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต เป็นการคืนการศึกษาให้แก่ชุมชน เพราะชุมชนจักมีโอกาสดำเนินฟื้นฟูและพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาชุมชน ตลอดจนฟื้นฟูและพัฒนาภูมิปัญญาของชุมชนให้มีคุณค่าและมีความหมายต่อการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

1.4 องค์ประกอบของการศึกษาตลอดชีวิต

การศึกษาตลอดชีวิตเป็นระบบการศึกษาที่มีหน้าที่หลัก 2 ประการคือ เพื่อการสืบต่อวัฒนธรรม ความเชื่อ ความรู้จากรุ่นสู่รุ่น เพื่อการดำรงไว้ซึ่งเผ่าพันธุ์ และเชื้อชาติ ประการต่อไป เป็นการพัฒนาสังคม โดยสังคมจัดระบบให้การศึกษาได้ทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของมนุษย์ที่มีการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา โดยองค์ประกอบของการศึกษาตลอดชีวิตมีนักการศึกษาและนักวิชาการได้อธิบายไว้ใน 3 องค์ประกอบ ประกอบด้วยดังนี้ (อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ, 2550)

1. การศึกษาในระบบ (Formal Education) เป็นการศึกษาที่เป็นระบบ มีแบบแผน วัตถุประสงค์หลักสูงสุด วิธีการจัดการ การจัดกระบวนการเรียนการสอน และการวัดประเมินผลที่มีความชัดเจน โดยเน้นการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีลักษณะที่เหมาะสมและมีความพร้อมที่จะทำหน้าที่ต่าง ๆ ในอนาคต

2. การศึกษานอกระบบ (Non-formal Education) เป็นการศึกษาที่จัดขึ้นโดยเน้นการพัฒนาความรู้ ความสามารถของคนในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติ จึงมีการออกแบบหลักสูงสุด วิธีการจัดการเรียนการสอน การวัดประเมินผลที่มีความสอดคล้องและยืดหยุ่นกับสภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

3. การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) เป็นการจัดรูปแบบและวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น สภาพแวดล้อม แหล่งการเรียนรู้ สถานการณ์ ปัจจัยเกื้อหนุนที่ส่งเสริมให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ ทั้งโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม

1.5 หลักการจัดการศึกษาตลอดชีวิต

การศึกษาตลอดชีวิตประกอบด้วย จุดมุ่งหมายและรูปแบบของการจัดการศึกษาที่สำคัญ จากข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2546) ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของการศึกษาตลอดชีวิต คือ ต้องการให้บุคคล กลุ่มบุคคลได้รับการศึกษาเพื่อความรู้ ทักษะ และเจตคติ คุณธรรม จริยธรรม ที่จำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลงในชีวิตซึ่งเกิดขึ้นตลอดเวลา เพื่อให้บุคคลเกิดการพัฒนาย่างเต็มที่ และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

2. รูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ประกอบด้วย 3 รูปแบบดังนี้ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

3. วิธีการจัดการศึกษาตลอดชีวิต มีหลากหลายรูปแบบตลอดช่วงชีวิตของมนุษย์ โดยผู้จัดการศึกษาประกอบไปด้วยบุคคลและองค์กรทุกส่วนของสังคม

หลักการจัดการศึกษาตลอดชีวิตจากทัศนะของ Knapper and Cropley (1991) ดังนี้

1. หลักการบูรณาการและเชื่อมโยง เป็นการเน้นความสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องของการศึกษาในระบบ โรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมตลอดช่วงชีวิตตั้งแต่เกิดถึงตาย

2. หลักความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษา เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนทุกคนได้มีโอกาสเลือกศึกษาหาความรู้ตามศักยภาพและความต้องการของตนเอง

3. หลักการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่มีเนื้อหาเหมาะสมกับพื้นฐานและความสนใจของผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย

4. หลักการศึกษาเพื่อชีวิต เป็นการเน้นการศึกษาที่บูรณาการเรียนรู้ให้เข้ากับวิถีชีวิตของผู้เรียน และสภาพชุมชน สามารถนำความรู้ไปใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของตนเองได้

5. หลักการเรียนรู้เพื่อการคิดเป็นและแก้ปัญหาเป็น เป็นการส่งเสริมกระบวนการวิเคราะห์ ตัดสินใจ และการแก้ปัญหา บนพื้นฐานของข้อมูลที่มีเหตุผลเพียงพอและเหมาะสมกับบุคคลหรือชุมชน

6. หลักการกระจายอำนาจ เป็นการจกการศึกษาโดยให้ผู้เรียน ชุมชน และองค์กรส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มุ่งเน้นการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้กับชุมชน

7. หลักการความยืดหยุ่นและความหลากหลาย เป็นการมุ่งเพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อความต้องการในการเรียนรู้ของประชาชนอย่างกว้างขวาง

สรุปได้ว่า การศึกษาตลอดชีวิตสามารถจัดกิจกรรมการศึกษาได้ต่อเนื่องตลอดช่วงชีวิตตั้งแต่เกิดถึงตาย มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุก ๆ ด้าน รวมไปถึงการจัดการศึกษามีการเชื่อมโยงและผสมผสานรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพ สถานการณ์ ปัจจุบันของกลุ่มเป้าหมาย ไม่มีรูปแบบที่แน่นอน มีความยืดหยุ่น สามารถเรียนรู้ได้ทุกสถานที่ ทุกเวลา

สามารถเรียนรู้ได้ตามความพร้อม ความสามารถ และความพึงพอใจของตนเอง มีอิสระในการเรียนรู้ มีวิธีการศึกษาหาความรู้ที่หลากหลาย ส่งผลให้บุคคลเกิดการพัฒนาศักยภาพตามช่วงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตอนที่ 2 การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

2.1 ทักษะแห่งอนาคตใหม่

การปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์ที่สำคัญและจำเป็นต่อตัวผู้เรียนอย่างแท้จริง มุ่งไปที่ให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ต้องก้าวข้ามสาระวิชาไปสู่การเรียนรู้เพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ครูต้องไม่สอนหนังสือไม่นำสาระที่มีในตำรามายกบรรยายให้ผู้เรียนจดจำแล้วนำไปสอบวัดความรู้ ครูต้องสอนคนให้เป็นมนุษย์ที่เรียนรู้การใช้ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 เป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวก (facilitate) ในการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการเรียนแบบลงมือทำ โดยมีประเด็นคำถามอยากรู้เป็นตัวกระตุ้นสร้างแรงบันดาลใจให้อยากเรียน ที่จะนำไปสู่การกระตือรือร้นที่จะสืบค้น รวบรวมความรู้จากแหล่งต่าง ๆ มาสนับสนุนหรือโต้แย้งข้อสมมติฐานคำตอบที่คุ้นเคย พบเจอจากประสบการณ์เดิมใกล้ตัว สร้างเป็นกระบวนการทัศน์ใหม่แทนของเดิม

2.1.1 ทักษะการรู้สาระเนื้อหา

1. พื้นฐานการเรียนรู้สาระวิชาหลัก

ทักษะการอ่าน (Reading) ทักษะการเขียน (Writing) และทักษะการคำนวณ (Arithmetic) ถือเป็นทักษะพื้นฐานที่มีความจำเป็นที่จะทำให้รู้และเข้าใจในสาระในสาระการเรียนรู้

2. ความรู้เชิงบูรณาการสำหรับศตวรรษที่ 21

ในการเรียนการสอนนั้นต้องมีการสอดแทรกความรู้เชิงบูรณาการเข้าไปในสาระเนื้อหาของการเรียนรู้ เพื่อใช้เป็นพื้นฐานความรู้ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ดังนี้

2.1 ความรู้เกี่ยวกับโลก (Global Awareness) เป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจและกำหนดประเด็นสำคัญต่อการสร้างความเป็นสังคมโลก การขับเคลื่อนเชิงวัฒนธรรม ศาสนา และวิถีชีวิตที่อยู่ร่วมกันได้อย่างเหมาะสมในบริบททางสังคมที่ต่างกันรอบด้าน และสร้างเข้าใจความเป็นมนุษย์ด้วยกันในด้านเชื้อชาติและวัฒนธรรม การใช้วัฒนธรรมทางภาษาที่ต่างกันได้อย่างลงตัว

2.2 ความรู้ด้านการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ (Financial, Economic, Business and Entrepreneurial Literacy) เป็นการสร้างความรู้และวิธีการที่เหมาะสมสำหรับการสร้างตัวเลือกเชิงเศรษฐศาสตร์ หรือเศรษฐกิจ มีความเข้าใจบทบาทในเชิงเศรษฐศาสตร์ที่มีต่อสังคม และใช้ทักษะการเป็นผู้ประกอบการในการยกระดับ และเพิ่มประสิทธิผลด้านอาชีพ

2.3 ความรู้ด้านการเป็นพลเมืองที่ดี (Civil Literacy) เป็นการสร้างประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมทางสังคม ผ่านวิธีสร้างองค์ความรู้ และความเข้าใจในกระบวนการทางการเมืองการปกครองที่ถูกต้อง และนำวิถีแห่งความเป็นประชาธิปไตยไปสู่สังคมในระดับต่างๆ ที่เข้าใจต่อวิถีการปฏิบัติทางสังคมแห่งความเป็นพลเมืองทั้งระดับท้องถิ่นและสากล

2.4 ความรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) เป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจข้อมูลสารสนเทศภาวะสุขภาพอนามัย และนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้เข้าใจวิธีป้องกันแก้ไข และเสริมสร้างภูมิคุ้มกันที่มีต่อภาวะสุขภาพอนามัย ห่างไกลจากภาวะความเสี่ยงจากโรคภัยไข้เจ็บ ใช้ประโยชน์ข้อมูลสารสนเทศในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านสุขภาพอนามัยได้อย่างเหมาะสมกับบุคคล เผื่อหวังด้านสุขภาพอนามัยส่วนบุคคลและครอบครัวให้เกิดความเข้มแข็ง รู้และเข้าใจในประเด็นสำคัญของการเสริมสร้างสุขภาพที่ดีระดับชาติและสากล

2.5 ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Literacy) เป็นการสร้างภูมิรู้และเข้าใจการอนุรักษ์และป้องกันสภาพแวดล้อม และมีส่วนร่วมอนุรักษ์และป้องกันสภาพแวดล้อม มีภูมิรู้และเข้าใจผลกระทบจากธรรมชาติที่ส่งผลต่อสังคม สามารถวิเคราะห์ประเด็นสำคัญด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และกำหนดวิธีการป้องกันแก้ไข และอนุรักษ์รักษาสภาพแวดล้อม สร้างสังคมโดยรอบให้เกิดความร่วมมือในการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

2.1.2. ทักษะเพื่อดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21

3. ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม

โลกยุคศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว พลิกผัน รุนแรง และคาดไม่ถึงต่อการดำรงชีวิต ดังนั้นคนในยุคศตวรรษที่ 21 จึงต้องมีทักษะสูงในการเรียนรู้และปรับตัว การสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ซึ่งการสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมประกอบด้วยทักษะต่อไปนี้

3.1 การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) เป็นการสร้างทักษะการคิดในแบบต่าง ๆ ดังนี้

- (1) แบบเป็นเหตุเป็นผล ทั้งแบบอุปนัย (inductive) และแบบอนุมาน (deductive)
- (2) แบบใช้การคิดกระบวนการระบบ (systems thinking) โดยวิเคราะห์ปัจจัยย่อยมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างไร จนเกิดผลในภาพรวม
- (3) แบบใช้วิจารณ์ญาณและการตัดสินใจ ที่สามารถวิเคราะห์และประเมินข้อมูลหลักฐาน การโต้แย้ง การกล่าวอ้างอิง และความน่าเชื่อถือ วิเคราะห์เปรียบเทียบและประเมินความเห็นประเด็นหลัก ๆ สังเคราะห์และเชื่อมโยงระหว่างสารสนเทศกับข้อโต้แย้ง แปลความหมายของสารสนเทศและสรุปบนฐานของการวิเคราะห์ และตีความและทบทวนอย่างจริงจังในด้านความรู้ และกระบวนการ
- (4) แบบแก้ปัญหา ในรูปแบบการฝึกแก้ปัญหาที่ไม่คุ้นเคยหลากหลาย ในแนวทางที่ยอมรับกัน

ทั่วไป และแนวทางที่แตกต่างจากการยอมรับ รูปแบบการตั้งคำถามสำคัญที่ช่วยทำความเข้าใจในมุมมองต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ทางออกที่ดีกว่า

3.2 การสื่อสารและความร่วมมือ (Communication and Collaboration) ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัล และเทคโนโลยีการสื่อสาร (digital and communication technology) ทำให้โลกศตวรรษที่ 21 ต้องการทักษะของการสื่อสารและความร่วมมือที่กว้างขวางและลึกซึ้ง ดังนี้

(1) ทักษะในการสื่อสารอย่างชัดเจน ตั้งแต่การเรียบเรียงความคิดและมุมมอง (idea) สื่อสารเข้าใจง่าย ในหลายแบบ ทั้งการพูด เขียน และกิริยาท่าทาง การฟังอย่างมีประสิทธิภาพ นำไปถ่ายทอด สื่อสาร ความหมายและความรู้ แสดงคุณค่า ทศนคติ และความตั้งใจ การสื่อสารเพื่อการบรรลุเป้าหมาย การทำงาน การสื่อสารด้วยหลากหลายภาษาและสภาพแวดล้อมที่หลากหลายอย่างได้ผล

(2) ทักษะความร่วมมือกับผู้อื่น ตั้งแต่การทำงานให้ได้ผลราบรื่นที่เคารพและให้เกียรติผู้ร่วมงาน มีความยืดหยุ่นและช่วยเหลือประนีประนอมเพื่อการบรรลุเป้าหมายร่วมกัน มีความรับผิดชอบร่วมกับผู้ร่วมงาน และเห็นคุณค่าของบทบาทของผู้ร่วมงาน

3.3 ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation)

ทักษะทางด้านนี้เป็นเรื่องของการนำจินตนาการมาสร้างขั้นตอนกระบวนการโดยอ้างอิงจาก ทฤษฎีความรู้เพื่อนำไปสู่การค้นพบใหม่เกิดเป็นนวัตกรรมที่ใช้ตอบสนองความต้องการในการดำรงชีวิตที่ลงตัว และนำไปสู่การเป็นผู้ผลิตและผู้ประกอบการต่อไป ทักษะด้านนี้ได้แก่

(1) การคิดอย่างสร้างสรรค์ ที่ใช้เทคนิคสร้างมุมมองอย่างหลากหลาย มีการสร้างมุมมองที่แปลกใหม่อาจเป็นการปรับปรุงพัฒนาเพียงเล็กน้อย หรือทำใหม่ที่แหวกแนวโดนสิ้นเชิง ที่เปิดกว้างในความคิดเห็นที่ร่วมกันสร้างความเข้าใจ ปรับปรุง วิเคราะห์ และประเมินมุมมอง เพื่อพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับความคิดอย่างสร้างสรรค์

(2) การทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ ในการพัฒนา ลงมือปฏิบัติ และสื่อสารมุมมองใหม่กับผู้อื่นอยู่เสมอ มีการเปิดใจและตอบสนองมุมมองใหม่ ๆ รับฟังข้อคิดเห็น และร่วมประเมินผลงานจากกลุ่มคณะทำงาน เพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนา มีการทำงานด้วยแนวคิดหรือวิธีการใหม่ ๆ และเข้าใจข้อจำกัดของโลกในการยอมรับมุมมองใหม่ และให้มองความล้มเหลวเป็นโอกาสการเรียนรู้

(3) การประยุกต์สู่นวัตกรรม ที่มีการลงมือปฏิบัติตามความคิดสร้างสรรค์ให้ได้ผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรม

4. ทักษะชีวิตและงานอาชีพ

การเรียนรู้ที่จะปรับตัวได้อย่างดีในสภาวะการเปลี่ยนแปลง หรือมีภัยคุกคามได้อย่างชาญฉลาดถือเป็นเรื่องสำคัญในการดำรงชีวิตที่มีทักษะชีวิตในโลกศตวรรษที่ 21 และการคิดสร้างสรรค์ผลิตภัณท์ใหม่เพื่อ

ตอบสนองการดำรงชีวิตเฉพาะบริบท สภาพแวดล้อมที่ต่างกันไป นำไปสู่การเผยแพร่เทคนิควิธีการใช้และพัฒนาทักษะใช้ เกิดเป็นกลยุทธ์การขยายเกิดผู้ประกอบการในงานอาชีพต่าง ๆ ซึ่งเป็นทักษะงานอาชีพที่ต้องมีการส่งเสริมให้มีเท่าทันในยุคการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 ทักษะชีวิตและทักษะงานอาชีพจึงควรมีการพัฒนาสิ่งต่อไปนี้

4.1 ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว (Flexibility and Adaptability) เป็นทักษะเพื่อการเรียนรู้ การทำงานและการเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ซึ่งต้องทำการบรรลุเป้าหมายแบบมีหลักการ และไม่เลื่อนลอยภายใต้การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และไม่คาดคิด ทั้งมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร เวลา และการมีคู่แข่ง โดยใช้วิกฤตให้เป็นโอกาส ในด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง เป็นการปรับตัวให้เข้ากับบทบาทที่แตกต่างไป งานที่มีกำหนดการที่เปลี่ยนไป และบริบทที่เปลี่ยนไป ในด้านความยืดหยุ่น เป็นการนำเอาผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นมาใช้ประโยชน์อย่างได้ผล มีการจัดการเชิงบวกต่อคำชม คำตำหนิ และความผิดพลาด สามารถนำความเห็นและความเชื่อที่แตกต่างหลากหลายทั้งของคณะทำงานหรือข้ามวัฒนธรรมคณะทำงาน มาทำความเข้าใจ ต่อรอง สร้างคุณภาพ และทำให้งานลุล่วง ดังนั้นความยืดหยุ่นจึงทำการบรรลุผลงานไม่ใช่เพื่อให้ทุกคนสบายใจ

4.2 การริเริ่มสร้างสรรค์และกำกับดูแลตนเองได้ (Initiative and Self-Direction) เป็นทักษะที่สำคัญมากในการทำงานและดำรงชีวิตในโลกศตวรรษที่ 21 ที่ต้องมีการกำหนดเป้าหมายโดยมีเกณฑ์ความสำเร็จที่เป็นรูปธรรม และนามธรรม มีความสมดุลระหว่างเป้าหมายระยะสั้นที่เป็นเชิงยุทธวิธี และเป้าหมายระยะยาวที่เป็นเชิงยุทธศาสตร์ มีการคำนวณประสิทธิภาพการใช้เวลากับการจัดการภาระงาน การทำงานต้องทำงานสำเร็จได้ด้วยตนเอง โดยกำหนดตัวงาน ติดตามผลงาน และลำดับความสำคัญของงานได้เอง นอกจากนั้นการทำงานยังต้องฝึกทักษะการเป็นผู้เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ที่มีการมองเห็นโอกาสเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อขยายความเชี่ยวชาญในงานของตนเอง มีการริเริ่มการพัฒนาทักษะไปสู่ระดับอาชีพ แสดงความเอาใจใส่จริงจังต่อการเรียนรู้ และทบทวนประสบการณ์ในอดีต เพื่อค้นหาทางพัฒนาในอนาคต

4.3 ทักษะสังคมและสังคมข้ามวัฒนธรรม (Social and Cross-Cultural Skills) เป็นทักษะทำให้คนในศตวรรษที่ 21 สามารถทำงานและดำรงชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมและผู้คนที่มีความแตกต่างหลากหลายได้อย่างไม่แปลกแยก ทำให้งานสำเร็จ การพัฒนาทักษะนี้จะทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างเกิดผลดีในเรื่องกาลเทศะ เกิดการทำงานในทีมที่แตกต่างหลากหลายอย่างได้ผลดี ที่มีการเคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรม ตอบสนองความเห็นและคุณค่าที่แตกต่างอย่างใจกว้าง เพื่อยกระดับความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรมสู่การสร้างแนวความคิด วิธีทำงานใหม่ สู่คุณภาพของผลงาน

4.4 การเป็นผู้สร้างผลงานหรือผลผลิตและความรับผิดชอบเชื่อถือได้ (Productivity and Accountability) เป็นการกำหนดขั้นตอนวิธีการทำงานในการสร้างชิ้นงาน ผลงาน หรือผลิตภัณฑ์ อย่่างมีหลักการตามทฤษฎีความรู้ที่ต้องมีทักษะความชำนาญการ ซึ่งเป็นเรื่องของการจัดการโครงการ ที่มีการ

กำหนดเป้าหมายและวิธีการบรรลุเป้าหมายภายใต้ข้อจำกัดที่มีอยู่ โดยการกำหนดลำดับความสำคัญ วางแผน และการจัดการ ผลิตภัณฑ์ และผลงาน ที่ได้จากการผลิตต้องมีคุณภาพเพื่อแสดงถึงทักษะการทำงานอย่างเป็นระบบจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญการผลิต นำไปใช้ประโยชน์แก่บุคคล ชุมชนได้อย่างไม่มีผลกระทบทางลบ แต่ถ้ามีจะต้องออกมายอมรับข้อบกพร่องอย่างไม่ปิดบัง อันนำไปสู่การปรับแก้ไข หรือยกเลิก เพื่อแสดงจริยธรรมที่เป็นบรรทัดฐานทางสังคม

4.5 ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ (Leadership and Responsibility) ต้องพัฒนาทักษะมนุษยสัมพันธ์ และทักษะการแก้ปัญหาในการชักนำผู้อื่นให้เห็นเป้าหมายร่วมกัน และทำให้ผู้อื่นเกิดพลังในการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จร่วมกัน เกิดแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นใช้ศักยภาพหรือความสามารถสูงสุด โดยการทำตัวอย่างที่ไม่ถือผลประโยชน์ของตนเองเป็นที่ตั้ง และไม่ใช้อำนาจโดยขาดจริยธรรมและคุณธรรม ถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

5. ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี

การรับรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแล้วตอบสนอง รับสิ่งที่รับรู้มาเป็นกระบวนการทัศนใหม่ทันที แสดงถึงการขาดทักษะการคิดแบบขาดวิจารณญาณ ผลที่เกิดขึ้นก็จะตกอยู่ภายใต้การชวนเชื่อ และไม่สามารถกำหนดตนเองได้ การสร้างทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดการเท่าทันไม่ตกอยู่ภายใต้การถูกชักจูง ชวนเชื่อ

5.1 การรู้เท่าทันสารสนเทศ (Information Literacy) ต้องสร้างทักษะในการเข้าถึงแหล่งความรู้ได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง มีทักษะการประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลสารสนเทศ และทักษะในการใช้อย่างสร้างสรรค์

5.2 การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) ต้องสร้างทักษะการวิเคราะห์สื่อให้เท่าทัน วัตถุประสงค์ของตัวสื่อ และผลผลิตสื่อนั้นอย่างไร มีการตรวจสอบแหล่งอ้างอิงที่เชื่อถือได้ และเท่าทันต่อการมีอิทธิพลต่อความเชื่อและพฤติกรรมอย่างไร และมีข้อขัดแย้งต่อจริยธรรมและกฎหมายที่เกี่ยวข้องหรือไม่ อย่างไร ในเรื่องการสร้างผลิตภัณฑ์สื่อ ต้องมีความเท่าทันต่อการเลือกซื้อเครื่องมือที่พอเพียงพอเหมาะกับวัตถุประสงค์การใช้งาน และเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมความแตกต่าง หลากหลายด้าน วัฒนธรรม

5.3 การรู้ทันเทคโนโลยี (ICT: Information, Communication and Technology Literacy) ควรใช้เทคโนโลยีเพื่อการวิจัย จัดระบบ ประเมิน และสื่อสารสารสนเทศ ใช้สื่อสารเชื่อมโยงเครือข่าย และ Social network อย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อการเข้าถึง การจัดการ การผสมผสาน ประเมิน และสร้างสารสนเทศ เพื่อทำหน้าที่ในเศรษฐกิจฐานความรู้ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงการปฏิบัติตามคุณธรรมและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

2.2. คุณลักษณะของครูในยุคศตวรรษที่ 21

ครูเป็นบุคคลที่สังคมให้ความสำคัญและยกย่อง ครูเป็นบุคคลสำคัญในการจัดกระบวนการเรียนรู้ เป็นบุคคลที่ส่งเสริมและสร้างสรรค์การเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีคุณภาพ คุณภาพของผู้เรียนขึ้นอยู่กับคุณภาพของครู ซึ่งลักษณะของครูในยุคศตวรรษที่ 21 มีบทบาทและลักษณะดังต่อไปนี้ (อร วรรณดา,2558)

2.2.1.บทบาทของครู

ครูจะต้องเปลี่ยนบทบาทใหม่จากเคยเป็นผู้สอน ผู้ให้ความรู้มาเป็น

- 1) ผู้อำนวยการความสะดวก(facilitator)
- 2) ผู้แนะแนวทาง (guide/coach)
- 3) ผู้ร่วมเรียน/ผู้ร่วมศึกษา (co-learning/co-investigator)

2.2.2. ลักษณะของครูในยุคศตวรรษที่ 21

อ่องจิต เมธยะประภาส(2557,อ้างในอร วรรณดา,2558) กล่าวบรรยายว่า "ครูในยุคศตวรรษที่ 21 ต้องมีลักษณะ E-Teacher"ดังนี้

- 1) **Experience** มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้แบบใหม่
- 2) **Extended** มีทักษะการแสวงหาความรู้
- 3) **Expended** มีความสามารถในการถ่ายทอดหรือขยายความรู้ของตนสู่ผู้เรียนผ่านสื่อเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 4) **Exploration** มีความสามารถในการเสาะหาและคัดเลือกเนื้อหาความรู้หรือเนื้อหาที่ทันสมัยเหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนผ่านทางสื่อเทคโนโลยี
- 5) **Evaluation** เป็นนักประเมินที่ดี มีความบริสุทธิ์และยุติธรรม และสามารถใช้เทคโนโลยีในการประเมินผล
- 6) **End-User** เป็นผู้ที่ใช้เทคโนโลยี (user) อย่างคุ้มค่า และใช้ได้อย่างหลากหลาย

7) **Enabler** สามารถใช้เทคโนโลยีสร้างบทเรียน

8) **Engagement** ต้องร่วมมือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันผ่านสื่อเทคโนโลยีจนพัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือ เช่น เกิดชุมชนครูบน web

9) **Efficient and Effective** สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั้งในฐานะที่เป็นผู้ผลิตความรู้ ผู้กระจายความรู้ และผู้ใช้ความรู้

นอกจากนั้น ถนอมพร เลหาจรัสแสง(มปป,อ่างในอร วรรณดา,2558)ได้เสนอทักษะที่จำเป็นสำหรับครูไทยในอนาคต (C-Teacher) ไว้ 8 ประการคือ

1) **Content** ครูต้องมีความรู้และทักษะในเรื่องที่สอนเป็นอย่างดี หากไม่แม่นยำในเรื่องที่สอนหรือถ่ายทอดแล้ว ก็ยากที่ผู้เรียนจะมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา นั้น ๆ

2) **Computer (ICT) Integration** ครูต้องมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยีจะช่วยกระตุ้นความสนใจให้กับผู้เรียน และหากออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยส่งเสริมความรู้และทักษะที่ต้องการได้เป็นอย่างดี

3) **Constructionist** ครูผู้สอนต้องเข้าใจแนวคิดที่ว่า ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ขึ้นเองได้จากภายในตัวของผู้เรียนเอง โดยเชื่อมโยงความรู้เดิมที่มีอยู่ภายในเข้ากับการได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งครูสามารถนำแนวคิดนี้ไปพัฒนาวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้และทักษะที่ต้องการได้

4) **Connectivity** ครูต้องสามารถจัดกิจกรรมให้เชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ผู้เรียนกับครู ครูภายในสถานศึกษาเดียวกันหรือต่างสถานศึกษา ระหว่างสถานศึกษา และสถานศึกษากับชุมชน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เป็นประสบการณ์ตรงให้กับผู้เรียน

5) **Collaboration** ครูมีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะการเรียนรู้แบบร่วมมือกันระหว่างผู้เรียนกับครู และผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยกัน เพื่อฝึกทักษะการทำงานเป็นทีม การเรียนรู้ด้วยตนเอง และทักษะที่สำคัญอื่น ๆ

6) **Communication** ครูต้องมีทักษะการสื่อสาร ทั้งการบรรยาย การยกตัวอย่าง การเลือกใช้สื่อ การนำเสนอสื่อ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

7) **Creativity** ในยุคสมัยหน้าครูต้องออกแบบสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้ จัดสภาพแวดล้อม ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน มากกว่าการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้โดยตรงเพียงอย่างเดียว

8) **Caring** ครูต้องมีเมตตาจิตต่อผู้เรียน ต้องแสดงออกถึงความรัก ความห่วงใยอย่างจริงใจต่อผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อใจ ส่งผลให้เกิดสภาพการเรียนรู้ที่ตื่นตัวแบบผ่อนคลาย ซึ่งเป็นสภาพที่ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีที่สุด

พินสุตา สิริธรังศรี (2557) เสนอรายงานการสังเคราะห์องค์ความรู้ในหัวข้อ"การยกระดับคุณภาพครูไทยในศตวรรษที่ 21" สรุปคุณลักษณะครูไทยที่มีคุณภาพ จะต้องมึลักษณะดังต่อไปนี้

- 1) เป็นผู้ที่มีจิตวิญญาณของความเป็นครูและผู้ให้
- 2) มีความรู้ ความสามารถและทักษะการจัดการเรียนรู้
- 3) มีทักษะการสื่อสาร
- 4) อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ
- 5) ตื่นรู้ ทันสมัยทันเหตุการณ์
- 6) ตามทันเทคโนโลยีและข่าวสาร
- 7) สร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน
- 8) ใฝ่คว้าและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง
- 9) เป็นแบบอย่างทางคุณธรรมจริยธรรมและศีลธรรม
- 10) รู้และเข้าใจในอัตลักษณ์ความเป็นชนชาติไทยที่หลากหลาย
- 11) ภาคภูมิใจในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก
- 12) ยอมรับและเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง
- 13) มีความพร้อมและปรับปรุงต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกและประชาคมอาเซียน

ตอนที่ 3 การจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในยุค Thailand4.0

1) การเตรียมหลักสูตร

การศึกษาทุกระดับจำเป็นต้องได้รับการปฏิรูป เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การศึกษาหรือหลักสูตรในยุค Thailand4.0 ควรมีเป้าหมายหลักเพื่อผลิต โดยผู้สอนต้องฝึกให้ ผู้เรียนใช้ทักษะการคิดมากกว่าการใช้ความจำไม่เน้นการสอน/การเรียนรู้แบบท่องจำ ไม่เน้นการสอบเพื่อให้ได้คะแนนสูง ๆ ผู้สอนผู้สอนควรเลิกการบรรยายเป็นสำคัญ แต่ควรให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ และใช้สถานการณ์ปัญหาเป็นฐานในการเรียนรู้ (Problem Based Learning) และใช้การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ลักษณะเหล่านี้เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ โดยผู้เรียนได้แสวงหาความรู้มาใช้ในการแก้ปัญหาที่ได้รับมอบหมายอย่างมีกระบวนการและมีขั้นตอน ซึ่งจะทำให้ได้มาซึ่งความรู้ที่ทันต่อเหตุการณ์และเป็นความรู้ที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้จริง นอกจากนี้ ผู้สอนต้องสอนน้อย แต่ให้ผู้เรียนเรียนมาก และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือ กระทำด้วยตนเอง ให้ผู้เรียนเลือกเรียนและทำกิจกรรมการเรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจของตน โดยผู้สอนผู้สอนต้องเชื่อมั่นในตัวผู้เรียนว่ามีความสามารถในการแสวงหาความรู้ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้ ในขณะเดียวกันหลักสูตรทุกระดับควรมีการสอนเรื่องความดีและคุณธรรมควบคู่ไปกับการสอนเรื่องขององค์ความรู้ โดยเฉพาะผู้สอนผู้สอนและพ่อแม่ควรเริ่มสั่งสอนและปลูกฝังด้านคุณธรรมให้กับเด็กตั้งแต่การศึกษาในระดับ ปฐมวัย ให้เด็กรู้จักแยกแยะความดีกับความชั่ว ให้รู้จักแบ่งปัน มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีความละเอียดหรือเกรงกลัวต่อบาป เพราะคุณธรรมเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สถาบันการศึกษาควรมีการส่งเสริมการเรียนการสอนและนำ “STEM Education (Science, Technology, Engineering, Mathematics)” มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนโดยเฉพาะวิชาวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ เพราะเป็นศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับโลกและวัตถุต่าง ๆ ซึ่งมีความสำคัญยิ่งซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและรู้เท่าทันโลกหรือสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น และสามารถนำความรู้ในศาสตร์เหล่านี้(STEM) ไปบูรณาการและพัฒนานวัตกรรม (Innovation) อันเป็นฐานในการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคตได้ นอกจากนี้ โรงเรียน สถานประกอบการของรัฐและเอกชน พิพิธภัณฑ์ แหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ควรจัดให้มีห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องแสดงนิทรรศการ และห้องสาธิต เพื่อให้ผู้เรียนได้มาศึกษาดูงานได้สะดวก เพราะการเรียนรู้ ในยุค 4.0 ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในห้องเรียนอีกต่อไป แต่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้นอกห้องเรียนได้ตลอดเวลาเช่นกัน

การจัดการเรียนรู้ทุกวิชาควรต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีความทันสมัย ไม่กำหนดรูปแบบการเรียนรู้ที่ตายตัว แต่ควรมีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมตามความถนัดของผู้เรียนและ สถานการณ์ต่าง ๆ มีกระบวนการเรียนรู้แบบต่อเนื่อง และผู้เรียนทุกคนต้องร่วมมือกันในการเรียนรู้ นอกจากนี้ การจัดความพร้อมของโรงเรียนแต่ละแห่งควรต้องเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นสื่อ อุปกรณ์ ผู้สอน และอาคาร สถานที่ เพื่อไม่ให้เกิดการเปรียบเทียบถึงความแตกต่าง อย่างไรก็ตาม การปรับปรุง

หลักสูตรอย่างเดียวกันไม่เพียงพอต่อการก้าวสู่ยุค 4.0 ที่ประสบความสำเร็จอย่างแน่นอน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องปรับปรุงตำราเรียนที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ เกิดความสงสัย เกิดคำถาม และอยากค้นคว้าหาคำตอบ ดังนั้น ตำราเรียนจึงควรต้องตอบสนองความต้องการของผู้เรียนจริงๆ และระบบการประเมินก็ควรให้มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับหลักสูตรด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะข้อสอบที่ใช้วัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ควรเป็นข้อสอบอัตนัย หรือเป็นสถานการณ์ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นในลักษณะการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมี วิจารณ์ญาณ การคิดสร้างสรรค์ และการคิดแก้ปัญหาเป็นต้น อันจะช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด

2) บทบาทของผู้สอนในยุค Thailand 4.0

ในยุคนี้ การกำหนดสมรรถนะและบทบาทของผู้สอนใน ศตวรรษที่ 21 จึงมีความสำคัญเป็นลำดับแรก ๆ เนื่องจากคุณภาพของผู้สอนมักเป็นปัจจัยสำคัญของ ความสำเร็จทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียน และหน้าที่ของผู้สอนจึงมิใช่การสอนหนังสือเพื่อส่งต่อความรู้ไปสู่ผู้เรียนเท่านั้น แต่ผู้สอนควรเป็นผู้ที่มีบทบาทในการหล่อหลอม ให้เกิดทักษะที่สำคัญแก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ผู้สอนจึงมีหน้าที่เป็น “ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้หรือเรียกว่ากระบวนการ (facilitator)” มากกว่า ซึ่งบทบาทสำคัญของผู้สอนในยุค 4.0 คือ ผู้สอนมีหน้าที่วางแผนการจัดการเรียนรู้ ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และเตรียมสื่ออุปกรณ์การเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมกับวัยและเนื้อหาที่เรียน รวมทั้งผู้สอนควรกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนสนใจในการเรียนรู้ โดยผู้สอนควรจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง ควรมีลักษณะที่เอื้อต่อการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ได้ลงมือ ปฏิบัติและรู้วิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ จนทำให้ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ที่มีอยู่มาบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ เพื่อสร้างผลผลิตหรือนวัตกรรมต่างๆ ขึ้นมาได้เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของประเทศ ซึ่งคุณลักษณะนี้จะติดตัวผู้เรียนไปตลอดชีวิต ต้องฝึกให้ผู้เรียนเรียนรู้ภูมิปัญญาหลักของไทยและจากทั่วโลก ที่สำคัญต้องให้ผู้เรียนเรียนรู้กระบวนการที่จะแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ โดยสอนวิธีวิจัยตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา และผู้สอนก็ต้องทำวิจัยชั้นเรียน โดยนำผลการวิจัยด้านการเรียนการสอนมาพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ

ผู้สอนควรจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนรู้จักการคิดวิเคราะห์ เน้นการวิเคราะห์ปัญหาเป็นรายบุคคล มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง ฝึกให้ผู้เรียนตรวจสอบ ทบทวน และกำกับตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต้องมีความมั่นใจในตนเองและสนับสนุนให้ผู้เรียนกล้าคิดนอกกรอบ คิดสิ่งที่แปลกแหวกแนว ไม่เหมือนความคิดของคนทั่วไป ผู้สอนควรเตรียมคำถามที่แปลกใหม่/ท้าทายความสามารถของผู้เรียน และในการสอนให้ผู้เรียนสามารถสร้างนวัตกรรมได้นั้น ผู้สอนต้องฝึกให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านการทำโครงการ/โครงงานที่มี การสรุปผลการศึกษาค้นคว้าในรูปแบบการจัดสัมมนา การเสวนา และการจัดนิทรรศการ เป็นต้น เพราะรูปแบบการเรียนรู้ลักษณะนี้จะเป็นเวทีให้ผู้เรียนได้ฝึกการบริหาร

จัดการ การวางแผน การแก้ปัญหา ตลอดจนการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อน ๆ อันเป็นกระบวนการที่จะช่วยท าให้ผู้เรียนได้ผลิตผลงาน หรือนวัตกรรมที่เป็นองค์ ความรู้จากกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์นั่นเอง ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ของผู้สอนในยุค 4.0 จึงควรเป็นการเรียนการสอนที่เน้นการคิดอย่างสร้างสรรค์ (Creative Learning) ด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ การสร้างชุมชนแห่งความสงสัย (Community of Inquiry) ก็นับเป็นภารกิจหลักอีกอย่าง หนึ่งของผู้สอน โดยผู้สอนต้องสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนมีความกระหายใคร่รู้ กระตือรือร้น และ อยากค้นหาคำตอบ เพราะความสงสัยจะนำไปสู่การตั้งคำถามและแสวงหาคำตอบ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนกลายเป็น “Active Learner” โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้โดยยึดปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning = PBL) ซึ่ง ผู้เรียนอาจจะค้นหาคำตอบที่เป็นจริงได้จากทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน และจากการจัดการเรียนรู้โดยยึดปัญหาเป็นฐานนี้ ก็จะช่วยให้ผู้สอนและผู้เรียนค้นพบความรู้ใหม่ สร้างสรรค์ความรู้ใหม่ และสร้างนวัตกรรมใหม่ได้เพราะการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เผชิญสถานการณ์ที่เป็นปัญหาจริง และร่วมกันคิดหาทางแก้ปัญหาต่าง ๆ จะช่วยให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful Learning) และนำไปสู่การพัฒนาทักษะกระบวนการ ต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าบทบาทและหน้าที่ของผู้สอนในยุค Thailand4.0 คือ เป็นผู้อำนวยความสะดวก ในการเรียนรู้ที่ทำหน้าที่หล่อหลอมให้ผู้เรียนเกิด “ทักษะ” ด้านต่างๆ ที่คงอยู่และมีพัฒนาการเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและเน้นให้ผู้เรียนใช้การคิดวิเคราะห์การแก้ปัญหา และการคิดสร้างสรรค์ ที่สามารถนำไปเป็นฐานในการสร้างผลผลิตหรือนวัตกรรม (Innovation) ได้ในอนาคต เพื่อตอบสนองนโยบาย Thailand 4.0 ของประเทศ คือ การก้าวไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูงและทรัพยากรบุคคลของประเทศเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และใช้ ความสามารถนั้นในการขับเคลื่อนประเทศ

3) ทักษะที่สำคัญสำหรับผู้เรียนในยุคไทยแลนด์4.0

การจะก้าวเข้าสู่ยุค Thailand4.0 ในบริบทที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา นอกจากการปรับปรุงเรื่อง ของ หลักสูตร ตำรา และบทบาทของผู้สอนแล้ว เราก็ควรจะต้องส่งเสริมทักษะแห่งอนาคตให้กับผู้เรียนด้วย เพราะ เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคมในอนาคต ซึ่งทักษะที่สำคัญเหล่านี้ ได้แก่ ทักษะการคิดเชิงบริหาร ทักษะการใช้ Internet ทักษะการคิดวิเคราะห์ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลทักษะด้านภาษาอังกฤษ ทักษะด้านคณิตศาสตร์ และทักษะด้านจิตสาธารณะ โดยมีรายละเอียดดังนี้ (อานนท์ ศักดิ์วรวิชญ์, 2560)

3.1) **ทักษะการคิดเชิงบริหาร (Executive Function Skills)** ซึ่งเป็นทักษะทางสมองที่เด็กใช้ควบคุมอารมณ์ ความคิด และการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อกำกับตนเองให้สามารถ ทำงานจนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ EF จะช่วยให้เด็กคิดเป็น เรียนรู้เป็น แก้ปัญหาเป็น สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และที่สำคัญช่วยลดปัญหาความล้มเหลวทางการเรียน ผู้เรียนออกจากโรงเรียนกลางคัน และห่างไกลจากการใช้ยาเสพติด ผู้สอนควรจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้ลงมือปฏิบัติ ฝึกการคิด การวางแผน การแก้ปัญหา การควบคุมอารมณ์ การกำกับตนเอง และการยั้งคิด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้สอนควรปล่อยให้เด็กได้ออกไปเรียนรู้ตามธรรมชาติของเด็กในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย และมีอิสระ ทักษะ EF ที่สำคัญประกอบด้วยทักษะย่อย 9 ด้านดังนี้ (1) ทักษะความจำที่นำมาใช้งาน (Working Memory) (2) ทักษะการยืดหยุ่นทางความคิด (Shift Cognitive Flexibility) (3) ทักษะการยับยั้งชั่งใจ (Inhibitory Control) (4) ทักษะการใส่ใจจดจ่อ (Focus) (5) การควบคุมอารมณ์ (Emotion Control) (6) การตรวจสอบตนเอง (Self-Monitoring) (7) การริเริ่มและลงมือทำ (Initiating) (8) การวางแผนและการจัดระบบดำเนินการ (Planning and Organizing) และ (9) การมุ่งเป้าหมาย (Goal-Directed Persistence)

3.2) **ทักษะการใช้ Internet (Internet Skills)** Internet เป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการค้นคว้าหาความรู้ ดังนั้น ในฐานะผู้สอน ผู้สอนควรแนะนำและให้แนวทางในการใช้Internet อย่างเหมาะสมแก่ผู้เรียน เช่น ผู้สอนต้องสอนให้ผู้เรียนรู้จักแบ่งเวลาในการใช้ Internet ให้เหมาะสม โดยเฉพาะเวลาที่ใช้ internet เพื่อศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลควรมีระยะเวลายาวนานกว่าเพื่อความบันเทิง และผู้สอนควรแนะนำแหล่งอ้างอิงหรือฐานข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการเรียนรู้แก่ผู้เรียน รวมทั้งผู้สอนควรฝึกให้ผู้เรียนรู้จักเลือกและแยกแยะข้อมูลประเภทต่างๆ ที่หลากหลาย อันจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการใช้ Internet ได้มากที่สุด

3.3) **ทักษะการคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinking Skills)** การคิดวิเคราะห์เป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตและเป็นพื้นฐานของการคิดทั้งหมด ผู้ที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์จะมีความสามารถในด้านต่าง ๆ เหนือกว่าบุคคลทั่วไป ดังนั้น ในการจัดการเรียนรู้เพื่อเอื้อต่อการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ให้กับผู้เรียน ผู้สอนต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการคิดวิเคราะห์ให้ดีเสียก่อน หลังจากนั้นจึงค่อย ๆ สอดแทรกหรือบูรณาการการคิดวิเคราะห์เข้าไปในกระบวนการ จัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการดำเนินการคือ (1) ผู้สอนกำหนดสิ่งต่าง ๆ เช่น เรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ แล้วให้ผู้เรียนฝึกการวิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ ของสิ่งเหล่านี้ตามที่ผู้สอนกำหนด (2) ผู้สอน กำหนดจุดมุ่งหมายของการวิเคราะห์ให้ชัดเจนว่าต้องการให้ผู้เรียนวิเคราะห์เพื่ออะไร (3) ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการพิจารณาข้อมูลความรู้ ทฤษฎี หลักการ และกฎเกณฑ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ว่าจะใช้หลักใดเป็นเครื่องมือในการ วิเคราะห์ และ (4) ให้ผู้เรียนได้ฝึกการสรุปและรายงานผลการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบและชัดเจน

นอกจากนี้ ผู้สอนควรตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน การตั้งคำถามที่ดีจะเป็นประโยชน์และช่วยพัฒนาการคิดได้เป็นอย่างดีและผู้สอนควรจัดบรรยากาศภายในห้องเรียนที่มีการเปิดรับการเรียนรู้มากขึ้น โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถคิด ตัดสินใจ และเลือกสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง และเมื่อผู้เรียนทำผิด ผู้สอนก็ไม่ควรลงโทษผู้เรียน เพราะการเรียนรู้แบบลองถูกลองผิด ก็นับเป็นการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่จะช่วยฝึกให้ผู้เรียน สามารถคิดวิเคราะห์ได้ เพราะการเรียนรู้จากความผิดพลาด จะทำให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์หรือแยกแยะ ประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ และจะประเมินว่าจะทำเช่นนี้อีกหรือไม่ในคราวต่อ ๆ ไป

3.4) ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking Skills) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นความสามารถทางการคิดที่ช่วยให้บุคคลไตร่ตรอง พิจารณา ประเมินข้อมูลและสิ่งต่าง ๆ อย่างรอบด้าน รู้ที่มาที่ไป เข้าใจเหตุและผล ซึ่งจะช่วยลดความผิดพลาดในการตัดสินใจได้ ผู้เรียนควรได้รับการส่งเสริมให้มีความคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นผู้ที่ไม่หลงเชื่ออะไรง่ายๆ ต้องรู้จักคิดอย่างรอบด้าน สามารถประมวลข้อมูลทั้งทางด้านข้อเท็จจริง และความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นที่คิดทั้งทางกว้าง ทางลึก และไกล ตลอดจนสามารถวิเคราะห์ข้อมูลและพิจารณาข้อมูลอย่างสมเหตุสมผลได้ ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้แก่ผู้เรียน ผู้สอนควรให้ผู้เรียนฝึกการสังเกต ฝึกการ อธิบาย หรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ โดยเน้นการใช้เหตุผล ฝึกการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นโดยไม่ใช้อารมณ์ แต่ต้องอยู่บนพื้นฐานของเหตุผล ฝึกการเปรียบเทียบและการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ ฝึกการ วิพากษ์/วิจารณ์และจำแนกหาจุดเด่น-จุดด้อย คิดถึงข้อดีข้อเสีย รวมทั้งฝึกการสรุปความ (ทิสนา แชมมณี, 2556: 56) นอกจากนี้ ผู้สอนไม่ควรเน้นการท่องจำหรือให้ทำตามที่ผู้สอนบอก แต่ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้ฝึกการคิดในหลาย ๆ มิติ โดยฝึกทั้งการพูดและการเขียนไปพร้อมๆ กัน ผู้สอนควรใช้คำถามที่ท้าทาย รวมทั้งจัดสื่อการสอนที่น่าสนใจ เพื่อกระตุ้นผู้เรียนได้คิดหาคำตอบและแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องราวได้อย่างมีวิจารณญาณ ตลอดจนผู้สอนควรให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดอย่างมีวิจารณญาณจากเนื้อหาที่มีความหลากหลาย เช่น จากข่าวหรือเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ บทความ สารคดี และบทประพันธ์ต่างๆ เป็นต้น

3.5) ทักษะการแก้ปัญหา (Problem Solving Skills) ผู้เรียนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาและฝึกฝนให้มีทักษะการแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การใช้บทบาทสมมติ โครงการ การสืบสวนสอบสวนและการศึกษานอกสถานที่ เป็นต้น อย่างไรก็ตามไม่มีวิธีการจัดการเรียนรู้ หรือวิธีการสอนใดที่ดีที่สุดที่จะสอนให้ผู้เรียนมีทักษะในการแก้ปัญหาได้ นอกจากการเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้ฝึกการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ผู้สอนควรให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ได้คิด อธิบาย อภิปราย และเปรียบเทียบ แนวคิดที่หลากหลายจนเกิดเป็นกระบวนการแก้ปัญหาของตัวผู้เรียนเอง การจัดการเรียนรู้แบบเปิด (Open Approach) ที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ส่วนบุคคลของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และความสามารถในการหาแนวทางการแก้ปัญหาที่แตกต่างกันของผู้เรียน สามารถช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนากระบวนการคิดและการแก้ปัญหาได้อย่างเต็มศักยภาพ ดังนั้น ในการ

จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาให้กับผู้เรียน ผู้สอนไม่ควรเน้นการเรียนรู้ที่มุ่งคำตอบที่ถูกต้อง โดยละเลยกระบวนการในการได้มาซึ่งคำตอบ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนขาดทักษะในการแก้ปัญหา และไม่สามารถนำความรู้ที่มีไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่นๆ ได้ นอกจากนี้ ผู้สอนควรนำเสนอสถานการณ์ปัญหาที่แปลกใหม่ และไม่คุ้นเคย เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็นและพยายามค้นคว้าหาแนวทางในการแก้ปัญหาที่หลากหลายด้วยตนเองรวมทั้งผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น และฝึกการซักถามในสิ่งที่ไม่เข้าใจด้วย

3.6) **ทักษะความคิดสร้างสรรค์**(Creative Thinking Skills) ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียน ผู้สอนควรจัดการเรียนรู้ ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดจินตนาการได้ลงมือสร้างสรรค์ผลงานตามที่คิดไว้ กิจกรรมที่เอื้อต่อการ พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เช่น กิจกรรมด้านศิลปะ การประพันธ์ การประดิษฐ์หรือการออกแบบผลงานที่สามารถคิดหาคำตอบได้หลายทางเลือก เป็นต้น ส่วนวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เช่น การสอนแบบระดมพลังสมอง การสอนคิดแบบหมวก 6 ใบ และการสอนตามแนวคิดของวิลเลียมส์ เป็นต้น ผู้สอนควรจัดบรรยากาศให้มีความผ่อนคลาย ให้อิสระทางความคิด สนับสนุนความคิดที่แปลกใหม่ มีความเป็นกลาง ไม่อคติหรือขึ้นชมเฉพาะผลงานที่ประสบความสำเร็จเท่านั้น ผู้สอนควรให้กำลังใจและชี้แนะข้อบกพร่องให้ผู้เรียนทราบเพื่อจะได้เป็นการจูงใจให้ผู้เรียนมีความพยายามและมุ่งมั่นที่จะทำงานนั้นต่อไป อย่างไรก็ตามความคิดสร้างสรรค์ควรได้รับการกระตุ้นด้วยกิจกรรมที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง และกิจกรรมเหล่านี้จะต้องมีความเหมาะสมตามความสามารถและวัยของผู้เรียน นอกจากนี้ผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิด ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือประสบการณ์การเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนอย่างเป็นอิสระ

3.7) **ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล** (Interpersonal Relationship Skills) ผู้สอนมีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะด้านนี้ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งผู้สอนควรให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติด้านต่าง ๆ ดังนี้ (1) ฝึกการสื่อสาร โดยสลับการเป็นผู้ฟังและผู้พูดที่ดี (2) ฝึกการแสดงน้ำใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักการให้และการรับ (3) ฝึกการให้เกียรติผู้อื่นอย่างจริงจังเพราะจะช่วยให้ผู้อื่นมีความภาคภูมิใจและมีความรู้สึกที่ดีตอบสนองมา (4) ฝึกการชมเชย และให้กำลังใจผู้อื่นในสถานการณ์ที่เหมาะสม นอกจากนี้ ผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เปิดเผยและเล่าเรื่องราวของตนเองให้เพื่อนๆ รับทราบบ้าง อันจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคุ้นเคยและมีความสนิทสนมมากขึ้น ตลอดจนผู้สอนควรจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมและทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนๆ และสนับสนุนการทำงานเป็นทีม/กลุ่มมากกว่าการทำงานเป็นรายบุคคล และที่สำคัญผู้สอนต้องมีความเป็นกันเอง มีความยุติธรรม ไม่เลือกปฏิบัติหรืออคติกับผู้เรียนคนใดคนหนึ่ง เพื่อผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลได้อย่างเต็มที่และเป็นการปูพื้นฐานให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพต่อไปในอนาคตที่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

3.8) **ทักษะด้านภาษาอังกฤษ (English skills)** ทักษะภาษาอังกฤษเป็นหัวใจสำคัญในการสื่อสารกับนานาชาติ ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อสื่อสาร การค้าขาย และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฯลฯ ในยุค Thailand4.0 ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ (English Proficiency) จึงนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะภาษาอังกฤษจะช่วยให้เด็กไทยสามารถค้นคว้าหาข้อมูลและติดตามความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ เทคโนโลยี และวิทยาการด้านต่าง ๆ ได้จากทั่วโลก ในขณะเดียวกัน หากเด็กไทยต้องการเผยแพร่ความคิด บทความ งานวิจัย ตำรา วัฒนธรรม และนวัตกรรมต่าง ๆ ไปสู่เวทีโลก ภาษาอังกฤษก็จะเป็นตัวกลางในการสื่อสารผลงานดังกล่าว ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในสถาบันการศึกษาจึงควรต้องปรับเปลี่ยนให้มีความทันสมัยและเอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียน โดยเฉพาะรูปแบบการเรียนรู้ควรให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กับอาจารย์ชาวต่างชาติบ้าง และควรกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวันตามโอกาสที่เหมาะสม ผู้สอนไม่ควรเน้นการสอนเฉพาะหลักไวยากรณ์เท่านั้น ผู้สอนจำเป็นต้องให้ผู้เรียนได้ฝึกสนทนาภาษาอังกฤษกับเจ้าของภาษาในสถานการณ์จริงด้วย และผู้เรียนควรเริ่มเรียนภาษาอังกฤษหรือภาษาที่สองในช่วงต้น ๆ ของชีวิต เพราะเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมในการเรียนรู้ซึ่งจะช่วยให้การเรียนภาษามีประสิทธิภาพมากขึ้น

3.9) **ทักษะด้านคณิตศาสตร์ (Mathematics Skills)** ความสามารถทางคณิตศาสตร์เป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการสร้างองค์ความรู้ และศึกษาหาความรู้ในสาขาวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมศาสตร์ ผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ควรปรับบุคลิกภาพของตนให้ยิ้มแย้ม แจ่มใส มีความเป็นกันเอง มีความอ่อนคลาย ให้กำลังใจและให้การเสริมแรงในโอกาสที่เหมาะสม ตลอดจนควรสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้มีความรู้สึกผ่อนคลาย อบอุ่น และมีอิสระ เพื่อผู้เรียนจะได้กล้าคุยหรือถามคำถามได้ อันจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนคณิตศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ในการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ ผู้สอนควรใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย และมีความสอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน เช่น การใช้สถานการณ์จำลอง การใช้เกมประกอบการสอน การสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้และการสอนแก้โจทย์คณิตศาสตร์ที่เน้นการคิดแบบอเนกนัย เป็นต้น ทิศนา ขัมมณี (2556: 126) เสนอว่า กระบวนการเรียนรู้ที่ครูควรใช้ในการสอนวิชาคณิตศาสตร์คือ “กระบวนการคณิตศาสตร์” ซึ่งประกอบด้วย 2 วิธีการได้แก่ (1) การสอนทักษะการคิดคำนวณ โดยมีขั้นตอนย่อย คือ การสร้างความคิดรวบยอดของคำนิยามศัพท์ การสอนกฎด้วยวิธีอุปนัย (คือ สอนจากตัวอย่างไปสู่กฎเกณฑ์ใหม่) การฝึกการวินิจฉัย และการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง และ (2) การสอนทักษะแก้ปัญหาโจทย์ โดยมีขั้นตอนย่อย คือ การแปลโจทย์ เชิงภาษา การหาวิธีแก้ปัญหาโจทย์ การวางแผน การปฏิบัติตามขั้นตอน และการตรวจสอบคำตอบ ซึ่งรูปแบบ และกระบวนการเรียนรู้เหล่านี้ น่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน โดยช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากที่จะเรียนรู้ และที่สำคัญช่วยให้ผู้เรียนมีความสุข สนุกในการเรียนรู้ และเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

3.10) **ทักษะด้านจิตสาธารณะ(Public Mind Skills)** การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะเป็นหน้าที่ที่ผู้สอนทุกคนพึงตระหนักและต้องร่วมมือกันปลูกฝังให้เกิดแก่ผู้เรียนโดยการสอดแทรกไว้ในกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาที่ตนเองสอนแต่ละครั้ง หรืออาจจะบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ด้วยก็ได้ ผู้สอนควรให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับจิตสาธารณะโดย ผ่านการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง (Learning by doing) จากวิธีการที่หลากหลายอย่างต่อเนื่องและค่อยเป็นค่อยไป อย่าเร่งรีบจนเกินไป ตัวอย่างกิจกรรมเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ เช่น ผู้สอนให้ผู้เรียนช่วยกันหาแนวทางในการแก้ปัญหาและรักษาสภาพแวดล้อมในชุมชนด้วยการไปทัศนศึกษาและลงมือปฏิบัติกิจกรรมในสถานที่จริง หรือผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนช่วยกันคิดโครงการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม เป็นต้น นอกจากนี้ผู้บริหารและผู้สอนควรประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้เรียน อาจกล่าวได้ว่าจิตสาธารณะเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ มีความจำเป็น อันจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมในทุกระดับ ถ้าหากบุคคลในระดับครอบครัวได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเข้มแข็ง ดังนั้น การสร้างและปลูกฝังจิตสาธารณะต้องสร้างให้กับเด็กและเยาวชนโดยเริ่มทั้งจากที่บ้านและโรงเรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐานนับเป็นสถานที่สำคัญในการบ่มเพาะเด็กหรือผู้เรียนให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคต เพราะสถาบันการศึกษานอกจากมีหน้าที่อบรมสั่งสอนด้านวิชาการแก่ผู้เรียนแล้ว ควรจะต้องอบรมคุณธรรม จริยธรรม ด้านจิตสาธารณะ โดยการปลูกฝังให้ผู้เรียนรู้จักการเสียสละ การให้มากกว่าการรับ ซึ่งจะเป็นการเตรียมเข้าสู่การพัฒนาจิตใจตนเองของผู้เรียนสู่จิตสานึกสาธารณะต่อไปในอนาคต

ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะการเรียนรู้

4.1 แนวคิดในการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้

ระบบสมรรถนะ (Competency Model) เป็นเครื่องมือบริหารจัดการ ทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญอย่างหนึ่ง que ผู้บริหารทุกระดับสามารถนำมาใช้ในการ สรรหา รักษา และพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะ และความสามารถและบุคลิกลักษณะเฉพาะตรงตามตำแหน่งกำหนด เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ได้ตามผลตามทีคาดหวังไว้

สมรรถนะในการทำงาน (Competency) หมายถึง ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ (Knowledge, Skills, Personal Attribute) ของบุคคลที่จำเป็นต้องมี เพื่อใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ ให้ประสบผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้

ความรู้ (Knowledge) หมายถึง ความรู้ที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ ถ้าไม่มีความรู้ พนักงานก็ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบได้อย่างถูกต้อง ความรู้นี้มักจะได้รับการศึกษา อบรม สัมมนา รวมไปถึงการแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้มีความรู้ในด้านนั้น ๆ

ทักษะ (Skills) หมายถึง ทักษะ ความสามารถเฉพาะที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ ถ้าไม่มีทักษะแล้ว ก็ยากที่จะทำให้พนักงานทำงานให้มีผลงานออกมาดีและตามเป้าหมายที่กำหนด ไว้ได้ ทักษะนี้มักจะ ได้มาจากการฝึกฝน หรือกระทำซ้ำ ๆ อย่างต่อเนื่อง จนทำให้เกิดความชำนาญในสิ่งนั้น

คุณลักษณะส่วนบุคคล (Personal Attribute) หมายถึง คุณลักษณะ ความคิด ทศนคติ ค่านิยม แรงจูงใจและความต้องการส่วนตัวของบุคคล คุณลักษณะเป็นสิ่งที่ติดตัวและ เปลี่ยนแปลงได้ไม่ถาวรนัก คุณลักษณะที่ไม่เหมาะสมกับหน้าที่มักจะก่อให้เกิดปัญหาในการ ทำงาน และทำให้งานไม่ประสบผลสำเร็จ ตามเป้าหมาย

การพัฒนาระบบสมรรถนะนั้นจะต้องมีกรอบแนวคิดพื้นฐานและที่มา ดังนั้นการกำหนด ระบบสมรรถนะนั้นเราจะต้องกำหนดมาจากวิสัยทัศน์ (Vision) พันธกิจ (Mission) ยุทธศาสตร์ (Strategy) ค่านิยม (Value) วัฒนธรรมองค์กร (Corporate Culture) หรือพฤติกรรมที่องค์กร คาดหวัง/ปรารถนาให้ บุคลากรประพฤติปฏิบัติ (Behavior Desirable) หลังจากนั้นจึงกำหนดสมรรถนะขององค์กร (Organizational Competency) หรือทิศทาง เป้าหมาย ที่องค์กรต้องการ บรรลุเพื่อสร้างความแตกต่าง หรือโดดเด่นกว่าองค์กรคู่แข่ง

เมื่อกำหนดสมรรถนะขององค์กรแล้ว ในขั้นตอนต่อมาเราต้องกำหนดสมรรถนะของบุคลากร (Employee Competency) ซึ่งประกอบด้วยสมรรถนะหลัก (Core Competency) สมรรถนะตามสาย วิชาชีพ (Functional Competency) สมรรถนะร่วมของทุกตำแหน่งในกลุ่มงาน/สายวิชาชีพ (Common Functional Competency) และสมรรถนะเฉพาะตำแหน่งในกลุ่มงาน/สายวิชาชีพ (Specific Functional Competency)

การนำระบบสมรรถนะไปเป็นพื้นฐานในการบริหารทรัพยากรบุคคลในด้านต่าง ๆ ขององค์กร เช่น การสรรหาและคัดเลือกบุคลากร การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร การประเมินผลการปฏิบัติงาน การพัฒนาความก้าวหน้าในสายอาชีพ การวางแผนการสืบทอด ตำแหน่ง และการจ่ายค่าตอบแทน เป็นต้น เมื่อบุคลากรขององค์กรมีสมรรถนะสูงขึ้นก็จะทำให้ ปฏิบัติงานได้บรรลุผลสำเร็จ สุดท้ายก็จะ ส่งผลให้องค์กรมีผลการดำเนินงานที่บรรลุเป้าหมาย และประสบความสำเร็จ (Excellence Performance)

จะเห็นได้ว่า องค์กรจำเป็นต้องทบทวนระบบสมรรถนะการเรียนรู้สำหรับการทำงานเมื่อองค์กรมี การเปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ ค่านิยมและวัฒนธรรมของ องค์กรใหม่ ดังนั้นเราก็ควร ปรับปรุงสมรรถนะให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ ค่านิยมและวัฒนธรรมขององค์กรที่ เปลี่ยนแปลงไป เมื่อภารกิจ บทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบ และลักษณะงานของหน่วยงาน/องค์กร เปลี่ยนแปลง และเมื่อบุคลากรสามารถแสดงพฤติกรรมในระดับนั้นๆ หรือสมรรถนะนั้น ๆ ได้สมบูรณ์แล้ว เพราะจะช่วยให้การทำงานของบุคคลมีประสิทธิภาพสูงสุดตามภาระงานที่เปลี่ยนแปลงไป

4.2 ความหมายของสมรรถนะการเรียนรู้

มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของสมรรถนะการเรียนรู้ ดังนี้

McClelland (1970) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า “สมรรถนะ หมายถึงคุณลักษณะ ที่ซ่อนอยู่ภายในตัวบุคคล ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้จะเป็นตัวผลักดันให้บุคคลสามารถสร้างผลการปฏิบัติงานในงานที่ตนรับผิดชอบให้สูงกว่า หรือเหนือกว่าเกณฑ์เป้าหมายที่กำหนดไว้

Boyatzis (1982) กล่าวว่า “สมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะพื้นฐาน (Underlying Characteristic) ของบุคคล ได้แก่ แรงจูงใจ (Motive) อุปนิสัย (Trait) ทักษะ (Skill) จินตภาพส่วนตน (Self-Image) หรือบทบาททางสังคม (Social Role) หรือองค์ความรู้ (Body of Knowledge) ซึ่งบุคคลจำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้ได้ผลงานสูงกว่า/เหนือกว่าเกณฑ์เป้าหมายที่กำหนดไว้

Boam and Sparrow (1992) กล่าวว่า “สมรรถนะ หมายถึง กลุ่มของคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่บุคคลจำเป็นต้องมีในการปฏิบัติงานในตำแหน่งหนึ่ง ๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานในหน้าที่ความรับผิดชอบประสบความสำเร็จ

Spencer and Spencer (1993) กล่าวว่า “สมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะพื้นฐาน (Underlying Characteristic) ที่มีอยู่ภายในตัวบุคคล ได้แก่ แรงจูงใจ (Motive) อุปนิสัย (Trait) อัตตมโนทัศน์ (Self-Concept) ความรู้ (Knowledge) และทักษะ (Skill) ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้ จะเป็นตัวผลักดันหรือมีความสัมพันธ์เชิงเหตุผล (Causal Relationship) ให้บุคคลสามารถ ปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและ/หรือ สูงกว่าเกณฑ์อ้างอิง (Criterion – Reference) หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้

Nadaillac (2003) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่าสมรรถนะนั้นเป็นสิ่งที่ต้องลงมือปฏิบัติและทำให้เกิดขึ้น กล่าวคือความสามารถที่ใช้เพื่อให้เกิดการบรรลุผลและวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนที่ทำให้เกิดความรู้ (Knowledge) การเรียนรู้ทักษะ (Know-how) และเจตคติ/ลักษณะนิสัยหรือบุคลิกภาพต่าง ๆ (Attitude) ที่ช่วยให้สามารถเผชิญและแก้ไข สถานการณ์หรือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้จริง

Dubois and Rothwell (2004) กล่าวว่าสมรรถนะหมายถึง “คุณลักษณะที่ทุกคนมีและใช้ได้เหมาะสม เพื่อผลักดันให้ผลการปฏิบัติงานบรรลุตาม เป้าหมาย ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้ได้แก่ ความรู้ ทักษะ บุคลิกภาพ แรงจูงใจทางสังคมลักษณะ นิสัยส่วนบุคคล ตลอดจนรูปแบบความคิดและวิธีการคิด ความรู้สึกรและการกระทำ”

เดชา เดชะวัฒน์ไพศาล (2543) กล่าวว่า “สมรรถนะ หมายถึง ทักษะ ความรู้และ ความสามารถ หรือพฤติกรรมของบุคลากร ที่จำเป็นในการปฏิบัติงานใดงานหนึ่ง กล่าวคือ ในการทำงานหนึ่ง ๆ เราต้องรู้อะไร เมื่อมีความรู้หรือข้อมูลแล้วเราต้องรู้ว่าจะทำงานนั้น ๆ อย่างไร และเราควรมีพฤติกรรมหรือคุณลักษณะเฉพาะอย่างไรจึงจะทำงานได้อย่างประสบความสำเร็จ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้องค์กรทราบว่า คุณสมบัติหรือคุณลักษณะที่ดีในการทำงานของบุคลากร ในองค์กร (Superior Performer) นั้นเป็นอย่างไร

อุกฤษณ์ กาญจนเกตุ (2543) กล่าวว่า “สมรรถนะ หมายถึง ความสามารถความชำนาญด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้บุคคลสามารถระทำการหรือดเว้นการกระทำในกิจการใด ๆ ให้ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ซึ่งความสามารถเหล่านี้ได้มาจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ การฝึกฝน และการปฏิบัติจนเป็นนิสัย

ณรงค์วิทย์ แสนทอง (2545) กล่าวว่า “สมรรถนะ หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะ และแรงจูงใจที่มีความสัมพันธ์และส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของเป้าหมายของงานในตำแหน่งนั้น ๆ สมรรถนะแต่ละตัวจะมีความสำคัญต่องานแต่ละงานแตกต่างกันไป

HAY Group (2547) ซึ่งเป็นบริษัทที่ปรึกษาด้านการวางระบบการบริหารงานบุคคล ระดับโลก ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า “สมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่ทำให้ บุคลากรในองค์กร ปฏิบัติงานได้ผลงานโดดเด่นกว่าคนอื่น ๆ โดยบุคลากรเหล่านี้จะแสดง คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมดังกล่าว ได้มากกว่าเพื่อนร่วมงานในสถานการณ์ที่หลากหลายกว่า และได้ผลงานดีกว่าผู้อื่น

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) กล่าวว่า “สมรรถนะคือ คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความรู้ ทักษะ/ความสามารถและคุณลักษณะอื่น ๆ ที่ทำให้บุคคลสามารถสร้างผลงานได้โดดเด่นกว่าเพื่อนร่วมงานอื่น ๆ ในองค์กร” กล่าวคือ การที่บุคคลจะ แสดงสมรรถนะใด สมรรถนะหนึ่งได้ มักจะต้องมีองค์ประกอบของทั้งความรู้/ทักษะ/ความสามารถ และคุณลักษณะอื่น ๆ ตัวอย่างเช่น สมรรถนะการบริการที่ดี ซึ่งอธิบายว่า “สามารถให้บริการที่ ผู้รับบริการต้องการได้” นั้น หากขาดองค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่ ความรู้ในงานหรือทักษะที่เกี่ยวข้อง เช่น อาจต้องหาข้อมูลจากคอมพิวเตอร์และคุณลักษณะของบุคคลที่เป็นคนใจเย็น อดทน ชอบช่วยเหลือผู้อื่น แล้วบุคคลก็ไม่อาจจะแสดงสมรรถนะของการบริการที่ดีด้วยการให้บริการที่ ผู้รับบริการต้องการได้

Pongsak Tawan (2015) กล่าวว่า สมรรถนะการเรียนรู้ คือคุณลักษณะที่ผู้เรียนควรจะมีอันได้แก่

1) แรงขับ (Drive) ข้อนี้สำคัญมากและมักจะลึบกันไป หากไม่มีข้อนี้ ต่อให้พยายามพัฒนาอีก 2 ข้อที่เหลือไปสักเท่าใดก็ตาม ผู้เรียนก็จะยังไม่เกิดสมรรถนะได้สมบูรณ์ แรงขับแบ่งย่อยออกอีกเป็น 3 ส่วนได้แก่

1.1) เจตคติ (Attitude) ความรู้สึกที่มีต่อความรู้นั้น ๆ พุดง่าย ๆ คือ ใจมาไหม ชอบไหน โดนไหน ปึงไหม

1.2) ความเป็นเจ้าของ (Ownership) ตัดใจสินที่จะอยู่กับความรู้นั้นไหม คือ นอกจากชอบแล้ว ยังอยากจะทำมันมาใช้บ่อย ๆ ด้วย

1.3) ความเพียร (Perseverance) มีความพยายามที่จะทำ ไม่ท้อถอย ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นก็จะทำ

2) ความรู้ (Knowledge) หรือเนื้อหาความรู้ของบทเรียนนั้น ๆ

3) ทักษะ (Skill) คือ การนำความรู้ที่ผู้ใช้ประยุกต์ใช้ แบ่งได้เป็น

3.1) ทักษะวิธี (Procedure Skill) คือ ความชำนาญในการใช้เครื่องมือสำเร็จรูป เช่น ความคล่องแคล่วในการใช้สูตรทางคณิตศาสตร์ สามารถหยิบสูตรได้เหมาะสมกับโจทย์ปัญหา และมีลำดับการใช้สูตรอย่างถูกต้อง

3.2) ทักษะกระบวนการ (Process Skill) คือ ความชำนาญในการแก้ปัญหา สามารถวิเคราะห์ปัญหา คิดหาวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ ความถึงความสามารถในการสร้างเครื่องมือขึ้นมาใหม่ เพื่อแก้ปัญหานั้น ๆ

4.3 ขั้นตอนการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้

การกำหนดและพัฒนาระบบสมรรถนะขององค์กร ทำได้หลายวิธี เช่น ว่าจ้างที่ปรึกษา ให้มาช่วยดำเนินการจัดทำระบบสมรรถนะ หรือแต่งตั้งคณะทำงานภายในขึ้นมาศึกษาและ ร่วมกันพัฒนาก็ได้ ซึ่งแต่ละวิธีก็มีข้อจำกัดแตกต่างกัน ในที่นี้ขั้นตอนการกำหนดและพัฒนาระบบสมรรถนะการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม มีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 : การเปิดตัวโครงการพัฒนาระบบสมรรถนะ (Competency Kick-off)

เริ่มด้วยขั้นตอนการเปิดตัวโครงการพัฒนาระบบสมรรถนะ ซึ่งเป็นขั้นตอนแรกที่มีความสำคัญมาก โดยองค์กรควรเชิญทีมงานที่ปรึกษาหรือวิทยากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับระบบ สมรรถนะมาเป็นวิทยากรเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดของระบบสมรรถนะและแผนการดำเนินงานของโครงการแก่ผู้บริหารระดับต้น – สูง วัตถุประสงค์ของขั้นตอนนี้ก็เพื่อให้ผู้บริหารทุกระดับ ทุกคนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบสมรรถนะความสำคัญ และประโยชน์ รวมทั้งแผนการดำเนินงานของโครงการ และคาดหวังว่าผู้บริหารทุกท่านจะไปถ่ายทอดความรู้ต่อให้กับผู้ใต้บังคับบัญชารับทราบ สามารถตอบคำถามหรือข้อสงสัยในเบื้องต้นได้ รวมทั้งสามารถให้ความเห็น/ข้อเสนอแนะในการพัฒนาระบบสมรรถนะได้อย่างถูกต้องและตรงกับวัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมายควรเป็นผู้บริหารตั้งแต่ ระดับหัวหน้ากลุ่มงาน หัวหน้าฝ่าย รองผู้อำนวยการ/รองคณบดี จนถึงผู้บริหารระดับสูง และ คณะทำงานพัฒนาระบบสมรรถนะ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 : ศึกษารวบรวมข้อมูลปัจจุบันขององค์กร (Organization Investigation and Diagnosis)

ทีมที่ปรึกษาและคณะทำงานฯ ศึกษารวบรวมข้อมูลปัจจุบันขององค์กรเกี่ยวกับนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์การบริหารงาน วัฒนธรรมองค์กร ระบบการบริหารทรัพยากรบุคคล สมรรถนะที่ผู้บริหารคาดหวังจากบุคลากร และข้อมูลทั่ว ๆ ไป โดยทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร คู่มือ Website สัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูง การใช้แบบสอบถามกับบุคลากรระดับต่าง ๆ ขององค์กร รวมทั้งศึกษาระบบสมรรถนะจากสถาบันองค์กรคู่แข่ง หรือองค์กรที่มีโครงสร้างภารกิจ การดำเนินงานคล้ายคลึง/ใกล้เคียงกับองค์กรของเรา เพื่อนำมาวิเคราะห์และเป็นแนวทางในการให้ คำปรึกษาและกำหนดสมรรถนะของบุคลากรให้ถูกต้อง เหมาะสม และท้าทายมากขึ้น เมื่อ เปรียบเทียบกับองค์กรต่าง ๆ

ขั้นตอนที่ 3: การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาระบบสมรรถนะ (Competency Workshop)

ในขั้นตอนนี้ควรมีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาระบบสมรรถนะขององค์กร เชิญผู้บริหารระดับสูงตั้งแต่หัวหน้า/ผู้อำนวยการ/คณบดี ขึ้นไปมาร่วมกำหนดสมรรถนะองค์กร (Organizational Competency) และค้นหาสมรรถนะหลัก (Core Competency) ทั้งนี้เพราะ ผู้บริหารระดับสูงจะทราบวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ ทิศทางนโยบาย และเป้าหมายในการ ดำเนินงานขององค์กร รวมทั้งปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ อย่างดี จึงกำหนดสมรรถนะขององค์กรได้ ชัดเจนและตรงประเด็นมากกว่าบุคลากรกลุ่มอื่น ๆ เมื่อกำหนดสมรรถนะองค์กรและสมรรถนะหลักเสร็จเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็ควรกำหนดสมรรถนะตามสายวิชาชีพ (Functional Competency) ทั้งสมรรถนะร่วม และสมรรถนะเฉพาะทางของแต่ละสายวิชาชีพ (Common & Specific Functional Competency) โดยกลุ่มเป้าหมายควรเป็น Key Persons ที่เป็นตัวแทนจาก สายวิชาชีพต่าง ๆ

ขั้นตอนที่ 4: การให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาระบบสมรรถนะ (Competency Development & Coaching)

ภายหลังจากจบการประชุมเชิงปฏิบัติการแล้ว คณะที่ปรึกษา/วิทยากรควรมอบหมายให้คณะทำงานแต่ละสายวิชาชีพกลับไปปรับปรุง และพัฒนาสมรรถนะตามสายวิชาชีพของตน ประมาณ 1-2 สัปดาห์เพื่อเตรียมกลับมาร่วมพัฒนากับทีมที่ปรึกษา/วิทยากร หลังจากนั้นคณะที่ปรึกษา/วิทยากรควรให้คำปรึกษาและชี้แนะ (Competency Consulting & Coaching) การพัฒนา สมรรถนะในแต่ละวิชาชีพให้ถูกต้องและมีความสมบูรณ์มากขึ้นพร้อมกับการเทียบสมรรถนะตาม สายวิชาชีพกับตำแหน่งงาน (Functional Competency Mapping with Job Position)

ขั้นตอนที่ 5: การรวบรวมและจัดทำพจนานุกรมสมรรถนะ (Competency Profile & Dictionary)

คณะที่ปรึกษาและคณะทำงานพัฒนาระบบสมรรถนะขององค์กร ร่วมกันทบทวนสมรรถนะ หลักขององค์กร การจัดทำพจนานุกรมสมรรถนะแต่ละตัว (คำอธิบายรายละเอียดพฤติกรรมเพิ่มเติม วิธีการประเมินผลและแนวทางการพัฒนา) และจัดทำการเทียบสมรรถนะหลักกับตำแหน่งงาน (Core Competency Mapping with Job Position) โดยพิจารณาว่าแต่ละตำแหน่งควรมีระดับความสามารถมาตรฐานอยู่ในระดับใด คณะที่ปรึกษาฯ รวบรวมสมรรถนะทั้งหมด และจัดทำคู่มือพจนานุกรมสมรรถนะขององค์กร (Competency Dictionary) เพื่อจัดเป็นหมวดหมู่สมรรถนะและใช้เป็นมาตรฐานกลางเผยแพร่ให้บุคลากรทุกหน่วยงานรับทราบ ตลอดจนขออนุมัติใช้ระบบสมรรถนะขององค์กรจากผู้บริหารระดับสูง

ขั้นตอนที่ 6 : การสื่อสารและการประเมินสมรรถนะข้าราชการ (Communication & Competency Assessment)

ขั้นตอนนี้เป็นอีกขั้นตอนหนึ่งที่มีความสำคัญไม่น้อยกว่าขั้นตอนที่กล่าวมาแล้วกล่าวคือ เมื่อพัฒนาระบบสมรรถนะเสร็จแล้วจะต้องทำการสื่อสารหรือถ่ายทอดระบบสมรรถนะให้กับ บุคลากรทุกคน รับทราบรายละเอียดของระบบสมรรถนะ ตั้งแต่แนวคิดหลักการ ประโยชน์ของ สมรรถนะ ขั้นตอนการพัฒนา พจนานุกรมสมรรถนะ วิธีการประเมินสมรรถนะ และนโยบายการนำ ระบบสมรรถนะไปใช้ในการบริหารทรัพยากรบุคคล ทั้งนี้ เพื่อให้บุคลากรทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจ เห็นประโยชน์ และให้ความร่วมมือในการนำไปใช้ในการวัดประเมิน และพัฒนาสมรรถนะ ของตนเอง เมื่อสื่อสารให้บุคลากรทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจแล้วก็ทำการประเมินสมรรถนะ บุคลากรเป็นรายบุคคล และจัดทำแผนการพัฒนาบุคลากร ตามแนวทางที่กำหนดไว้ในพจนานุกรม สมรรถนะ

โดยในการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้ มีสิ่งที่จะต้องคำนึงถึง ได้แก่

- การกำหนดสมรรถนะนั้นเราต้อง มุ่งที่อนาคต มิใช่เครื่องมือที่ Cloning ความสำเร็จจากอดีต ควรศึกษาและวิเคราะห์องค์กรก่อน และควรนำจุดอ่อนขององค์กรมากำหนดเป็นสมรรถนะ สิ่งที่เป็นจุดแข็งก็ควรนำมากำหนดเช่นเดียวกันเพื่อเสริมและรักษาจุดแข็งให้คงอยู่

- การกำหนดสมรรถนะต้องสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยม วัฒนธรรม องค์กร ภารกิจ และลักษณะงานขององค์กร

- สมรรถนะที่กำหนดขึ้นมานั้นต้องไม่ยากเกินไป หรือยากเกินไป ต้องมีลักษณะที่ทำให้ความสามารถของบุคลากรให้ทำพฤติกรรมนั้น ๆ

- ต้องกำหนดสมรรถนะและตัวชี้วัดพฤติกรรมต้องแสดงพฤติกรรม หรือความสามารถที่สูงกว่า/โดดเด่นกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่ง

- บุคลากรควรมีส่วนร่วมในการกำหนดสมรรถนะเพื่อให้เกิด Commitment และความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Ownership)

- สมรรถนะที่กำหนดขึ้นมาแล้วควรปรับปรุงและพัฒนาให้ทันสมัยอยู่เสมอ

ดังนั้น การพัฒนาสมรรถนะจำเป็นในการทำงานมีประโยชน์ต่อบุคลากร ผู้บริหาร หน่วยงาน ผู้บริหารระดับสูง และฝ่ายบริหารทรัพยากรบุคคล

4.4 องค์ประกอบของสมรรถนะที่จำเป็นในการทำงาน

สมรรถนะเป็นปัจจัยในการทำงานที่เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้แก่องค์กรโดยเฉพาะ การเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารทรัพยากรมนุษย์เพราะสมรรถนะเป็นปัจจัยช่วยให้พัฒนาศักยภาพของบุคลากรเพื่อให้ส่งผลไปสู่การพัฒนาองค์กร

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบของสมรรถนะ (McClelland, 1973 และสุกัญญา รัตมิธรรมโชติ, 2547) ผู้วิจัยพบว่า มีองค์ประกอบของสมรรถนะในการทำงาน ได้แก่

1. ความรู้ (Knowledge) คือ ความรู้เฉพาะในเรื่องที่ต้องรู้เป็นความรู้ที่เป็นสาระสำคัญเช่น ความรู้ด้านเครื่องยนต์ เป็นต้น

2. ทักษะ (Skill) คือ สิ่งที่ต้องการให้ทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ทักษะทางคอมพิวเตอร์ ทักษะทางการถ่ายทอดความรู้ เป็นต้น ทักษะที่เกิดขึ้นนั้นมาจากพื้นฐานทางความรู้ และสามารถปฏิบัติได้อย่างแคล่วคล่องว่องไว

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง (Self – Concept) คือ เจตคติค่านิยมและความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนหรือสิ่งที่บุคคลเชื่อว่าตนเองเป็นเช่นความมั่นใจในตนเอง เป็นต้น

4. บุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล (Traits) เป็นสิ่งที่อธิบายถึงบุคคลนั้นเช่นคนที่น่าเชื่อถือและไว้วางใจได้หรือมีลักษณะเป็นผู้นำ เป็นต้น

5. แรงจูงใจ / เจตคติ (Motives / Attitude) เป็นแรงจูงใจ หรือแรงขับภายใน ซึ่งทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่เป้าหมายหรือมุ่งสู่ความสำเร็จ เป็นต้น

ดังนั้นบางครั้งเมื่อพูดถึงองค์ประกอบของสมรรถนะจึงมีเพียง 3 ส่วนคือความรู้ทักษะคุณลักษณะ และองค์ประกอบอื่น ๆ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดสมรรถนะ โดยความรู้ใด ๆ จะไม่เป็นสมรรถนะแต่ถ้าเป็นความรู้ที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดกิจกรรมจนประสบความสำเร็จถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของสมรรถนะ สมรรถนะในที่นี้จึงหมายถึงพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดผลงานสูงส่งนั้น

สมรรถนะตามนัยดังกล่าวข้างต้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มคือ

1. สมรรถนะขั้นพื้นฐาน (Threshold Competencies) หมายถึง ความรู้หรือทักษะพื้นฐานที่จำเป็นของบุคคลที่ต้องมีเพื่อให้สามารถที่จะทำงานที่สูงกว่า หรือซับซ้อนกว่าได้ เช่น สมรรถนะในการพูด การเขียน เป็นต้น

2. สมรรถนะที่ทำให้เกิดความแตกต่าง (Differentiating Competencies) หมายถึง ปัจจัยที่ทำให้บุคคลมีผลการทำงานที่ดีกว่าหรือสูงกว่ามาตรฐานสูงกว่าคนทั่วไปจึงทำให้เกิดผลสำเร็จที่แตกต่างกัน

ดังนั้น สมรรถนะสามารถจำแนกได้เป็น 5 ประเภทคือ

1. สมรรถนะส่วนบุคคล (Personal Competencies)

หมายถึง สมรรถนะที่แต่ละคนมีเป็นความสามารถเฉพาะตัวคนอื่นไม่สามารถลอกเลียนแบบได้ เช่น การต่อสู้ป้องกันตัวของจาพนม นักแสดงชื่อดังในหนังเรื่อง “ต้มยำกุ้ง” ความสามารถของนักดนตรี นักกายกรรม และนักกีฬา เป็นต้น ลักษณะเหล่านี้ยากที่จะเลียนแบบหรือต้องมีความพยายามสูงมาก

2. สมรรถนะเฉพาะงาน (Job Competencies)

หมายถึง สมรรถนะของบุคคลกับการทำงานในตำแหน่งหรือบทบาทเฉพาะตัว เช่น อาชีพนักสำรวจ ก็ต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์ตัวเลข การคิดคำนวณ ความสามารถในการทำบัญชี เป็นต้น

3. สมรรถนะองค์การ (Organization Competencies)

หมายถึง ความสามารถพิเศษเฉพาะองค์กรนั้นเท่านั้น เช่น บริษัทเนชั่นแนล (ประเทศไทย) จำกัด เป็นบริษัทที่มีความสามารถในการผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้า หรือบริษัทฟอร์ด (มอเตอร์) จำกัด มีความสามารถในการผลิตรถยนต์ เป็นต้น หรือบริษัท ที โอ เอ (ประเทศไทย) จำกัด มีความสามารถในการผลิตสี เป็นต้น

4. สมรรถนะหลัก (Core Competencies)

หมายถึง ความสามารถสำคัญที่บุคคลต้องมีหรือต้องทำเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เช่น พนักงานเลขานุการสำนักงาน ต้องมีสมรรถนะหลักคือ การใช้คอมพิวเตอร์ได้ติดต่อประสานงานได้ดี เป็นต้น หรือผู้จัดการบริษัท ต้องมีสมรรถนะหลักคือ การสื่อสารการวางแผนและการบริหารจัดการและการทำงานเป็นทีม เป็นต้น

5. สมรรถนะในงาน (Functional Competencies)

หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่มีตามหน้าที่ที่รับผิดชอบตำแหน่งหน้าที่อาจเหมือนแต่ความสามารถตามหน้าที่ต่างกัน เช่น ข้าราชการตำรวจเหมือนกันแต่มีความสามารถต่างกันบางคนมีสมรรถนะทางการสืบสวนสอบสวนบางคนมีสมรรถนะทางปราบปราม เป็นต้น

โดยสรุปในการทำงาน เราจำเป็นต้องมีสมรรถนะสมรรถนะหลัก (Core Competency) ที่เป็นทักษะ และคุณลักษณะที่ทุกคนในองค์กรจำเป็นต้องมี เป็นพื้นฐานที่จะนำองค์กรไปสู่วิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ ซึ่งสมรรถนะ หลักประกอบไปด้วยและสมรรถนะตามบทบาทหน้าที่ (Functional Competency) ที่ประกอบด้วยความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่บุคลากรจำเป็นต้องมี เพื่อใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ สมรรถนะตามบทบาทหน้าที่ประกอบไปด้วยเพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

4.5 แนวทางในการพัฒนาสมรรถนะในการเรียนรู้

เพชรฯ บุคสีทา (ม.ป.ป.) กล่าวถึง การพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้โดยใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ดังนี้

(1) เน้นทักษะ ความรู้และความเชี่ยวชาญที่เกิดกับผู้เรียน การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เน้นไปที่เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติที่ถูกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดคำถามอยากรู้เกิดความต้องการสืบค้นหาคำตอบที่ถูกต้องด้วยทฤษฎีความรู้โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มเพื่อนและร่วมกันลงมือปฏิบัติเพื่อพิสูจน์ยืนยันสมมติฐานคำตอบ เกิดจินตนาการพัฒนาผลงาน และนวัตกรรมที่ทำให้การดำรงชีวิตมีคุณภาพ

(2) สร้างความรู้ความเข้าใจในการเรียนที่มีการบูรณาการความเข้าใจข้อสาระเนื้อหา รายวิชา นำไปบูรณาการกับบริบท สภาพแวดล้อมของชุมชน ภูมิปัญญา ถิ่นฐานที่เป็นสถานการณ์ที่ผู้เรียนรู้จักและคุ้นเคยทำให้เชื่อมโยงความคิดไปสู่ความจำได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะการกระตุ้นคำถามอยากรู้

(3) มุ่งเน้นการสร้างความรู้และเข้าใจในเชิงลึกมากกว่าการสร้างความรู้แบบผิวเผิน กิจกรรมการเรียนรู้จึงต้องออกแบบให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มเพื่อนในเชิงการอภิปรายกลุ่ม ตั้งแต่คำถามถาม

อยากรู้สมมติฐานคำตอบ เพื่อช่วยกันสืบค้นทฤษฎีความรู้ที่มีแหล่งอ้างอิงเชื่อถือได้มาอภิปรายสนับสนุน หรือโต้แย้งยืนยันคำตอบที่เป็นจริง รวมถึงการใช้ทฤษฎีความรู้สร้างกระบวนการทดลอง หรือปฏิบัติเพื่อพัฒนาชิ้นงาน ผลงาน หรือนวัตกรรม ซึ่งเป็นการฝึกทักษะการเข้าถึงสารสนเทศและพัฒนาการคิดแบบมี วิจารณ์ญาณ ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้และเข้าใจในเชิงลึกมากกว่าการบอกเล่าเรื่องให้ผู้เรียนจดจำ

(4) ยกระดับความสามารถผู้เรียนด้วยการให้ข้อมูลที่เป็นจริง การใช้สื่อหรือเครื่องมือที่มีคุณภาพ จากการเรียนรู้ในสถานศึกษา การทำงานและในการดำรงชีวิตประจำวัน ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยความหมายและสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ การออกแบบกิจกรรมเน้นไปที่การให้ผู้เรียนได้สืบค้น เข้าถึงทฤษฎีความรู้แบบเท่าทันสารสนเทศและสื่อที่ได้จากแหล่งอ้างอิงที่เชื่อถือได้ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมี ทักษะการเท่าทันสารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยี โดยสืบค้นจากหนังสือหรือให้เทคโนโลยีการสืบค้นแบบ อีเล็กทรอนิกส์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพใช้งาน

(5) ใช้หลักการวัดประเมินผลที่มีคุณภาพระดับสูง การออกแบบและเลือกใช้เครื่องมือวัดผล ประเมินผลต้องสอดคล้องกับการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้และตัวชี้วัดมาตรฐาน ซึ่งจำแนกเป็นการวัด ประเมินผลความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับทฤษฎีความรู้ (Knowledge) หรือด้านพุทธิพิสัย (Cognitive domain) การวัดประเมินผลทักษะการปฏิบัติ (Skill) เป็นการวัดระดับคุณภาพของทักษะการปฏิบัติตาม ขั้นตอนกระบวนการทำงาน และวัดระดับคุณภาพของผลงานด้านทักษะพิสัย (psychomotor domain) และการวัดผลประเมินผลเจตคติ (Attitude) ด้านจิตพิสัย (Affective domain)

(6) บูรณาการแหล่งเรียนรู้ (Learning Resources) จากชุมชนเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอน นอกเหนือจากแหล่งเรียนรู้ที่เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ และประสบการณ์ที่สนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่เรียน ใฝ่รู้แสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและ ต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ใช้แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบริบทสภาพแวดล้อมของชุมชน ถิ่นฐาน เป็นสถานที่จัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียน ใช้สร้างแรงบันดาลใจกระตุ้นคำถามอยากรู้ เนื่องจากเป็นสภาพและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงบทบาทของแหล่งเรียนรู้ในการ ให้การศึกษา ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้เรียน ทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย คือ แหล่งเรียนรู้ ต้องสามารถตอบสนองการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการ (Process of Learning) การเรียนรู้โดยปฏิบัติจริง (Learning by doing) ทั้งการเรียนรู้ของคนในชุมชนที่มีแหล่งเรียนรู้ของตนเองอยู่แล้ว และการเรียนรู้ของ คนอื่นๆ ทั้งในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัย เป็นแหล่งทำกิจกรรม แหล่งทัศนศึกษา แหล่งฝึกงาน และแหล่งประกอบอาชีพของผู้เรียน เป็นแหล่งสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นโดยตนเอง เป็นห้องเรียน ทางธรรมชาติ เป็นแหล่งศึกษา ค้นคว้า วิจัย และฝึกอบรม เป็นองค์กรเปิด ผู้สนใจสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ อย่างเต็มที่และทั่วถึงสามารถเผยแพร่ข้อมูลแก่ผู้เรียนในเชิงรุก เข้าสู่ทุกกลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึง ประหยัด และสะดวก มีการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน มีสื่อประเภทต่าง ๆ ประกอบด้วย สื่อ สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์เสริมกิจกรรมการเรียนการสอนและการพัฒนาอาชีพ

ตอนที่ 5 การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา

5.1 ความหมายของสถาบันอุดมศึกษา

อุดมศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาต่อเนื่องจากระดับมัธยมศึกษา คำว่า อุดมศึกษา มีรากศัพท์มาจากศัพท์ภาษาบาลี "อุตม" หมายถึง สูงสุด และศัพท์ภาษาสันสกฤต ศึกษา หมายถึง การเล่าเรียน ดังนั้น คำว่า "อุดมศึกษา" จึงหมายถึง การเรียนขั้นสูงสุด

สาธารณกรมไทยสำหรับเยาวชน (2562) กล่าวว่า สถาบันอุดมศึกษา คือ สถาบันที่จัดการศึกษาที่สูงกว่าระดับมัธยมศึกษา มีทั้งที่เป็นระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี คือ ระดับบัณฑิตศึกษา โดยทั่วไปส่วนใหญ่ใช้คำว่า "มหาวิทยาลัย" ซึ่งใช้สำหรับสถาบัน ที่เปิดสอนระดับปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป รวมทั้งใช้คำว่า "สถาบัน" สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง สถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทางบางแห่งใช้คำนำหน้าสถาบันว่า "โรงเรียน" เช่น โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายเรือ โรงเรียนนายเรืออากาศ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยนั้น เริ่มขึ้นตั้งแต่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้ก่อตั้งโรงเรียนกฎหมาย โรงเรียนแพทย์ โรงเรียนช่างไหม รวมถึงโรงเรียนมหาดเล็ก แต่ยังไม่สามารถให้การศึกษาถึงขั้นปริญญาได้ ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงประดิษฐ์ฐานโรงเรียนข้าราชการพลเรือนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นมหาวิทยาลัย และพระราชทานนามว่า "จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งแรกของประเทศไทย ในปัจจุบัน การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา หรือ สกอ. กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีสถาบันอุดมศึกษาในสังกัด 157 แห่งทั่วประเทศ (พ.ศ. 2553) โดยแบ่งเป็น สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ กลุ่มมหาวิทยาลัย 8 แห่ง กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ 38 แห่ง กลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล 8 แห่ง กลุ่มสถาบัน 7 แห่ง (รวมสถาบันวิทยาลัยชุมชนแล้ว) สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐบาล กลุ่มในกำกับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา 25 แห่ง (รวมราชวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์แล้ว) กลุ่มในกำกับกรุงเทพมหานคร 1 แห่ง กลุ่มในกำกับสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 23 แห่ง สถาบันอุดมศึกษาเอกชน 74 แห่ง

นอกจากนี้ ยังมีการจัดการศึกษาโดย มหาวิทยาลัย วิทยาลัย หรือ บัณฑิตวิทยาลัย ที่อาจจะไม่ได้ อยู่ในสังกัดของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา เช่น วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงกลาโหม นอกจากนี้โรงเรียนสาธิตก็ยังคงสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

จะเห็นว่า สถาบันอุดมศึกษาถือเป็นแหล่งความรู้สำคัญของประเทศซึ่งมีหน้าที่ทั้งในการรวบรวมการผลิตและถ่ายทอดความรู้ให้แก่สังคม สถาบันอุดมศึกษา มีภารกิจหลัก 4 ประการ คือ การผลิตและพัฒนาคนระดับกลางและระดับสูง การวิจัยเพื่อสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ การบริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

5.2 บทบาทและความสำคัญของสถาบันอุดมศึกษาในโลกยุคปัจจุบัน

มหาวิทยาลัยมีบทบาทหน้าที่ในการให้วิชาความรู้แก่ผู้ที่มาเรียน ดังที่ สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก มีพระราชหัตถเลขาไว้ว่า "มหาวิทยาลัยเป็นสมอต้นความคิด ของชาติ" การจัดตั้งมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ขึ้นมานั้น ล้วนมีบทบาทหน้าที่หลักในการดำเนินภารกิจสำคัญ 4 ประการ คือ การผลิตบัณฑิต การวิจัยและพัฒนา การบริการทางวิชาการ และการทะนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, 2562) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การผลิตบัณฑิต

การผลิตบัณฑิตถือเป็นภารกิจสำคัญที่สุดของมหาวิทยาลัย เพราะวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งมหาวิทยาลัย ก็เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้มีความรู้ในวิชาการและวิชาชีพตามศาสตร์ และสาขาวิชาที่จัดขึ้น ให้มีคุณลักษณะ ตามหลักสูตรที่กำหนด กระบวนการผลิตบัณฑิตมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ คือ มีคณาจารย์ที่มีปริมาณและคุณภาพ ตามมาตรฐานหลักสูตรของคณะ สาขาวิชาต่าง ๆ ทำหน้าที่หลักในการสอน มีระบบและกลไกการบริหารจัดการหลักสูตร และการเรียนการสอนที่มีการควบคุมคุณภาพตามองค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่ หลักสูตรการศึกษาในสาขาวิชาต่าง ๆ คณาจารย์ และระบบการพัฒนาอาจารย์ สื่อการศึกษาและเทคนิคการสอน ห้องสมุดและแหล่งการเรียนรู้ อื่น ๆ อุปกรณ์การศึกษา สภาพแวดล้อม ในการเรียนรู้และบริการการศึกษา การวัดผลการศึกษาและสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของผู้เรียน และองค์ประกอบอื่น ที่มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งกำหนดขึ้น ตามที่เห็นเหมาะสม

2. การวิจัยและพัฒนา

มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งรวมผู้มีความรู้สูงของชาติ มหาวิทยาลัยจึงมีหน้าที่สำคัญ คือ การวิจัยเพื่อการสร้างองค์ความรู้ใหม่ มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งส่งเสริมให้คณาจารย์และบุคลากรของมหาวิทยาลัย ทำงานวิจัย เพื่อแสวงหาความรู้มาใช้ประโยชน์ ในการเรียนการสอน และการพัฒนางานของมหาวิทยาลัย และยังเป็นที่พักทางวิชาการของหน่วยงานภายนอก ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ซึ่งส่งผลรวมถึงการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ มหาวิทยาลัยต้องมีระบบและกลไก ที่จะทำให้สามารถดำเนินงาน ผลิตผลงานวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การมีแผนงานการวิจัย มีการบูรณาการงานวิจัยกับการเรียนการสอน และมีการเผยแพร่สู่การใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง

3. การบริการทางวิชาการ

เนื่องจากมหาวิทยาลัยเป็นแหล่งรวมสรรพวิชา ทั้งยังมีคณาจารย์และบุคลากรที่ทำหน้าที่ สนับสนุนการจัดการเรียนการสอน ที่มีความรู้หลากหลาย มหาวิทยาลัยจึงมีหน้าที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การให้บริการวิชาการแก่สังคม ผลผลิตทางวิชาการ อาจมีทั้งวิชาการต่าง ๆ ที่เปิดสอนตามหลักสูตรอยู่ แล้ว หรือการนำความรู้มาจัดกลุ่มเป็นชุดความรู้ เพื่อวัตถุประสงค์อื่นให้เหมาะสม กับผู้รับความรู้ เช่น การให้ความรู้ในรูปแบบการฝึกอบรม การสัมมนา การบรรยาย ล้วนเป็นการให้การศึกษาต่อเนื่องแก่ประชาชน ผู้สนใจ รวมไปถึงการวิจัยเพื่อตอบคำถามต่าง ๆ ให้แก่ชุมชน สังคม และประเทศชาติ การจัดบริการทาง

วิชาการแก่สังคม ยังเป็นประโยชน์ในการพัฒนาทางวิชาการให้แก่บุคลากรอีกทางหนึ่ง และเป็นโอกาสสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อสร้างความยอมรับและความมีชื่อเสียงในการช่วยเหลือสังคมมาสู่สถาบันด้วย

4. การทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยนอกจากดำเนินภารกิจ ในการผลิตบัณฑิต การวิจัยและการพัฒนา และการบริการวิชาการแก่สังคมแล้ว ยังมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การทะนุบำรุงศิลปะ และวัฒนธรรม ซึ่งการดำเนินภารกิจตามบทบาทหน้าที่ มหาวิทยาลัยอาจกำหนดให้อยู่ในบางส่วนของ การเรียนการสอนตามหลักสูตร หรือการบูรณาการเข้ากับกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อฟื้นฟู สืบสานพัฒนา สร้างสรรค์ และการส่งเสริม สนับสนุนหัวข้อการวิจัย รวมทั้งการบริการวิชาการแก่สังคมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ และวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น การเผยแพร่ยกย่องผู้มีผลงานการอนุรักษ์ เพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม ผลที่ได้รับจากการเรียนรู้ และซึมซับศิลปะและวัฒนธรรม ทำให้ชาวไทยเข้าใจรากเหง้า อันเป็นต้นทุนที่สำคัญ ในการร่วมเป็นส่วนหนึ่ง ของการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติ

การดำเนินภารกิจตามบทบาทหน้าที่ของทั้ง 4 ด้านนี้ สถาบันอุดมศึกษาจัดให้มีหน่วยงานของสถาบันปฏิบัติหน้าที่ โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ หน่วยงานสายวิชาการ ทำหน้าที่จัดการเรียนการสอน เรียกว่า คณะ เช่น คณะศิลปศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจ หน่วยงานสายสนับสนุนวิชาการ เรียกว่า สำนัก สถาบัน ศูนย์ และกอง เช่น สำนักทะเบียนและประมวลผล สำนักหอสมุด สำนักบริการคอมพิวเตอร์ สำนักนวัตกรรมการเรียนการสอน สถาบันวิจัยและพัฒนา สถาบันทรัพยากรมนุษย์ ศูนย์วิทยบริการ กองกิจการนักศึกษา หน่วยงานต่าง ๆ เหล่านี้ร่วมกันทำงาน เพื่อให้บรรลุผล

5.3 ทิศทางการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา

ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงของสถาบันอุดมศึกษาทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย มีความพยายามในการพัฒนาและปรับตัวเพื่อรองรับกับสภาพการแข่งขันที่รุนแรงขึ้นจากผลการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) (2550) เรื่อง ผลกระทบโลกาภิวัตน์ต่อการจัดการศึกษาไทยในอีก 5 ปีข้างหน้า ได้คาดการณ์แนวโน้มสำคัญของสถาบันอุดมศึกษาไทยไว้หลายประการ อันจะเป็นส่วนหนึ่งที่เป็นพื้นฐานแนวโน้มอนาคต เพื่อพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาไทยได้ อาทิ

1. สถาบันอุดมศึกษาแสวงหาเอกลักษณ์ด้านคุณภาพและความแตกต่าง สภาพการแข่งขันด้านการศึกษาที่รุนแรงขึ้น ในขณะที่สถาบันอุดมศึกษามีทรัพยากรที่จำกัด อีกทั้งผู้เรียนมีความต้องการการศึกษาที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และผู้เรียนมีโอกาเลือกสถาบันอุดมศึกษาได้มากขึ้น ส่งผลให้สถาบันอุดมศึกษาต่างพยายามพัฒนาตนเองให้แข่งขันได้ ด้วยเหตุนี้สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องค้นหาเอกลักษณ์เฉพาะที่ถนัด ทำได้ดี มีความเชี่ยวชาญ และมีประสิทธิภาพที่สุด เพื่อทุ่มทรัพยากรในการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวิจัย การพัฒนาบุคลากรที่เป็น

จุดเด่นนั้นได้อย่างมีคุณภาพ และแตกต่างจากสถาบันอุดมศึกษาอื่น เช่น มหาวิทยาลัยที่โดดเด่นด้านภาษาอังกฤษและหลักสูตรนานาชาติ มหาวิทยาลัยที่โดดเด่นในด้านเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยที่โดดเด่นด้านการท่องเที่ยว เป็นต้น

2. สถาบันอุดมศึกษาจะเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย สภาพของความจำกัดทางทรัพยากร และการแข่งขันทางการศึกษาที่รุนแรง ประกอบกับความต้องการขยายตลาดทางการศึกษาไปยังกลุ่มคนต่าง ๆ ให้มากขึ้น ส่งผลให้สถาบันอุดมศึกษาต่างมุ่งสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายในหรือสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ มากขึ้น เพื่อเสริมจุดอ่อนจุดแข็งกันและกัน แบ่งปันหรือระดมทรัพยากร ทำวิจัยหรือแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้เรียน ฯลฯ เป็นการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน โดยมีแนวโน้มการสร้าง Brand name ร่วมกัน

3. สถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทาง มีแนวโน้มว่าจะมีบางมหาวิทยาลัยมุ่งจัดการศึกษาเฉพาะที่เป็น การลงลึกระดับเชี่ยวชาญ อันเป็นการพัฒนาการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพระดับสูง และเป็นการเพิ่มความสามารถแข่งขันให้มหาวิทยาลัย เพื่อดึงดูดกลุ่มผู้เรียนที่สนใจเจาะจงจากทั่วโลก ดึงดูดคณาจารย์ที่เก่งและมีความเชี่ยวชาญ ให้เข้ามาร่วมสอนและร่วมทำงานวิจัย ตัวอย่างเช่น มหาวิทยาลัยของบริษัทต่าง ๆ เช่น มหาวิทยาลัยผลิตรถยนต์ยี่ห้อต่าง ๆ ประเทศสหรัฐ มีมหาวิทยาลัยแฮมเบอร์เกอร์ (Hamburger University) ก่อตั้งโดยบริษัทแมคโดนัลด์ ประเทศจีนมีมหาวิทยาลัยการแพทย์ (China Medical University) ในญี่ปุ่นมีมหาวิทยาลัยโตเกียวด้านศาสตร์และเทคโนโลยีทางการทะเล (Tokyo University of Marine Science and Technology) โดยมีผู้คนจำนวนมากจากทั่วโลกหลั่งไหลเข้าเรียน ซึ่งในอนาคตมีแนวโน้มที่ประเทศไทย จะมีการพัฒนาและเปิดมหาวิทยาลัยเฉพาะทางในลักษณะดังกล่าวมากขึ้น

4. สถาบันอุดมศึกษามุ่งผลิตผลงานวิจัย จากสภาพการแข่งขันของสถาบันอุดมศึกษาที่รุนแรงขึ้น ส่งผลให้มหาวิทยาลัยบางแห่งอาจปรับยุทธศาสตร์ไปสู่ทิศทางการมุ่งผลิตผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ โดยสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ ๆ รวมถึงการบุกเบิกการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ จนเป็นที่รู้จักและยอมรับจากนักศึกษาทั่วโลก ทั้งยังเป็นช่องทางหนึ่งในการสร้างรายได้เข้าสู่มหาวิทยาลัยด้วย อย่างไรก็ตาม การพัฒนาสู่การเป็นมหาวิทยาลัยวิจัย ยังมีลักษณะของมหาวิทยาลัยที่มีการจัดการเรียนการสอนควบคู่ไปกับการผลิตผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ

5. สถาบันอุดมศึกษาบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เนื่องจากความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้การเรียนแบบ e-education หรือ e-learning เป็นที่นิยมมากขึ้น ในอนาคตจะมีการวิจัยและพัฒนาสื่อการเรียนการสอน เนื้อหาหลักสูตรบนฐานอิเล็กทรอนิกส์มีการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสร้างความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และการผลิตผู้เรียนให้เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน ในระดับมหาวิทยาลัยจะมีการใช้อินเทอร์เน็ตที่มีเครือข่ายครอบคลุมกว้างขวาง หรือที่เรียกว่ามหาวิทยาลัยเสมือน (Virtual University) ซึ่งจะมีประโยชน์

ในการเพิ่มโอกาสเข้าสู่การอุดมศึกษาสำหรับผู้อยู่ในพื้นที่ห่างไกล อย่างไรก็ตาม ข้อพึงระวังในการจัดการศึกษารูปแบบนี้ คือ คุณภาพการจัดการศึกษา

6. สถาบันอุดมศึกษาที่ใช้หลักสูตรต้นแบบจากต่างประเทศ การขยายตัวด้านการลงทุนทางการศึกษาที่แข่งขันมากขึ้น สถาบันอุดมศึกษาที่มีชื่อเสียงระดับโลกพยายามทำตลาดการศึกษาไปยังประเทศต่าง ๆ รวมถึงประเทศไทย ในขณะที่คนในสังคมไทยต่างต้องการหลักสูตรการศึกษาที่มีคุณภาพที่มีความน่าเชื่อถือระดับสากล ส่งผลให้มีแนวโน้มการนำเข้าหลักสูตรการเรียนการสอนสำเร็จรูปที่มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากลหรือที่เรียกว่าแฟรนไชส์ (franchise) เข้ามาในมหาวิทยาลัยไทย หรืออาจเป็นการเปิดหลักสูตรร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยในประเทศไทยกับมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงในต่างประเทศ เป็นต้น

7. สถาบันอุดมศึกษาไทยยังไม่สามารถขยายตลาดการศึกษาไปยังต่างประเทศ การเปิดเสรีทางการศึกษาเป็นช่องทางให้เกิดการขยายสาขาวิชาที่ไทยแกร่งหรือมีความพร้อมไปสู่ต่างประเทศได้ แต่การเปิดเสรีทางการศึกษาของไทยยังไม่มีความพร้อมเพียงพอ เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องอำนาจการต่อรอง กฎระเบียบต่าง ๆ รวมถึงความสามารถในการแข่งขันกับสถาบันอุดมศึกษาจากต่างประเทศที่มีคุณภาพมากกว่า ดังนั้น ใน 5 ปีข้างหน้า สถาบันอุดมศึกษาอาจจะสามารถขยายตลาดการศึกษาไปต่างประเทศได้ เฉพาะในสาขาที่เป็นเอกลักษณ์ที่ไทย เช่น สอนการทำอาหารไทย ดนตรีไทย รำไทย หัตถกรรมไทย ภาษาไทย เป็นต้น

8. สถาบันอุดมศึกษาที่แข่งขันไม่ได้ต้องปิดตัวหรือควบรวมกิจการ การแข่งขันด้านการศึกษาไม่ถูกจำกัดอยู่ในขอบเขตพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งอีกต่อไป แต่จะขยายสู่การแข่งขันระดับภูมิภาคและระดับโลกมากขึ้น ส่งผลให้การแข่งขันการศึกษาจะทวีความรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง สถาบันอุดมศึกษาไทยจึงต้องเร่งพัฒนาระบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ เร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อดึงดูดผู้เรียน ซึ่งหากสถาบันอุดมศึกษาใดไม่สามารถเร่งพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหาร พัฒนาคุณภาพการศึกษา หรือมีจุดเด่นที่น่าดึงดูดมากเพียงพอ ย่อมจะทำให้ไม่สามารถแข่งขันได้ และอาจต้องปิดตัวหรือควบรวมกิจการกับสถาบันอุดมศึกษาอื่นไปในที่สุด

9. สถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งเชิงพาณิชย์มากขึ้น การแข่งขันด้านการศึกษาที่รุนแรงขึ้น ประกอบกับการเปลี่ยนสถานะสู่การเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับ ส่งผลให้สถาบันอุดมศึกษาไทยต้องพึ่งตัวเองมากขึ้น โดยพัฒนาไปสู่การดำเนินกิจการเชิงพาณิชย์มากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ที่ต้องหารายได้มากกว่าสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เพื่อลดการพึ่งพิงงบประมาณจากรัฐ แต่ในขณะเดียวกันอาจส่งผลกระทบต่อเชิงลบตามมา หากสถาบันอุดมศึกษาไม่คำนึงถึงคุณภาพการจัดการศึกษาที่เพียงพอ

5.4 การพัฒนาผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา

สำเนา วรศิลป์ (2538) กล่าวว่า การพัฒนานิสิตนักศึกษา หมายถึงความพยายามใด ๆ ของสถาบันอุดมศึกษาที่จะส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษามีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ อย่างสมบูรณ์ การพัฒนานิสิตนักศึกษาจึงควรมีเป้าหมายอย่างน้อย 7 ประการ คือ

1. **ด้านวิชาการและวิชาชีพ** โดยมุ่งพัฒนาเจตคติและทักษะในการเรียนเพื่อให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในด้านวิชาชีพ ความรู้และทักษะในการบริหาร ความรู้และทักษะด้านภาษาต่างประเทศและคอมพิวเตอร์ ตลอดจนการเป็นผู้ใฝ่รู้อยู่เสมอ
2. **ด้านสติปัญญา** โดยมุ่งพัฒนาความสามารถในการคิด การวิเคราะห์ ความรอบคอบไตร่ตรอง และเห็นการณ์ไกล
3. **ด้านสังคม** โดยเน้นการพัฒนาทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยกระบวนการประชาธิปไตย ศึกษารายทางสังคม มนุษยสัมพันธ์ และรอบรู้ทั้งวัฒนธรรมไทยและต่างชาติที่ต้องติดต่อกันด้วย
4. **ด้านอารมณ์** โดยเน้นการทำความเข้าใจอารมณ์ของตนเอง การปรับและควบคุมอารมณ์ ตลอดจนการพัฒนาอารมณ์ทางด้านสุนทรียภาพ เพื่อให้เห็นคุณค่าทางศิลปะ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
5. **ด้านเอกลักษณ์** โดยเน้นการทำความเข้าใจบุคลิกภาพของตนเองในทุกด้าน การพัฒนาความสนใจในอาชีพ การวางแผนเพื่อการประกอบอาชีพ การวางแผนดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับบุคลิกภาพของตนเอง
6. **ด้านร่างกาย** โดยเน้นการพัฒนาความเจริญเติบโตในช่วงวัยรุ่นตอนปลาย การพัฒนาเจตคติและทักษะในการรักษาสุขภาพร่างกาย และสุขภาพจิตให้มีความสมบูรณ์แข็งแรงอยู่เสมอ
7. **ด้านคุณธรรม** โดยเน้นคุณธรรมขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ความกตัญญู กตเวทิตา ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน เสียสละเพื่อส่วนรวม ลดละเลิกอบายมุข ตลอดจนการส่งเสริมให้ยึดมั่นปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา และจรรยาบรรณวิชาชีพ

ดังนั้น ในการพัฒนาผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา จึงจำเป็นต้องยึดหลัก 6 ประการของการสอนที่มีประสิทธิภาพในระดับอุดมศึกษา โดย Ramden (2003) ได้อธิบายถึงหลักสำคัญ 6 ประการของการสอนที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ของนิสิตนักศึกษา ดังนี้

หลักที่ 1 ความสนใจและการอธิบาย (Interest and explanation) เป็นการอธิบายของผู้สอน และการกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดความสนใจ ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนยอมทำงานหนัก เพื่อการเรียนรู้วิชานั้น และมีความรู้สึกรู้ว่าสามารถทำงานนั้นได้ ดังนั้นในชั่วโมงแรก อาจารย์ควรอธิบายภาพกว้าง ๆ และผลประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับเมื่อเรียนสำเร็จในวิชาที่อาจารย์สอน

หลักที่ 2 ความเอาใจใส่และการให้เกียรติแก่ผู้เรียนและวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน (Concern and respect for students and student learning) ผู้สอนจะต้องตระหนักและให้เกียรติผู้เรียน ซึ่งจะ

ทำให้การสอนระดับอุดมศึกษามีประสิทธิผล อาจารย์จะต้องสนใจที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ให้เวลากับผู้เรียน มีความสุขที่จะสอนและทำให้ผู้เรียนมีความสุขที่จะเรียน

หลักที่ 3 การประเมินที่เหมาะสมและข้อมูลป้อนกลับ (Appropriate assessment and feedback) เป็นการให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนทันที เพราะผู้เรียนจะทราบข้อบกพร่องของตนเอง และทำให้ผู้สอนเข้าถึงและเพิ่มความสัมพันธ์กับผู้เรียนได้ ในการเรียนจะต้องมีการประเมินปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และวิธีการสอน นอกจากนี้การประเมินจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และวิธีการสอน ผู้สอนควรใช้วิจารณญาณในการเลือกวิธีการประเมินให้ถูกต้องและเป็นนามธรรมมากที่สุด

หลักที่ 4 เป้าหมายที่ชัดเจนและท้าทายสติปัญญา (Clear goals and intellectual challenge) เป็นการอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจเกี่ยวกับวิชาที่เรียน รวมทั้งพยายามที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกว่า วิชาที่เรียนนั้นท้าทายสติปัญญา มีความสุขที่จะค้นคว้าหาคำตอบให้กระจ่างชัดมากยิ่งขึ้น

หลักที่ 5 ความเป็นอิสระ การควบคุมและความผูกพัน (Independence, control and engagement) เป็นการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ โดยที่ผู้เรียนรู้สึกว่ามีอิสระในการเลือกหัวข้อที่จะศึกษาลึกลงไปมากยิ่งขึ้น ผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ มีโอกาสได้อภิปราย แสดงความคิดเห็น ทำรายงาน ค้นคว้าในสาระที่ได้รับมอบหมาย ทำให้มีความรู้สึกซึ่ง กว้างขวางมากขึ้น โดยอาจารย์มีส่วนควบคุมอย่างอิสระ อีกทั้งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มที่จากกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย

หลักที่ 6 การเรียนรู้จากนิสิตนักศึกษา (Learning from students) อาจารย์ต้องเรียนรู้จากผู้เรียน ซึ่งจะทำให้อาจารย์ทราบว่าผู้เรียนไม่เข้าใจเนื้อหาสาระของวิชาตอนใดบ้าง เพื่ออาจารย์จะสามารถแก้ปัญหาและให้ข้อมูลที่ถูกต้องได้

โดยสรุป สถาบันอุดมศึกษามีบทบาทสำคัญมากในการพัฒนาผู้เรียน ในขณะเดียวกันสถาบันอุดมศึกษาต้องดำเนินการให้คณาจารย์และบุคลากรอื่นมีความรู้เท่าทัน ความก้าวหน้าทางวิชาการในโลก พัฒนาการเรียนการสอน การวิจัยให้ทันสมัยสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง ทางวิชาการ ความเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคม และส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตผลงานทางวิชาการในระดับชาติและระดับนานาชาติ

ตอนที่ 6 ข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

6.1 ที่มาหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ในสมัยที่ศาสตราจารย์ ดร.ประชุมสุข อาชาวอรุง ดำรงตำแหน่งคณบดีคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เป็นผู้ริเริ่มให้มีการเปิดการเรียนการสอนวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ขึ้นในคณะครุศาสตร์สำหรับระดับปริญญาตรีเป็นครั้งแรกในการปรับปรุงหลักสูตร พ.ศ. 2517 โดยใช้ชื่อว่า **โปรแกรมการศึกษารูปนัย** (Non-Formal Education) และได้เปิดรับนิสิตระดับปริญญาตรีรุ่นแรก เมื่อพ.ศ.

2518 ต่อมาในปีพ.ศ. 2520 ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตจึงได้เปลี่ยนชื่อโปรแกรมการศึกษา อรูปนัยเป็น**สาขาวิชาการศึกษา**นอกระบบโรงเรียน และสังกัดอยู่ในภาควิชาวิจัยการศึกษา จนกระทั่ง ได้มีประกาศทบวงมหาวิทยาลัยในราชกิจจานุเบกษาเรื่อง การแบ่งส่วนราชการในคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ.2529 ให้แบ่งส่วนราชการของคณะครุศาสตร์โดยมีภาควิชาการศึกษาออกโรงเรียนเป็นภาควิชาหนึ่งในจำนวน 13 ภาควิชาของคณะครุศาสตร์ตั้งแต่วันที่ **21 พฤษภาคม พ.ศ. 2529** เป็นต้นไป โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร.รัตนา พุ่มไพศาล (ตำแหน่งทางวิชาการในขณะนั้นและได้รับตำแหน่งทางวิชาการเป็นศาสตราจารย์ในเวลาต่อมา) เป็นผู้รักษาการในตำแหน่งหัวหน้าภาควิชา ตั้งแต่วันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ.2529 เป็นต้นมา

ต่อมา พ.ศ. 2547 เพื่อการพัฒนาคณะครุศาสตร์ให้เป็นผู้นำของประเทศในการพัฒนานโยบายการบริหาร และแนวทางในการจัดการศึกษาให้มีความครอบคลุมทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้มีการแบ่งส่วนราชการในคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็น 4 ภาควิชาโดยรวมภาควิชาการศึกษาออกโรงเรียน ภาควิชาอุดมศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชาธุรกิจศึกษา และสาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชาสารัตถศึกษาเป็นภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา ตั้งแต่วันที่ 3 กันยายน 2547 เป็นต้นไป ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการในคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2547

อย่างไรก็ตามในยุคที่สังคมไทยให้ความสำคัญกับการศึกษาตลอดชีวิต ที่จะนำพาให้สังคมเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และการมีประชากรในวัยผู้ใหญ่และผู้สูงอายุในสังคมไทยมากขึ้น รวมทั้งเพื่อให้บรรลุภารกิจของคณะครุศาสตร์และดำเนินงานตามโครงสร้างของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะครุศาสตร์จึงได้เปลี่ยนสถานะของสาขาวิชาการศึกษาออกนอกระบบโรงเรียนเป็น**ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต** ตั้งแต่วันที่ **1 พฤษภาคม พ.ศ. 2554** เป็นต้นมา

สำหรับการจัดการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษานั้น ได้เปิดสอนในหลักสูตร**ครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษา**นอกระบบโรงเรียนเป็นครั้งแรกในปีการศึกษา 2524

ส่วนระดับดุขฎีบัณฑิตนั้นได้รับความเห็นชอบจากสภามหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2539 ในการประชุมของสภาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ครั้งที่ 570 โดยอนุมัติให้เปิดหลักสูตร**ครุศาสตรดุขฎีบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษา**นอกระบบโรงเรียนได้ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2540 และในภาคการศึกษาต้นปีการศึกษา 2541 ภาควิชาการศึกษาออกโรงเรียนได้เปิดสอนในหลักสูตรครุศาสตรดุขฎีบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษาออกนอกระบบโรงเรียนซึ่งเป็นหลักสูตรแรกและเปิดสอนเป็นแห่งแรกในประเทศไทย

ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาอันมีนิตสำเร็จการศึกษาหลักสูตร**ครุศาสตรบัณฑิตครุศาสตรมหาบัณฑิตและครุศาสตรดุขฎีบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษา**นอกระบบโรงเรียนได้ออกไปปฏิบัติงานทั้งในส่วนของภาคราชการรัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน ทั้งในส่วนขององค์กรธุรกิจและองค์กรพัฒนาเอกชนและมีส่วนที่ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นทั้งมหาวิทยาลัยภายในประเทศและมหาวิทยาลัยในต่างประเทศมีทั้งที่สำเร็จการศึกษาแล้วและกำลังศึกษาอยู่

นอกจากนี้ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิตยังมีโครงการความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยต่างประเทศเช่น University of Technology, Sydney (UTS) ประเทศออสเตรเลีย California State University, Fullerton, California State University, Los Angeles, California State University, North Ridge, California State University, San Bernadio และ Lindenwood University ประเทศสหรัฐอเมริกาทั้งนี้เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการในระดับบัณฑิตศึกษาตลอดจนได้มีโครงการที่จะส่งคณาจารย์มาแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการกับคณาจารย์ของภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิตและมาบรรยายพิเศษให้แก่นิสิตระดับบัณฑิตศึกษาของภาควิชาอย่างต่อเนื่อง

6.2 ข้อมูลหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา นอกระบบโรงเรียน หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562

ชื่อหลักสูตร

(ภาษาไทย) หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต

(ภาษาอังกฤษ) Bachelor of Education Program

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

1. เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีความเป็นครู และความเป็นนักการศึกษาที่มีความเป็นผู้นำที่มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความศรัทธาในวิชาชีพครู
2. เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีความคล่องลึกในศาสตร์แห่งวิชาชีพครู จัดการเรียนรู้และประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อผลิตบัณฑิตให้คิดเป็น มีความใฝ่รู้ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้ความรู้รอบในศาสตร์แขนงต่าง ๆ และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในบริบทของการจัดการศึกษาได้อย่างเหมาะสม
4. เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีความเป็นสากล และสำนึกในความเป็นไทย มีความรู้ที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เคารพและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นท่ามกลางความหลากหลาย
5. เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีศักยภาพสูงทางด้านการวิจัย สามารถต่อยอดการศึกษาได้ถึงระดับปริญญาเอก

โครงสร้างของหลักสูตร

สาขาวิชาการศึกษา นอกระบบโรงเรียน

- รายวิชาบังคับเฉพาะสาขา	40	หน่วยกิต
- รายวิชาเลือก	20	หน่วยกิต

รายวิชา

1. รายวิชาบังคับเฉพาะสาขา 40 หน่วยกิต

ที่	รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	นก.
1	2750175	ปรัชญาและมโนทัศน์ของการศึกษานอกระบบโรงเรียนในบริบทของการเรียนรู้ตลอดชีวิต	3 (3-0-6)
2	2750176	ทฤษฎีและหลักการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	3 (3-0-6)
3	2750289	วิธีวิทยาทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	3 (2-2-5)
4	2750290	การปฏิบัติการทางสังคมในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	3 (2-2-5)
5	2750291	การประเมินและติดตามผลการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	3 (2-2-5)
6	2750292	นวัตกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	3 (3-0-6)
7	2750293	การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	3 (3-0-6)
8	2750294	โครงการนการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 1	5 (1-8-6)
9	2750389	โครงการนการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2	5 (1-8-6)
10	2750390	โครงการนการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 3	5 (1-8-6)

2. รายวิชาเลือก 20หน่วยกิต

ที่	รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	นก.
1	2404416	การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	3 (3-0-6)
2	2750177	ภูมิปัญญาไทยกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	3 (3-0-6)

ที่	รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	นก.
3	2750179	การศึกษาทางเลือกในบริบทของการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	3 (3-0-6)
4	2750180	แหล่งเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	3 (2-2-5)
5	2750295	การศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับ กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ	3 (3-0-6)
6	2750296	มโนทัศน์ของการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอด ชีวิตในองค์กร	3 (3-0-6)
7	2750297	การศึกษาทางไกลสำหรับการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการ เรียนรู้ตลอดชีวิต	3 (3-0-6)
8	2750392	การศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน	3 (3-0-6)
9	2750393	ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	3 (3-0-6)
10	2804331	การบริหารการฝึกอบรม	2 (2-0-4)
11	2804403	การสื่อสารเชิงจิตตปัญญาและการฟังเชิงพลวัต	3 (3-0-6)

หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน(หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2561)

ชื่อหลักสูตร

(ภาษาไทย) หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน
(ภาษาอังกฤษ) Master of Education Program in Non-formal Education

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

1. เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความสามารถในการประยุกต์ความรู้ด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนสู่
การดำเนินงานให้กับกลุ่มเป้าหมายทั้งในองค์กรและชุมชน
2. เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความสามารถในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ได้จริง
3. เพื่อผลิตบัณฑิตที่สามารถประสานเครือข่ายการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่น่าสังคมสู่การเป็น
สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต
4. เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีคุณลักษณะของการเป็นผู้รักการเรียนรู้ตลอดชีวิตและสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง

โครงสร้างของหลักสูตร

แผน ก แผน กแผน ข

แบบ ก 1¹แบบ ก 2

จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร	36 36	36	หน่วยกิต
จำนวนหน่วยกิตรายวิชาเรียน	-	24	33 หน่วยกิต
- รายวิชาบังคับเฉพาะสาขา	-	18	18 หน่วยกิต
- รายวิชาเลือก -	6	15	- หน่วยกิต
จำนวนหน่วยกิตสารนิพนธ์	-	-	3 ² หน่วยกิต
จำนวนหน่วยกิตวิทยานิพนธ์	36	12	- หน่วยกิต

หมายเหตุ

¹ผู้เข้าศึกษาต้องมีวุฒิปริญญาตรีทางการศึกษาและมีประสบการณ์ในการทำวิจัย

²นิสิตที่เรียนแผน ข จะต้องทำสารนิพนธ์และสอบประมวลความรู้ (Comprehensive Examination) ทั้งข้อเขียนและปากเปล่า

รายวิชา

1. รายวิชาบังคับเฉพาะสาขา

1.1 แผน ก แบบ ก2 18 หน่วยกิต

2750628	สัมมนาการวิจัยทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน 1 Seminar in Non-formal Education Research I	1 (1-0-3)
2750629	สัมมนาการวิจัยทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน 2 Seminar in Non-formal Education Research II	1 (1-0-3)
2750630	สัมมนาการวิจัยทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน 3 Seminar in Non-formal Education Research III	1 (1-0-3)
2750631	ปรัชญาและแนวคิดทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ Philosophy and Concept of Non-formal Education for Human Resource Development	3 (3-0-9)
2750632	ทฤษฎี หลักการ และวิธีวิทยาทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน	3 (3-0-9)

	Theories, Principles and Methodologies in Non-formal Education	
2750633	การศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อพัฒนาองค์กร Non-formal Education for Organization Development	3 (2-2-8)
2750634	การศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อพัฒนาชุมชน Non-formal Education for Community Development	3 (2-2-8)
2750635	นวัตกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน Innovations in Non-formal Education	3 (3-0-9)

1.2 แผน ข 18 หน่วยกิต

2750628	สัมมนาการวิจัยทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน 1 Seminar in Non-formal Education Research I	1 (1-0-3)
2750629	สัมมนาการวิจัยทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน 2 Seminar in Non-formal Education Research II	1 (1-0-3)
2750630	สัมมนาการวิจัยทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน 3 Seminar in Non-formal Education Research III	1 (1-0-3)
2750631	ปรัชญาและแนวคิดทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ Philosophy and Concept of Non-formal Education for Human Resource Development	3 (3-0-9)
2750632	ทฤษฎี หลักการ และวิธีวิทยาทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน Theories, Principles and Methodologies in Non-formal Education	3 (3-0-9)
2750633	การศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อพัฒนาองค์กร Non-formal Education for Organization Development	3 (2-2-8)
2750634	การศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อพัฒนาชุมชน Non-formal Education for Community Development	3 (2-2-8)
2750635	นวัตกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน Innovations in Non-formal Education	3 (3-0-9)

2. รายวิชาเลือก

2.1 แผน ก แบบ ก 2 ไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต

2750685	เอกัตศึกษา 11(1-0-3) Individual Study I	
2750686	เอกัตศึกษา22(2-0-6) Individual Study II	
2750687	เอกัตศึกษา 3 Individual Study III	3(3-0-93)
2750636	การวิเคราะห์และการจัดกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียน สำหรับผู้ใหญ่ Analysis and Management of Non-formal Education Process for Adults	3 (1-4-7)
2750637	การวิเคราะห์และการจัดกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียน สำหรับเด็กและเยาวชน Analysis and Management of Non-formal Education Process for Children and the Youth	3 (1-4-7)
2750638	การวิเคราะห์และการจัดกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียน สำหรับสตรี Analysis and Management of Non-formal Education Process for Women	3 (1-4-7)
2750639	การวิเคราะห์และการจัดกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียน สำหรับคนพิการ Analysis and Management of Non-formal Education Process for the Disabled	3 (1-4-7)
2750640	การวิเคราะห์และการจัดกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียน สำหรับผู้สูงอายุ Analysis and Management of Non-formal Education Process for the Elderly	3 (1-4-7)
2756603	วิธีวิจัยทางการศึกษา Educational Research Methods	2 (1-2-5)

2.2 แผน ข ไม่น้อยกว่า 15 หน่วยกิต

2750685	เอกัตศึกษา 1(1-0-3) Individual Study I	
2750686	เอกัตศึกษา 2(2-0-6) Individual Study II	
2750687	เอกัตศึกษา 3 Individual Study III	3 (3-0-9)
2750636	การวิเคราะห์และการจัดกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียน สำหรับผู้ใหญ่ Analysis and Management of Non-formal Education Process for Adults	3 (1-4-7)
2750637	การวิเคราะห์และการจัดกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียน สำหรับเด็กและเยาวชน Analysis and Management of Non-formal Education Process for Children and the Youth	3 (1-4-7)
2750638	การวิเคราะห์และการจัดกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียน สำหรับสตรี Analysis and Management of Non-formal Education Process for Women	3 (1-4-7)
2750639	การวิเคราะห์และการจัดกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียน สำหรับคนพิการ Analysis and Management of Non-formal Education Process for the Disabled	3 (1-4-7)
2750640	การวิเคราะห์และการจัดกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียน สำหรับผู้สูงอายุ Analysis and Management of Non-formal Education Process for the Elderly	3 (1-4-7)
2756603	วิธีวิจัยทางการศึกษา Educational Research Methods	2 (1-2-5)

นอกจากนี้ นิสิตอาจเลือกเรียนรายวิชาจากสาขาวิชาอื่น ๆ ที่เปิดสอนในระดับบัณฑิตศึกษาใน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัยอื่นได้ ทั้งนี้ต้องได้รับความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาและ คณะกรรมการบริหารหลักสูตร

3. วิทยานิพนธ์

3.1 แผน ก

3.1.1 แบบ ก 1

2750816	วิทยานิพนธ์ Thesis	36 หน่วยกิต
---------	-----------------------	-------------

3.1.2 แบบ ก 2

2750811	วิทยานิพนธ์ Thesis	12 หน่วยกิต
---------	-----------------------	-------------

4. การสอบประมวลความรู้

4.1 แผน ข

2750896	การสอบประมวลความรู้/u Comprehensive Examination	
---------	--	--

5. สารนิพนธ์

5.1 แผน ข

2750781	สารนิพนธ์	3 (3-0-9)
---------	-----------	-----------

หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน(หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2561)

ชื่อหลักสูตร

(ภาษาไทย) หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน

(ภาษาอังกฤษ) Doctor of Philosophy Program in Non-Formal Education

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

1. เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความสามารถในการประยุกต์เนื้อหาความรู้เชิงทฤษฎีสู่การปฏิบัติในบริบทจริง

2. เพื่อผลิตที่เป็นผู้นำในการสร้างสรรค์องค์ความรู้ด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้วยการวิจัยที่สามารถนำข้อค้นพบไปใช้ได้จริงในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งในบริบทขององค์กรและชุมชน
3. เพื่อผลิตบัณฑิตที่เป็นผู้นำในการสร้างและประสานเครือข่ายการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่นำสังคมสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต
4. เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีคุณลักษณะของการเป็นผู้รักการเรียนรู้ตลอดชีวิตและสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง

โครงสร้างของหลักสูตร

	แบบ 1.1	แบบ 2.1	แบบ 2.2
จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร	61	61	73
จำนวนหน่วยกิตรายวิชาเรียน	-	25	25
- รายวิชาบังคับเฉพาะสาขา	-	21	21
- รายวิชาเลือก	-	4	4
จำนวนหน่วยกิตวิทยานิพนธ์	61	36	48

หมายเหตุ

นิสิตที่เรียนหลักสูตรแบบ 1.1, 2.1 และ 2.2 จะต้องลงทะเบียนเรียนรายวิชา 2750894 สัมมนาวิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิตทุกภาคการศึกษา จนกว่าจะสำเร็จการศึกษา

รายวิชา

1. รายวิชาบังคับเฉพาะสาขา

แบบ 2.1 และแบบ 2.2. จำนวน 21 หน่วยกิต

2756604	วิธีวิทยาการวิจัยทางการศึกษา 2 Research Methodology in Education 2	3 (3-0-9)
2750894	สัมมนาวิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิต Doctoral Dissertation Seminar	S/U
2750862	การศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต Non-formal Education for Lifelong Learning Enhancement	4 (2-4-6)
2750863	การศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในองค์กร Non-formal Education for Lifelong Learning Enhancement in Organizations	4 (2-4-6)
2750864	การศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน	4 (2-4-6)

	Non-formal Education for Lifelong Learning Enhancement in Community	
2750865	นวัตกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน Innovators in Non-formal Education	4 (1-6-5)
2750866	สัมมนาการวิจัยทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนระดับดุษฎีบัณฑิต 1 Doctoral Seminar in Non-Formal Education Research 1	1 (1-0-3)
2750867	สัมมนาการวิจัยทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนระดับดุษฎีบัณฑิต 2 Doctoral Seminar in Non-Formal Education Research 2	1 (1-0-3)

2. รายวิชาเลือก

แบบ 2.1 และ แบบ 2.2 ไม่น้อยกว่า 4 หน่วยกิต

2750804	เอกัตศึกษา 1 Individual Study I	1 (0-0-4)
2750805	เอกัตศึกษา 2 Individual Study II	2 (0-0-8)
2750806	เอกัตศึกษา 3 Individual Study III	3(0-0-12)
2750868	นวัตกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อพัฒนาผู้ใหญ่ Non-Formal Education Innovations for Adult Development	2 (1-2-9)
2750869	นวัตกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชน Non-Formal Education Innovations for Children and Youth Development	2 (1-2-9)
2750870	นวัตกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อพัฒนาสตรี Non-Formal Education Innovations for Women Development	2 (1-2-9)
2750871	นวัตกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อพัฒนาคนพิการ Non-Formal Education Innovations for the Development of the Disabled	2 (1-2-9)
2750872	นวัตกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อพัฒนาผู้สูงอายุ Non-Formal Education Innovations for the Elderly Development	2 (1-2-9)
2750873	พหุลักษณะทางการศึกษา Educational Pluralism	2 (1-2-9)
2750874	การเรียนรู้ตลอดชีวิตในมิติสังคมและวัฒนธรรม	2 (1-2-9)

Lifelong Learning in a Socio-cultural Dimension

นอกจากนี้ นิสิตอาจเลือกเรียนรายวิชาจากสาขาวิชาอื่น ๆ ที่เปิดสอนในระดับบัณฑิตศึกษาใน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัยอื่นได้ ทั้งนี้ต้องได้รับความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาและ คณะกรรมการบริหารหลักสูตร

3. วิทยานิพนธ์

3.1 แบบ 1.1

2750831	วิทยานิพนธ์ Dissertation	61 หน่วยกิต
---------	-----------------------------	-------------

3.2 แบบ 2.1

2750826	วิทยานิพนธ์ Dissertation	36 หน่วยกิต
---------	-----------------------------	-------------

3.3 แบบ 2.2

2750828	วิทยานิพนธ์ Dissertation	48 หน่วยกิต
---------	-----------------------------	-------------

6.3 แนวโน้มหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ในศตวรรษที่ 21 ยุคที่เรียกว่า “ยุคโลกาภิวัตน์” ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจการเมือง สังคม การสื่อสารและเทคโนโลยีซึ่งมีผลต่อการศึกษาของประเทศเป็นอย่างยิ่ง โดยที่รัฐบาลมีความพยายามที่จะส่งเสริมให้ประชาชนชาวไทยได้ใช้ความรู้ของตนสำหรับสร้างสรรค์สังคม ชุมชนและองค์กรแห่งการเรียนรู้ แรงบันดาลใจดังกล่าวนี้จะเกิดขึ้นได้ในสังคมไทย ถ้าประชาชนเห็นความสำคัญและได้รับการส่งเสริมให้เรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นแนวคิดทางการศึกษาที่สำคัญของสังคมโลก โดยที่แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตจะสัมพันธ์กับการศึกษาที่บุคคลควรได้รับ คือ การศึกษาในระบบโรงเรียน และที่สำคัญคือ การศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย ยิ่งแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตถูกให้ความสำคัญมากขึ้นเท่าไร การศึกษานอกระบบโรงเรียนก็ได้ทวีความสำคัญมากขึ้น ดังนั้น การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วตามวิถีชีวิตของประชาชนที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ข้อควรคำนึงที่สำคัญในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน คือ การจะพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงสิ่งใด ๆ ในเชิงวิชาการและองค์ความรู้แต่ละด้าน นักพัฒนาหรือผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ และมีข้อมูลด้าน “แนวโน้มหรือทิศทางที่เหมาะสมและ

ชัดเจน” ของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับประเทศไทย โดยอยู่บนพื้นฐานของสภาพและสถานการณ์ที่แท้จริงของสังคม ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต

งานวิจัยเรื่อง แนวโน้มการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประเทศไทยในทศวรรษหน้า (อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ, 2550) ได้อธิบายแนวโน้มหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียนว่าควรมีรายละเอียด ดังนี้

1. แนวโน้มด้านปรัชญาและแนวคิดของการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะเน้นการศึกษาตลอดชีวิต ที่เชื่อในความเสมอภาคของโอกาสในการเรียนรู้ ให้ความสำคัญกับความแตกต่างระหว่างบุคคล ที่ให้เสรีภาพและอิสระในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล จะยึดปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย โดยกลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมในการกำหนดโครงการ จะมุ่งพัฒนาศักยภาพส่วนตน การพึ่งตนเอง การมีคุณธรรมและความสัมพันธ์ของบุคคลอื่นจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนของตนเองกลุ่มเป้าหมายในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน คือ เกษตรกรในชนบท กลุ่มแรงงานในโรงงาน พนักงานในสถานประกอบการ บริษัทห้างร้าน ประชาชนในชุมชนแออัด เด็กเล็ก เด็กและเยาวชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียน ผู้ว่างงาน ผู้สูงอายุรวมทั้งกลุ่มเป้าหมายที่ปัญหาพิเศษ เช่น เด็กเร่ร่อน ผู้ค้าประเวณี ชนกลุ่มน้อย โดยกลุ่มเป้าหมายหลักของการศึกษานอกระบบโรงเรียนคือ ผู้ที่พลาดโอกาสทางการศึกษาจากในระบบโรงเรียน

2. แนวโน้มด้านบทบาทของการศึกษานอกระบบโรงเรียนคือมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความสามารถของประชาชนอย่างยั่งยืน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ เจตคติและเศรษฐกิจ พัฒนาชุมชนและสังคม และพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะและการเมือง

3. แนวโน้มด้านหลักสูตร เนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนของการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้น หลักสูตรการศึกษานอกระบบโรงเรียนขั้นพื้นฐานจะลดความสำคัญลง โดยที่หลักสูตรเป็นหลักสูตรที่มีชุมชนและสถานประกอบการเป็นฐาน มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของบุคคลและชุมชน มีความทันสมัย เนื้อหาในหลักสูตรสามารถนำไปใช้ได้ในการทำงาน การประกอบอาชีพ และวิถีชีวิต สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง กิจกรรมจะเป็นการศึกษาเพื่อมวลชน ช่วยพัฒนาสถาบันครอบครัวและชุมชน พัฒนาผู้เรียนให้เข้าใจตนเอง ชุมชนและสังคม และเป็นกิจกรรมที่เน้นกระบวนการคิดและปฏิบัติจากการประยุกต์ใช้ความรู้จากประสบการณ์จริง

4. แนวโน้มด้านการบริหาร การจัดการและการประสานงานการศึกษานอกระบบโรงเรียน การบริหารจะเน้นการกระจายอำนาจสู่ชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ หรือสถานศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีบริการชุมชน ทำให้เป็นสถานศึกษาของชุมชน มีการระดมทรัพยากรจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ในชุมชน ในการจัดการศึกษา และมีเอกภาพด้านการกำหนดนโยบายแต่มีความหลากหลายในการปฏิบัติ สำหรับการจัดการและการประสานงานนั้นจะดำเนินการในรูปแบบเครือข่าย มีการปรับระเบียบกฎเกณฑ์ในการจัดการให้ยืดหยุ่น มีการเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน องค์กรเอกชน สถาบันและ

หน่วยงานต่าง ๆ ในการวางแผนและการดำเนินงานการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย

5. แนวโน้มด้านการประเมินและติดตามผลการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน จะมีสถาบันที่ช่วยดูแลมาตรฐานการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาจะมีหลายรูปแบบแล้วแต่ความเหมาะสมของผู้เรียนและวัตถุประสงค์ของการประเมินจะเป็นการประเมินที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตามสภาพจริง เพื่อช่วยแนะนำและแก้ปัญหาให้ผู้เรียน โดยพิจารณาจากความก้าวหน้าและพัฒนาการของผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งด้านความสามารถในการแก้ปัญหา ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คุณภาพของการปฏิบัติงาน และความสัมพันธ์กับผู้อื่น รวมทั้งมีการติดตามผลของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ

ตอนที่ 7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 งานวิจัยในประเทศ

สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2557) ประเมินหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ครุศาสตรมหาบัณฑิต และครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน พบว่า นิสิตที่สำเร็จการศึกษาส่วนใหญ่รับราชการในหน่วยงานของรัฐ สถาบันการศึกษา องค์กรภาคเอกชน เช่น วิสาหกิจ บริษัทเอกชน สถานประกอบการ และองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) นิสิตมีความรู้ ความสามารถในการเรียนรู้ และการพัฒนาตนเอง ส่วนใหญ่มีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการศึกษาหาความรู้อย่างต่อเนื่อง ในการจัดการเรียนการสอน มีการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีการส่งเสริมการเรียนรู้โดยจัดการเรียนรู้โดยการนำตนเอง เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ เน้นการนำทฤษฎีที่ได้เรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติจริง เน้นการทำโครงการด้วยการใช้ชุมชนองค์กร หรือกลุ่มเป้าหมายทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นฐาน เรียนรู้ผ่านการสัมมนาตามหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ เนื้อหาการเรียนรู้มีความหลากหลาย เกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมายทั้งกลุ่มด้อยโอกาสและกลุ่มที่ทำงานในองค์กรในภาครัฐ เอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน หลักสูตรมีเนื้อหาที่ทันสมัย สอดคล้องกับสภาพสังคม สาขาวิชาได้มีการร่วมมือทางวิชาการกับสถาบันทางการศึกษาในต่างประเทศในลักษณะของการเชิญวิทยากรต่างประเทศมาบรรยาย สนับสนุนให้นิสิตไปศึกษาดูงานและทำวิจัยที่สถาบันต่างประเทศ นอกจากนี้ยังเชิญวิทยากรที่มีประสบการณ์ความรู้เกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน การศึกษาตลอดชีวิต การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มาบรรยายวิชา อีกทั้งมีความร่วมมือกับสถาบันเอกชน และรัฐ รวมทั้งองค์กรพัฒนาเอกชน ส่งนิสิตไปฝึกงาน เพื่อให้ได้ประสบการณ์ตรง มีทักษะและความรู้เพื่อนำส่งเสริมการเรียนรู้ของตนเอง

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา (2557) ศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิต ปีการศึกษา 2556 พบว่า บัณฑิตส่วนใหญ่ทำงานในภาคเอกชน และส่วนราชการ

ผู้ให้บริการบัณฑิตมีความพึงพอใจต่อบัณฑิต อยู่ในระดับมาก เนื่องจากบัณฑิตมีความสามารถทางด้านวิชาการ และวิชาชีพในสาขาวิชา สามารถนำความรู้มาปรับและประยุกต์ใช้ในการทำงานได้ มีความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน ทำงานในสิ่งที่ได้รับมอบหมายอย่างมีคุณภาพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถแก้ปัญหาในการทำงานได้ ทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างเป็นทีม ตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ สามารถสื่อสารและใช้ภาษาต่างประเทศได้ รวมทั้งมีความเชี่ยวชาญในเรื่องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัลในการทำงาน

หลักสูตรสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ (2558) ศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อการปฏิบัติงาน พบว่าบัณฑิตส่วนใหญ่ทำงานอยู่ในภาคเอกชนและรองลงมาเป็นหน่วยงานราชการ และรัฐวิสาหกิจ ผู้ให้บริการบัณฑิตมีความพึงพอใจต่อบัณฑิต อยู่ในระดับมาก เนื่องจากบัณฑิตมีความมุ่งมั่น ขยันหมั่นเพียร มีความรับผิดชอบ มีความเสียสละ มีความรู้ความชำนาญในสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา สามารถประยุกต์ความรู้มาใช้กับการปฏิบัติงานจริง นำเทคโนโลยีพื้นฐานไปพัฒนาและแก้ปัญหาทางงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ สามารถรับรู้ และเรียนรู้งานได้อย่างรวดเร็ว มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างดี รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สามารถปรับตัวและมีมนุษยสัมพันธ์ มีความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) สามารถพูด อ่าน เขียนภาษาต่างประเทศได้ สามารถใช้เทคนิคพื้นฐานทางสถิติ และคณิตศาสตร์เพื่อการวิเคราะห์และนำเสนองาน และมีความสามารถในการบูรณาการด้านความคิดด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศไปใช้กับงานวิชาชีพได้เป็นอย่างดี

จากงานวิจัยในประเทศไทย สามารถสรุปได้ว่า คุณสมบัติของบัณฑิตที่ผู้ให้บริการต้องการนั้น ต้องมีความรู้ ความสามารถในการเรียนรู้ และการพัฒนาตนเอง มีการศึกษาหาความรู้อย่างต่อเนื่อง สามารถนำความรู้มาปรับและประยุกต์ใช้ในการทำงานได้ มีความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถแก้ปัญหาในการทำงานได้ ทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างเป็นทีม ตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถสื่อสารและใช้ภาษาต่างประเทศได้ รวมทั้งมีความเชี่ยวชาญในเรื่องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัลในการทำงาน มีความมุ่งมั่น ขยันหมั่นเพียร มีความรับผิดชอบ มีความเสียสละ สามารถปรับตัวและมีมนุษยสัมพันธ์ มีความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) สามารถพูด อ่าน เขียนภาษาต่างประเทศได้ สามารถใช้เทคนิคพื้นฐานทางสถิติ และคณิตศาสตร์เพื่อการวิเคราะห์และนำเสนองาน และมีความสามารถในการบูรณาการด้านความคิดด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศไปใช้กับงานวิชาชีพได้เป็นอย่างดี

7.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

Jacob, Huui and Ing (2004) สำนวความพึงพอใจของนายจ้างจากองค์กรธุรกิจในประเทศ มาเลเซียเกี่ยวกับทักษะการทำงานของผู้สำเร็จการศึกษา พบว่า คุณสมบัติ/สมรรถนะในการทำงานที่เป็นที่ ต้องการของนายจ้าง มีดังต่อไปนี้ มีวุฒิภาวะ มีความสามารถในการบริหารจัดการ การจัดการทางอารมณ์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความสามารถทางการสื่อสาร (ฟัง พูด อ่าน เขียน) มีความใฝ่รู้ สามารถทำงาน เป็นทีม มีความรู้ทางวิชาการและสาขาวิชาที่เรียนมา มีทักษะการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ ความสามารถในการคิดคำนวณ สามารถคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหาได้ ซึ่งคุณสมบัตินี้เป็นที่ต้องการ เหล่านี้ ถือว่าเป็นสมรรถนะพื้นฐานที่ผู้มาสมัครงานจำเป็นต้องมี

Brits (2018) ศึกษาเกี่ยวกับการประเมินความพึงพอใจของพนักงาน: ทักษะคติที่จะเพิ่มพูน ความสามารถในการจ้างงานระดับบัณฑิตศึกษาที่สถาบันอุดมศึกษา ภายในบริบทของสภาพแวดล้อม การศึกษาระดับอุดมศึกษาของแอฟริกาใต้สะท้อนให้เห็นถึงการสำรวจความพึงพอใจที่จัดทำขึ้นที่ university of technology เพื่อประเมินมุมมอง ความคาดหวังและความพึงพอใจของนายจ้างของ บัณฑิต ผลการสำรวจ พบว่านายจ้างมีความคาดหวังและความพึงพอใจ ด้านต่าง ๆ ตามหมวดหมู่ต่อไปนี้

1) ทักษะทั่วไป (ความสามารถทางภาษาอังกฤษทักษะการสื่อสารด้วยวาจาและการเขียนทักษะ การฟังการจักระเบียบข้อมูลสำหรับการนำเสนอทักษะการคิดวิเคราะห์ความรู้คอมพิวเตอร์ การอ่าน การ ใช้อุปกรณ์สำหรับเทคโนโลยีเฉพาะในสภาพแวดล้อมการทำงานความเป็นผู้นำการทำงานเป็นทีมและการ บริการลูกค้า)

2) ความรู้และความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับงาน (ความรู้ของพนักงานในสาขาวิชาของตนเข้าใจข้อมูล ที่เกี่ยวข้องกับงานความรู้ทางเทคนิคเฉพาะและการใช้คอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวข้องที่จำเป็นสำหรับงานความ เข้าใจบริบทขององค์กรและการสัมผัสกับสภาพแวดล้อมการทำงานก่อน)

3) ทักษะในสถานที่ทำงานและความรู้ประยุกต์ (ความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้กับ สถานการณ์ใหม่และเชื่อมโยงประเด็นเฉพาะกับบริบทขององค์กรที่กว้างขึ้นความสามารถในการระบุ สถานการณ์ที่เป็นปัญหาและเลือกข้อมูลที่เหมาะสมเพื่อแก้ไขปัญหาวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมทักษะใน การวางแผนและดำเนินงานอย่างอิสระและตรวจสอบ และประเมินกิจกรรมของตนเองความสามารถใน การพัฒนาวิธีการเพิ่มประสิทธิภาพการกระทำของตนเองทักษะในการจัดการกับประเพณีวัฒนธรรมที่ หลากหลายและเข้าใจประเพณีในที่ทำงาน)

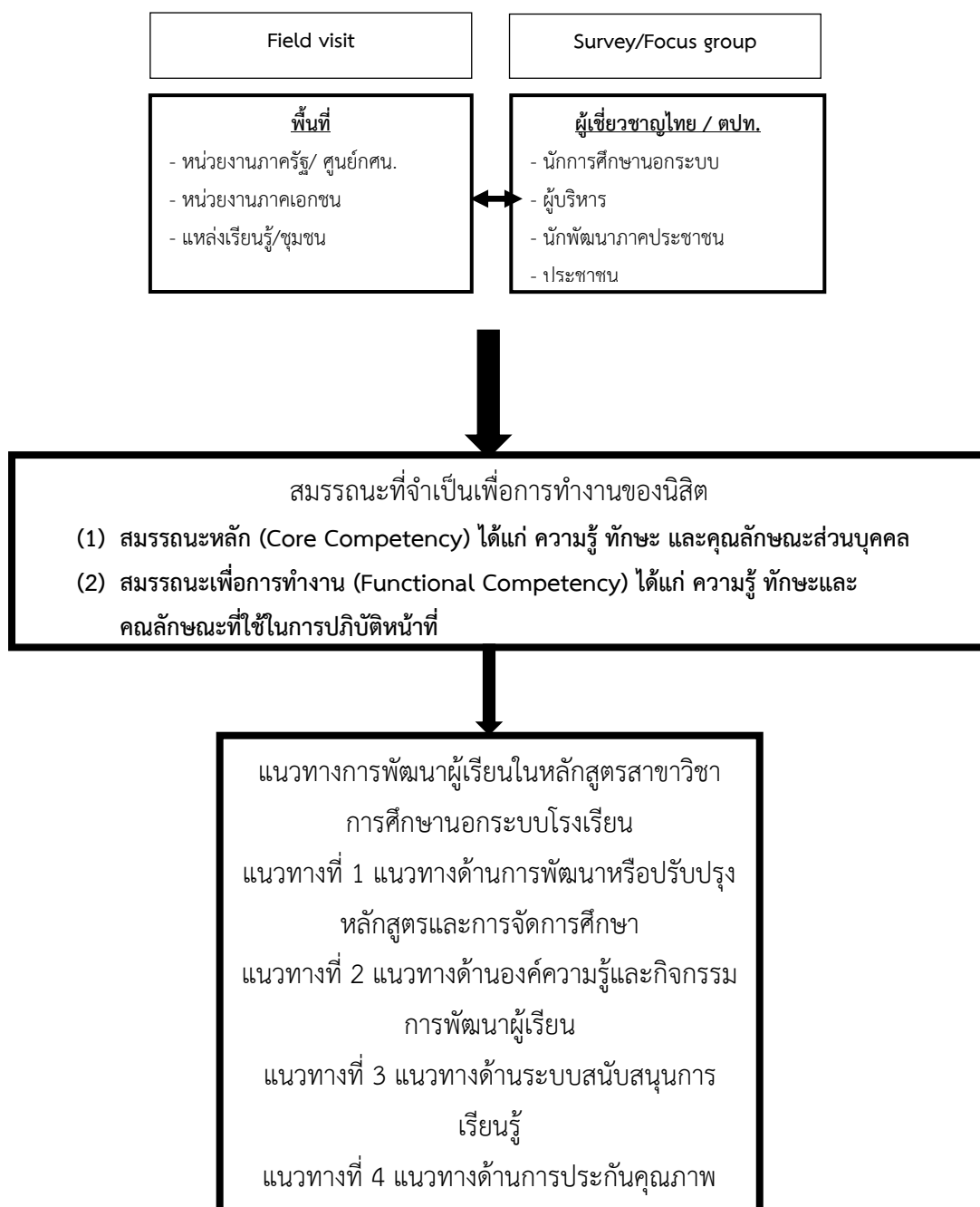
Universities Australia (2020) ได้ทำการสำรวจความพึงพอใจของนายจ้างชาวออสเตรเลีย กับทักษะของผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัย ในปี 2019 ซึ่งพบว่านายจ้างมีความพึงพอใจกับพนักงาน ที่จบการศึกษาใหม่ ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้บังคับบัญชาโดยตรงในที่ทำงานเป็นผู้ที่มองเห็นทักษะใน การปฏิบัติงานของบัณฑิตใหม่โดยตรง พบว่า นายจ้างมีความพึงพอใจร้อยละ 93 ต่อทักษะการรู้หนังสือ ทั่วไปการคิดเลขและการสื่อสาร ตลอดจนความสามารถในการตรวจสอบและบูรณาการความรู้ มีความพึง

พอใจร้อยละ 89 ต่อความสามารถในการใช้ทักษะหรือความรู้และทำงานอย่างอิสระ มีพึงพอใจร้อยละ 88 ต่อการทำงานเป็นทีมและทักษะการทำงานร่วมกัน มีความพึงพอใจร้อยละ 93 ต่อการประยุกต์ใช้ความรู้ และมาตรฐานทางวิชาชีพและเทคนิคของบัณฑิต รวมทั้งมีความพึงพอใจร้อยละ 85 ต่อความสามารถของบัณฑิตในการปฏิบัติงานและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ในที่ทำงาน

จากงานวิจัยในต่างประเทศ สามารถสรุปได้ว่า คุณสมบัติของบัณฑิตที่ผู้ใช้บริการต้องการนั้นมีวุฒิภาวะ มีความสามารถในการบริหารจัดการ การจัดการทางอารมณ์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความสามารถทางการสื่อสาร (ฟัง พูด อ่าน เขียน) มีความใฝ่รู้ สามารถทำงานเป็นทีม มีความรู้ทางวิชาการและสาขาวิชาที่เรียนมา มีทักษะการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ ความสามารถในการคิดคำนวณ สามารถคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหาได้

จะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาต้องมีการประเมินความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานรวมถึงการพัฒนาหลักสูตรและคุณภาพบัณฑิตโดยรวมที่สอดคล้องกับสภาพบริบทและความต้องการของสังคมที่แท้จริง และการจัดการศึกษาที่คุณภาพและประสิทธิภาพสูงสุด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Method) ทั้งวิธีการเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 คน และ 2) ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มจำนวน 30 คน ซึ่งดำเนินการจัดสนทนากลุ่มจำนวน 3 ครั้ง ในแต่ละครั้งมีผู้เข้าร่วม 10 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย คือเป็นผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาตลอดชีวิต การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย รวมถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาชุมชน และการพัฒนานิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วย นักการศึกษาตลอดชีวิต นักวิชาการ ศึกษา ผู้บริหารนโยบาย ผู้ปฏิบัติการสอน นักการศึกษาผู้ใหญ่ ผู้จัดกิจกรรม นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร และนักพัฒนาชุมชนที่มีประสบการณ์การทำงานในหน่วยงานทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ต้องเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานด้านการศึกษาตลอดชีวิต และ/หรือมีประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการพัฒนาชุมชน

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1) แบบสอบถามเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เกี่ยวกับสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จ การศึกษาสาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน สามารถแบ่งได้เป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 ประเด็นสมรรถนะ และตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและ/หรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 ประเด็นสมรรถนะ ซึ่งประเด็นข้อคำถามในแบบสอบถามได้จากการการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และวิธีอุปนัยเชิงวิเคราะห์ โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์ ลดทอนข้อมูล สกัดสาระ และสร้างข้อสรุป โดยแบ่งออกเป็น

2.1 ข้อมูลสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จ การศึกษาสาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน ประกอบด้วยสมรรถนะหลักได้แก่ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะส่วนบุคคล รวมทั้งสิ้น 22 ข้อ และสมรรถนะเพื่อการทำงานได้แก่ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ รวมทั้งสิ้น 22 ข้อ มีลักษณะเป็นข้อคำถามแบบมาตราวัด 5 ระดับ ซึ่งกำหนดความหมายของระดับการตอบดังนี้

1.01 – 1.80	หมายถึง สมรรถนะนั้น มีความสำคัญในระดับ น้อยที่สุด
1.81 – 2.60	หมายถึง สมรรถนะนั้น มีความสำคัญในระดับ น้อย
2.61 – 3.40	หมายถึง สมรรถนะนั้น มีความสำคัญในระดับ ปานกลาง
3.41 - 4.20	หมายถึง สมรรถนะนั้น มีความสำคัญในระดับ มาก
4.21 – 5.00	หมายถึง สมรรถนะนั้น มีความสำคัญในระดับ มากที่สุด

2.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษาออก
ระบบโรงเรียน มีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิดจำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและ/หรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด

2) ประเด็นการสนทนากลุ่ม เพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาผู้เรียนใน
หลักสูตรสาขาวิชาการศึกษาออกระบบโรงเรียน ข้อคิดเห็นและ/หรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ซึ่งประเด็นใน
การสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย คำถามเกี่ยวกับผลการวิจัย ได้แก่ ข้อมูลสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงาน
ที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาการศึกษาออกระบบโรงเรียน คำถามเกี่ยวกับ
แนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษาออกระบบโรงเรียน และข้อคิดเห็นและ/หรือ
ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

เมื่อสร้างเครื่องมือวิจัยได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้
บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาการศึกษาออกระบบโรงเรียน ซึ่งประเด็นข้อคำถามใน
แบบสอบถามได้จากการการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และประเด็นในการสนทนากลุ่มแล้ว
นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน (ตามภาคผนวก ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ) ตรวจสอบความตรงเชิง
เนื้อหา ตลอดจนภาษาที่ใช้ ว่ามีความถูกต้องครบถ้วน สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ตรง
ประเด็น ใช้ภาษาที่เข้าใจได้ง่าย สื่อความหมายชัดเจนไม่กำกวม และมีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้เก็บ
ข้อมูลได้

ขั้นตอนในการจัดเก็บข้อมูล

1) การตอบแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ที่ได้กำหนด
จำนวน 6 คน

2) เมื่อได้ข้อมูลจากการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 คือ สมรรถนะที่
จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาการศึกษาออกระบบ
โรงเรียนผู้วิจัยพัฒนา (ร่าง) แนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษาออกระบบ

โรงเรียนและนำเสนอร่างแนวทางฯ ดังกล่าวในที่ประชุมสนทนากลุ่มเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาและให้ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

3) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 30 คน โดยดำเนินการจัดสนทนากลุ่มจำนวน 3 ครั้ง ในแต่ละครั้งมีผู้เข้าร่วม 10 คน ซึ่งมีรายละเอียดการจัดการสนทนากลุ่มดังนี้

- กำหนดผู้ทรงคุณวุฒิที่ต้องการข้อมูล
- ส่งจดหมายเพื่อขอความร่วมมือและนัดหมายเพื่อการสนทนากลุ่ม
- ดำเนินการจัดการสนทนากลุ่มตามประเด็นสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิธีการวิเคราะห์ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลทั้งจากแบบสอบถาม และการสนทนากลุ่มโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย สถิติเชิงสรุปอ้างอิง และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) ข้อมูลทั่วไปและประเด็นสมรรถนะจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS for windows คำนวณค่าสถิติต่าง ๆ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: SD)

(2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน และข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะอื่น ๆ จากแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาตีความข้อมูล และจัดหมวดหมู่ เปรียบเทียบข้อมูล และวิเคราะห์เนื้อหาด้านความหมายของคำพูด เพื่อสร้างความชัดเจนในความคิดเห็นที่เป็นทัศนคติ

(3) การสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยนำข้อมูลที่ได้จากการจัดสนทนากลุ่ม ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากแถบบันทึกเสียง นำมาตีความข้อมูล จัดหมวดหมู่ และสรุปข้อมูลภาพรวมในขั้นตอนสุดท้ายด้วยวิธีแบบอุปนัยคือ รวบรวมข้อมูลที่เป็นรูปธรรมในรูปของความเรียง ซึ่งมีลักษณะเป็นข้อมูลแยกย่อย มารวมเข้าด้วยกันเพื่อสร้างเป็นข้อสรุปเชิงนามธรรม ในลักษณะของบทสรุปหรือแบบแผนของกระบวนการทางความคิดเกี่ยวกับสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

2) แผนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียนจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศข้อมูลจากแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการนำเสนอแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรต่าง ๆ ของสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียนได้จากการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ

6. รองผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาต่อเนื่อง สถาบันการศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ประสบการณ์ในการทำงาน 23 ปี ระยะเวลาที่ทำงานอยู่ในองค์กรปัจจุบัน 11 ปี

ตอนที่ 2 ประเด็นสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษา สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ระดับการประเมินระดับความสำคัญ มีความหมายดังนี้

1.01 – 1.80	หมายถึง สมรรถนะนั้น มีความสำคัญในระดับ น้อยที่สุด
1.81 – 2.60	หมายถึง สมรรถนะนั้น มีความสำคัญในระดับ น้อย
2.61 – 3.40	หมายถึง สมรรถนะนั้น มีความสำคัญในระดับ ปานกลาง
3.41 - 4.20	หมายถึง สมรรถนะนั้น มีความสำคัญในระดับ มาก
4.21 – 5.00	หมายถึง สมรรถนะนั้น มีความสำคัญในระดับ มากที่สุด

2.1.1 สมรรถนะหลัก (Core Competency) ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะส่วนบุคคล

การประเมินสมรรถนะหลัก (Core Competency) ที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการ จากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาระบบโรงเรียน สรุปลักษณะได้ดังนี้

ด้านความรู้ พบว่า สมรรถนะที่มีความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ เป็นผู้นำที่มีคุณธรรมจริยธรรมและมีความศรัทธาในวิชาชีพ (ค่าเฉลี่ย 5.00) รองลงมาได้แก่มีความรู้ที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง (ค่าเฉลี่ย 4.67) มีความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง (ค่าเฉลี่ย 4.67) มีความรู้ในศาสตร์ (ค่าเฉลี่ย 4.50) มีความสามารถในการประยุกต์ความรู้ด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนสู่การดำเนินงาน ให้กับกลุ่มเป้าหมายทั้งในองค์กรและชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.33) และมีศักยภาพสูงทางด้านการวิจัย สามารถต่อยอดการศึกษาได้ถึงระดับที่สูงขึ้นไป (ค่าเฉลี่ย 3.83) ตามลำดับ

ด้านทักษะ พบว่า สมรรถนะที่มีความสำคัญมากที่สุดได้แก่ทักษะทางการสื่อสาร (ค่าเฉลี่ย 4.83) รองลงมาได้แก่ จัดการเรียนรู้ คิดเป็น มีความใฝ่รู้ (ค่าเฉลี่ย 4.67) ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัล เพื่อให้มีความรู้รอบในศาสตร์ต่าง ๆ (ค่าเฉลี่ย 4.67) สามารถในการประยุกต์เนื้อหาความรู้เชิงทฤษฎีสู่การปฏิบัติในบริบทจริง (ค่าเฉลี่ย 4.67) ทักษะทางวิชาชีพ (ค่าเฉลี่ย 4.50) ประสานเครือข่ายการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่นำสังคมสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ค่าเฉลี่ย 4.33) ทักษะการบริหารจัดการความรู้ (เฉลี่ย 3.83) และ ทักษะทางคณิตศาสตร์และสถิติประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (ค่าเฉลี่ย 3.50)

ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล พบว่า สมรรถนะที่มีความสำคัญมากที่สุดได้แก่ เป็นผู้รักการเรียนรู้ตลอดชีวิตและสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย 4.83) รองลงมาได้แก่ คุณธรรม จริยธรรม มีจรรยาบรรณ และสำนึกในความเป็นไทย (ค่าเฉลี่ย

4.67) มีความเป็นสากลเคารพและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นท่ามกลางความหลากหลาย (ค่าเฉลี่ย 4.50) เป็นผู้นำในการสร้างและประสานเครือข่ายการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่นำสังคมสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ค่าเฉลี่ย 4.33) และสร้างสรรค์องค์ความรู้ด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้วยการวิจัยที่สามารถนำข้อค้นพบไปใช้ได้จริงในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งในบริบทขององค์กรและชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.00)

รายละเอียดดังตาราง

สมรรถนะหลัก (Core Competency)	ความสำคัญ	
	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
ความรู้		
มีความรู้ในศาสตร์	4.50	มากที่สุด
เป็นผู้นำที่มีคุณธรรมจริยธรรมและมีความศรัทธาในวิชาชีพ	5.00	มากที่สุด
มีความรู้ที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง	4.67	มากที่สุด
มีศักยภาพสูงทางการวิจัย สามารถต่อยอดการศึกษาได้ถึงระดับที่สูงขึ้นไป	3.83	มาก
มีความสามารถในการประยุกต์ความรู้ด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนสู่การดำเนินงานให้กับกลุ่มเป้าหมายทั้งในองค์กรและชุมชน	4.33	มากที่สุด
มีความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทจริง	4.67	มากที่สุด
อื่น ๆ - มีความรู้ในลักษณะสหสาขาวิชา - มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์และสรุปผลองค์ความรู้ต่าง ๆ		
ทักษะ		
ทักษะทางวิชาชีพ	4.50	มากที่สุด
จัดการเรียนรู้ คิดเป็น มีความใฝ่รู้	4.67	มากที่สุด
ทักษะทางคณิตศาสตร์และสถิติประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.50	มาก
ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัลเพื่อให้มีความรู้รอบในศาสตร์ต่างๆ	4.67	มากที่สุด
ประสานเครือข่ายการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่นำสังคมสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต	4.33	มากที่สุด
สามารถในการประยุกต์เนื้อหาความรู้เชิงทฤษฎีสู่การปฏิบัติในบริบท	4.67	มากที่สุด

สมรรถนะหลัก (Core Competency)	ความสำคัญ	
	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
จริง		
ทักษะทางการสื่อสาร	4.83	มากที่สุด
ทักษะการบริหารจัดการความรู้	3.83	มาก
คุณลักษณะส่วนบุคคล		
เป็นผู้รักการเรียนรู้ตลอดชีวิตและสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง	4.83	มากที่สุด
คุณธรรม จริยธรรม มีจรรยาบรรณ และสำนึกในความเป็นไทย	4.67	มากที่สุด
มีความเป็นสากลเคารพและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นท่ามกลางความหลากหลาย	4.50	มากที่สุด
เป็นผู้นำในการสร้างและประสานเครือข่ายการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่นำสังคมสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต	4.33	มากที่สุด
สร้างสรรค์องค์ความรู้ด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้วยการวิจัยที่สามารถนำข้อค้นพบไปใช้ได้จริงในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งในบริบทขององค์กรและชุมชน	4.00	มาก

2.1.2 สมรรถนะเพื่อการทำงาน (Functional Competency) ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่

การประเมินสมรรถนะเพื่อการทำงาน (Functional Competency) ที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี การศึกษานอกระบบโรงเรียน สรุปได้ดังนี้

ด้านความรู้ พบว่า สมรรถนะที่มีความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ ภาษาเพื่อการสื่อสารและการสืบค้นสารสนเทศ (ค่าเฉลี่ย 5.00) รองลงมา ได้แก่ เป็นผู้ที่เรียนรู้ตลอดเวลา (ค่าเฉลี่ย 4.83) ความรู้ความเข้าใจงานในสาขาวิชาชีพ (ค่าเฉลี่ย 4.50) ความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัล (ค่าเฉลี่ย 4.50) พร้อมทั้งจะรับและถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สังคม ศิษย์และเพื่อนร่วมงาน (ค่าเฉลี่ย 4.50) และความรู้ด้านการจัดการความรู้ (ค่าเฉลี่ย 3.67)

ด้านทักษะ พบว่า สมรรถนะที่มีความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ ทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล (ค่าเฉลี่ย 5.00) รองลงมา ได้แก่ ทักษะการคิดเชิงออกแบบและแก้ปัญหา (ค่าเฉลี่ย 4.67) สามารถใช้ภาษาไทยได้เป็นอย่างดีเพื่อเป็นแบบอย่างในการพูดและการเขียน (ค่าเฉลี่ย 4.67) บริหารเวลาทั้งในการทำงานและในเรื่องส่วนตัว (ค่าเฉลี่ย 4.67) สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัลในการส่งเสริมการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.50) ปฏิบัติและศึกษาเกี่ยวกับงานที่รับผิดชอบอย่างเป็นระบบ (ค่าเฉลี่ย 4.50)

ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการใช้ฐานความรู้และระบบความคิดในลักษณะสหวิทยาการ (ค่าเฉลี่ย 4.33) ใช้ภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ในการสื่อสารและค้นหาความรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตได้ (ค่าเฉลี่ย 4.33) ทักษะในการบริหารและจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ(ค่าเฉลี่ย 4.83)

ด้านคุณลักษณะที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ พบว่า สมรรถนะที่มีความสำคัญมากที่สุดมีเท่ากับ 2 สมรรถนะ ได้แก่ มีบุคลิกภาพที่ดี และมีมนุษยสัมพันธ์และการเข้าสังคม (ค่าเฉลี่ย 4.83) รองลงมา ได้แก่ มีจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม และความซื่อสัตย์ในการจัดการความรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.67) และมีความรับผิดชอบในการแบ่งปันความรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.67)

รายละเอียดดังตาราง

สมรรถนะเพื่อการทำงาน (Functional Competency)	ความสำคัญ	
	ค่าเฉลี่ย	ค่าเฉลี่ย
ความรู้		
ความรู้ความเข้าใจงานในสาขาวิชาชีพ	4.50	มากที่สุด
ภาษาเพื่อการสื่อสารและการสืบค้นสารสนเทศ	5.00	มากที่สุด
ความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัล	4.50	มากที่สุด
ความรู้ด้านหลักการจัดการความรู้	3.67	มาก
พร้อมที่จะรับและถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สังคม ศิษย์และเพื่อนร่วมงาน	4.50	มากที่สุด
เป็นผู้ที่เรียนรู้ตลอดเวลา	4.83	มากที่สุด
อื่น ๆ		
- มีทักษะในการเชื่อมโยงและถ่ายทอดองค์ความรู้ให้สามารถเข้าใจได้ง่าย		
- มีทักษะในการแสวงหาความรู้		
ทักษะ		
ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการใช้ฐานความรู้และระบบความคิดในลักษณะสหวิทยาการ	4.33	มากที่สุด
ทักษะในการบริหารและจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ	3.83	มาก
ทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล	5.00	มากที่สุด
ทักษะการคิดเชิงออกแบบและแก้ปัญหา	4.67	มากที่สุด
สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัลในการส่งเสริมการเรียนรู้	4.50	มากที่สุด

สมรรถนะเพื่อการทำงาน (Functional Competency)	ความสำคัญ	
	ค่าเฉลี่ย	ค่าเฉลี่ย
สามารถใช้ภาษาไทยได้เป็นอย่างดีเพื่อเป็นแบบอย่างในการพูดและการเขียน	4.67	มากที่สุด
ใช้ภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ในการสื่อสารและค้นหาความรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตได้	4.33	มากที่สุด
ปฏิบัติและศึกษาเกี่ยวกับงานที่รับผิดชอบอย่างเป็นระบบ	4.50	มากที่สุด
บริหารเวลาทั้งในการทำงานและในเรื่องส่วนตัว	4.67	มากที่สุด
คุณลักษณะที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่		
มีจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม และความซื่อสัตย์ในการจัดการความรู้	4.67	มากที่สุด
มีความรับผิดชอบต่อในการแบ่งปันความรู้	4.67	มากที่สุด
มีบุคลิกภาพที่ดี	4.83	มากที่สุด
มีมนุษยสัมพันธ์และการเข้าสังคม	4.83	มากที่สุด

2.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน
ท่านคิดว่าแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียนควรเป็นอย่างไร

2.2.1 แนวทางการพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตร

กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรว่า ควรมีการเพิ่มเนื้อหารายวิชาที่ส่งเสริมการทำงานในชีวิตจริง ที่นิสิตจะสามารถนำไปใช้ในการทำงานได้ และจะต้องมีรายวิชาหรือกิจกรรมที่นิสิตได้ลงมือปฏิบัติเพื่อฝึกทักษะ โดยมีความหลากหลาย ทันสมัย และนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง สอดแทรกทักษะการเป็นผู้ประกอบการ และวิชาด้านการสื่อสาร ดังการให้ข้อมูล ดังนี้

“...หลักสูตรควรมีวิชาที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีองค์กร และสอดแทรกทักษะความเป็นผู้ประกอบการและความรู้ทางธุรกิจให้นิสิตและการเพิ่มวิชาด้านการสื่อสารและ global mindset...”
(คนที่ 1)

“...ผู้เรียนหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียนต้องเป็นผู้มีความรู้ที่ยิ่งในเรื่องของจิตวิทยา ผู้ใหญ่ เทคนิคในการเข้าถึงผู้เรียนและชุมชน และมีองค์ความรู้ในลักษณะ สหวิชาการ มีความรู้เท่าทันในบริบทการพัฒนาประเทศ รวมถึงมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาตนเอง และใช้เป็นประโยชน์ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ครู การศึกษาจากระบบโรงเรียนต้องมีทักษะในการวิเคราะห์และพัฒนาชุมชนที่เป็นตามบริบทชุมชนตลอดจนต้องมีความรู้ในเรื่องการจัดทำแผนชุมชน แผนทางการศึกษา

ของชุมชน การจัดทำหลักสูตรและจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน ขณะเดียวกันต้องมีความรู้ในเรื่องการวางแผนและจัดทำโครงการ และการประเมินโครงการด้วย...”

(คนที่ 2)

“...ควรเพิ่มรายวิชาด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์/การศึกษาชุมชน/การออกแบบสื่อ/ การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้หรือการจัดพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้...”

(คนที่ 3)

“...ปรับปรุงหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับกรเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของโลก นโยบายภาครัฐ แผนพัฒนาประเทศ ความต้องการกำลังคนของตลาดแรงงาน/สังคม/ชุมชน/ประเทศ...”

(คนที่ 3)

“...แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโกแห่งการเรียนรู้ได้ปรับเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว โภคนาคติมีความต้องการที่จะใช้ “มนุษย์” ทำงานลดลงอย่างรวดเร็ว โดยมี AI เข้ามาแทนที่ แต่ยังมีอีกหลาย ๆ ลักษณะงานที่ยังต้องการพึ่ง “คน” อาทิเช่น อาชีพด้านบริการ แพทย์ พยาบาล การดูแลเด็กและผู้สูงอายุ การท่องเที่ยว ไกด์ ฯลฯ ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตร จึงควรมุ่งเน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่จะทำให้ผู้เรียนมีทักษะในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง...”

(คนที่ 4)

“...การมีวิชาที่เน้นการปฏิบัติ และสอดคล้องกับสถานการณ์ของตลาดแรงงาน และผู้ใช้บัณฑิตด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน...”

(คนที่ 5)

“...การมีวิชาเลือกที่หลากหลาย และตอบสนองความต้องการของนิสิต...”

(คนที่ 5)

“...ทันสมัย มีบริบทของการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคนในสังคมได้ทั้งชุมชนเมืองและชนบท...”

(คนที่ 6)

2.2.2 แนวทางการจัดการเรียนการสอน

กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนว่าควรมีการจัดการเรียนการสอนด้วยรูปแบบที่หลากหลาย มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาเป็นสื่อในการสอน จัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ สร้างสถานการณ์หรือประสบการณ์จำลองการทำงานในชีวิตจริง และสอดแทรกความรู้ในการทำงานและทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงาน อาทิ การเขียนโครงการ และต้องสร้างแรงบันดาลใจในการทำงาน และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพด้วย ดังการให้ข้อมูล ดังนี้

“...นอกจากการเรียนการสอนในห้องเรียนแล้ว ควรมีการฝึกปฏิบัติ การบังคับฝึกงาน รวมถึงการทำโครงการที่สามารถนำไปต่อยอดอาชีพได้จริง...”

(คนที่ 1)

“...พัฒนาเนื้อหาวิชาที่สอดคล้องเท่าทันและรองรับทิศทางการพัฒนาประเทศ เพราะจะเป็นพื้นฐานในการนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้ใหญ่ จัดการเรียนการสอนที่เน้นการคิดวิเคราะห์ การใช้สถานการณ์จำลอง การลงพื้นที่ที่แตกต่างทั้งในชุมชนเมืองและชนบท ฝึกปฏิบัติการเขียนโครงการ การออกแบบกระบวนการเรียนรู้สำหรับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ อายุกหลากหลาย ฝึกทักษะการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้...”

(คนที่ 2)

“...เน้นทฤษฎี/แนวคิดพื้นฐานให้แน่นสามารถนำไปต่อยอดได้ เน้นการเรียนรู้จากกิจกรรม ประสบการณ์ตรง การศึกษาดูงาน บูรณาการกับนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา โครงการงาน และการทำวิจัยขนาดเล็กโดยเรียนรู้ร่วมกับระหว่างอาจารย์ ป.ตรี-โท-เอก ชุมชน...”

(คนที่ 3)

“...การบูรณาการความรู้ในรายวิชาให้สอดคล้องกับเทรนของโลก กระแสการพัฒนาทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจจากคำ Civil Literacy Environment Literacy...”

(คนที่ 3)

“...การสร้างแรงบันดาลใจ คุณธรรม จริยธรรม ความสามารถในการปรับตัว ทักษะทางสังคมแล้ววัฒนธรรม...”

(คนที่ 3)

“...นำเทคนิคการเรียนรู้ หรือ application ใหม่ ๆ ในโลก cyber มาใช้ให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน Edutainment มี clip สอดแทรกประกอบ เพิ่มกิจกรรม, workshop, activity ต่าง ๆ มากขึ้น...”

(คนที่ 4)

“...การเพิ่มสัดส่วนและเน้นให้นิสิตได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงการเรียนรู้อยู่ด้วย Mini-Project หรือการลงมือปฏิบัติในการทำงานจริง...”

(คนที่ 5)

“...หลากหลายตรงกับความต้องการของผู้เรียนในทุกมิติ เน้นการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายมาช่วยจัดการเรียนการสอน...”

(คนที่ 6)

2.2.3 แนวทางการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้สามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

กลุ่มตัวอย่างให้ข้อคิดเห็นว่าแนวทางที่จะนำไปสู่การผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพควรเริ่มตั้งแต่การสร้างหลักสูตรที่ทันสมัย เนื้อหากิจกรรมในหลักสูตรมีความหลากหลายและครอบคลุม มีกิจกรรมที่ฝึกการปฏิบัติเพื่อนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ เช่น การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ในการจัดการเรียนการสอน ต้องเน้นผู้เรียน ใช้เทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ ฝึกให้นิสิตค้นคว้า ฝึกทักษะการคิด พัฒนา

ทักษะที่จำเป็นให้มีความรอบรู้ อาทิ การเรียนภาษาที่ 3 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และมีการประเมินคุณภาพของหลักสูตรและบัณฑิตที่มีมาตรฐานสากล ตลอดจนมีการติดตามประเมินคุณภาพนิสิตที่สำเร็จการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ดังการให้ข้อมูล ดังนี้

“...ควรมีแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่ยึดกับมาตรฐานระดับสากล และทำการเปรียบเทียบกับมาตรฐานนั้น...”

(คนที่ 1)

“...จัดให้มีการฝึกประสบการณ์กับสถานประกอบการที่หลากหลาย พัฒนาการความรู้และทักษะที่รองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกและสังคมไทย บรรจุทักษะทางภาษาทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (อาจมีภาษาที่สาม) เป็นวิชาบังคับ ทั้งนี้อาจพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษในลักษณะ Exit Exam ด้วย...”

(คนที่ 2)

“...ให้มีการทดสอบทักษะพื้นฐานที่จำเป็นก่อนจบการศึกษา เช่น การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ...”

(คนที่ 2)

“...ปรับปรุงกิจกรรมการผลิตและพัฒนาบัณฑิตให้มีทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21...”

(คนที่ 2)

“...ส่งเสริมให้นิสิตเป็นประโยชน์และความสำคัญทั้งการเรียนออนไลน์ และการเรียนรู้ในห้องเรียนให้มีความเหมาะสม โดยเฉพาะการเรียนรู้ในรูปแบบ Active Learning...”

(คนที่ 2)

“...การประกันคุณภาพการศึกษาตามสภาพจริง การสอบทานในแต่ละรายวิชา/ระดับหลักสูตร...”

(คนที่ 3)

“...การติดตามประเมินผลศิษย์เก่า/ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง/จัด sharing forum...”

(คนที่ 3)

“...การจัดการศึกษาเพื่อผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน ต้องเริ่มจาก “ครู” ผู้เป็นต้นแบบ ต้องเป็นบุคคลคุณภาพที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ลูกศิษย์ได้ ยกย่องคุณภาพครู แล้วสิ่งดี ๆ จากครูจะถูกส่งต่อมายังผู้เรียนอย่างแน่นอน หากยกระดับคุณภาพครูไม่ทันก็ต้องทำไปพร้อม ๆ กันทั้งครูและศิษย์ ที่สำคัญต้องเทียบวัด (benchmark) กับประเทศอื่นที่ดีกว่าและนำมาปรับใช้...”

(คนที่ 4)

“...การแนะนำและจัดเตรียมทรัพยากรการเรียนรู้สำหรับนิสิตเปิดโอกาสให้นิสิตได้อ่าน และค้นคว้าความรู้ในศาสตร์อย่างลุ่มลึก...”

(คนที่ 5)

“...หลักสูตรทันสมัยตรงกับความต้องการ มีระบบการจัดประเมินผลที่ดี ผู้สอนมีความรู้ในศาสตร์ผู้เรียน (ทุกกลุ่มเป้าหมาย) สามารถเรียนได้...”
(คนที่ 6)

2.2.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า สิ่งที่สำคัญที่สุดอันดับแรกคือการทำให้ผู้เรียนเข้าใจและตระหนักถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต และนอกจากจะสร้างองค์ความรู้ด้านวิชาการแล้ว ควรเริ่มต้นพัฒนาจากตัวบุคคล ได้แก่ ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบหน้าที่ ความมีน้ำใจ เป็นต้น และต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือทำจริง ได้สัมผัสกับชุมชนด้วยตนเอง ดังการให้ข้อมูล ดังนี้

“...ตัวผู้เรียนเองควรได้รับการพัฒนาคุณลักษณะให้เป็น lifelong learner ที่แท้จริง เข้าใจปรัชญาของสาขา และสามารถประยุกต์เข้ากับการทำงานในอนาคต...”
(คนที่ 1)

“...ควรใช้รูปแบบการเรียนรู้และการประเมินผลเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจในโมทัศน์ของการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตลอดชีวิตที่มีความแตกต่างกับการศึกษารูปแบบอื่น ๆ ถ้านิสิตเข้าใจ concept ของการศึกษาตลอดชีวิตก็จะสามารถนำไปต่อยอดเพื่อการประกอบอาชีพในอนาคตหรือไปเรียนต่อในระดับสูงขึ้นได้...”
(คนที่ 3)

“...การพัฒนาผู้เรียน หากต้องการจะให้ประสบผลสำเร็จอย่างแท้จริงต้องเริ่มจากที่ “บ้าน” วินัยในการใช้ชีวิตประจำวัน ตื่นนอนแล้ว เก็บที่นอนเองหรือไม่ ทางข้าวแล้วล้างจานเองหรือไม่ สิ่งเหล่านี้เป็นวิชาชีวิตที่ตอบคำถามในข้อ 2.2.3 ได้ ในการที่จะสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน หากนิสิตมีวินัยในการใช้ชีวิตที่บ้าน เขาก็จะเป็นผู้มีวินัยในการศึกษาเช่นกัน ดังนั้นแนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานควรจะพัฒนาผ่านกิจกรรม สร้างวินัยของตนในเรื่อง การตรงต่อเวลา ความสะอาด เป็นระเบียบ มีน้ำใจ ฯลฯ อย่างต่อเนื่อง แล้วเขาจะเป็นบัณฑิตการศึกษานอกระบบโรงเรียนผู้มีคุณภาพและเป็นที่ต้องการ...”
(คนที่ 4)

“...ให้ผู้เรียนได้ลงชุมชนจริง พัฒนากระบวนการเรียนรู้ในชุมชนกับความรู้ (ทักษะ+ความรู้)...”
(คนที่ 6)

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและ/หรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

กลุ่มตัวอย่างให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คือ การผลิตบัณฑิตให้ได้คุณภาพมาตรฐาน ตรงความต้องการของนายจ้าง อาจให้นายจ้างหรือผู้ประกอบการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร และสร้างองค์ความรู้ที่จำเป็นในการทำงาน ฝึกให้นิสิตรู้จักประยุกต์ใช้ความรู้เหล่านั้น ซึ่งในการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรอาจศึกษาจากหลักสูตรที่ได้มาตรฐานของต่างประเทศ นำมาปรับใช้ให้เหมาะกับบริบท นอกจากนี้ จะพัฒนา ส่งเสริมนิสิตให้มีความรู้ความสามารถด้านวิชาการแล้ว สิ่งสำคัญในการทำงานที่นายจ้างหรือผู้ประกอบการต้องการคือ การมีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอ้อมพึงประสงค์ ที่ทำให้นิสิตสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ดังการให้ข้อมูล ดังนี้

“...สิ่งที่สำคัญที่สุดสำหรับการรับนิสิตเข้าสู่สถานประกอบการ นิสิตมีความรู้ ความสามารถ และประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ ต้องเป็นผู้ที่อยากเรียนรู้ และ proactive ไม่รอให้คนอื่นเติมเต็มความรู้ให้...”

(คนที่ 1)

“...ภาษาอังกฤษและทักษะในการสื่อสารมีความจำเป็นอย่างมาก หลักสูตรควรเพิ่มวิชาดังกล่าว และให้มีการฝึกงานโดยอาจเป็นวิชาบังคับของหลักสูตรก็ได้ เวลาเขียนหลักสูตรจึงควรมีนายจ้างร่วมประชุมหรือด้วย เพราะจะได้ผลิตบัณฑิตออกตรงกับความต้องการของสถานประกอบการ...”

(คนที่ 1)

“...ศึกษาดูงานประเทศต้นแบบที่มีชื่อเสียง เรื่องคุณภาพการศึกษา เช่น ญี่ปุ่น ฟินแลนด์ และทำ model ของเรามาปรับใช้ให้เหมาะสมต่อบริบทของสังคมไทย...”

(คนที่ 4)

“...คุณธรรม ศีลธรรม วินัย น้ำใจ ความขยันอดทน เป็นคุณสมบัติที่หน่วยงาน/องค์กรต้องการ นอกเหนือจากความรู้ความสามารถในตำแหน่งงาน นิสิตสำคัญกว่าความรู้ เสนอให้จัดโปรแกรมสร้างนิสัยดีให้แก่บัณฑิตกศน. โดยจัดเป็นโปรแกรมต่อเนื่องตั้งแต่ปี 1- 5..”

(คนที่ 4)

2. ผลการนำเสนอแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ในการดำเนินการข้อนี้ ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยจากการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อ 1 มาร่างข้อเสนอแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียนประกอบด้วย สมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน และข้อเสนอแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

สมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี นอกระบบโรงเรียน

สมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี
การศึกษานอกระบบโรงเรียน มีดังนี้

1. สมรรถนะหลัก (Core Competency) ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะส่วนบุคคล

การประเมินสมรรถนะหลัก (Core Competency) ที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการ
จากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีการศึกษานอกระบบโรงเรียน สรุปได้ดังนี้

ด้านความรู้ พบว่า สมรรถนะที่มีความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ เป็นผู้นำที่มีคุณธรรมจริยธรรมและ
มีความศรัทธาในวิชาชีพ (ค่าเฉลี่ย 5.00) รองลงมา ได้แก่ มีความรู้ที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง (ค่าเฉลี่ย
4.67) มีความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง (ค่าเฉลี่ย 4.67) มีความคล่องตัวใน
ศาสตร์ (ค่าเฉลี่ย 4.50) มีความสามารถในการประยุกต์ความรู้ด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนสู่การ
ดำเนินงานให้กับกลุ่มเป้าหมายทั้งในองค์กรและชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.33) และมีศักยภาพสูงทางด้านการวิจัย
สามารถต่อยอดการศึกษาได้ถึงระดับที่สูงขึ้นไป (ค่าเฉลี่ย 3.83) ตามลำดับ

ด้านทักษะ พบว่า สมรรถนะที่มีความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ ทักษะทางการสื่อสาร (ค่าเฉลี่ย
4.83) รองลงมา ได้แก่ จัดการเรียนรู้ คิดเป็น มีความใฝ่รู้ (ค่าเฉลี่ย 4.67) ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและ
ดิจิทัลเพื่อมีความรู้รอบในศาสตร์ต่าง ๆ (ค่าเฉลี่ย 4.67) สามารถในการประยุกต์เนื้อหาความรู้เชิง
ทฤษฎีสู่การปฏิบัติในบริบทจริง (ค่าเฉลี่ย 4.67) ทักษะทางวิชาชีพ (ค่าเฉลี่ย 4.50) ประสานเครือข่าย
การศึกษานอกระบบโรงเรียนที่นำสังคมสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ค่าเฉลี่ย 4.33) ทักษะ
การบริหารจัดการความรู้ (เฉลี่ย 3.83) และทักษะทางคณิตศาสตร์และสถิติประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัย
เพื่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ (ค่าเฉลี่ย 3.50)

ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล พบว่า สมรรถนะที่มีความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ เป็นผู้รักการเรียนรู้
ตลอดชีวิตและสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง
(ค่าเฉลี่ย 4.83) รองลงมา ได้แก่ คุณธรรม จริยธรรม มีจรรยาบรรณ และสำนึกในความเป็นไทย (ค่าเฉลี่ย
4.67) ความเป็นสากลเคารพและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นท่ามกลางความหลากหลาย (ค่าเฉลี่ย 4.50) เป็น
ผู้นำในการสร้างและประสานเครือข่ายการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่นำสังคมสู่การเป็นสังคมแห่งการ
เรียนรู้ตลอดชีวิต (ค่าเฉลี่ย 4.33) และสร้างสรรค์องค์ความรู้ด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้วยการ
วิจัยที่สามารถนำข้อค้นพบไปใช้ได้จริงในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งในบริบทขององค์กรและชุมชน
(ค่าเฉลี่ย 4.00)

2. สมรรถนะเพื่อการทำงาน (Functional Competency) ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และ คุณลักษณะที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่

การประเมินสมรรถนะเพื่อการทำงาน (Functional Competency) ที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่
ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีการศึกษานอกระบบโรงเรียน สรุปได้ดังนี้

ด้านความรู้ พบว่า สมรรถนะที่มีความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ ภาษาเพื่อการสื่อสารและการสืบค้นสารสนเทศ (ค่าเฉลี่ย 5.00) รองลงมา ได้แก่ เป็นผู้ที่ยื่นรู้ตลอดเวลา (ค่าเฉลี่ย 4.83) ความรู้ความเข้าใจงานในสาขาวิชาชีพ (ค่าเฉลี่ย 4.50) ความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัล (ค่าเฉลี่ย 4.50) พร้อมทั้งจะรับและถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สังคม ศิษย์และเพื่อนร่วมงาน (ค่าเฉลี่ย 4.50) และความรู้ด้านการจัดการความรู้ (ค่าเฉลี่ย 3.67)

ด้านทักษะ พบว่า สมรรถนะที่มีความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ ทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล (ค่าเฉลี่ย 5.00) รองลงมา ได้แก่ ทักษะการคิดเชิงออกแบบและแก้ปัญหา (ค่าเฉลี่ย 4.67) สามารถใช้ภาษาไทยได้เป็นอย่างดีเพื่อเป็นแบบอย่างในการพูดและการเขียน (ค่าเฉลี่ย 4.67) บริหารเวลาทั้งในการทำงานและในเรื่องส่วนตัว (ค่าเฉลี่ย 4.67) สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัลในการส่งเสริมการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.50) ปฏิบัติและศึกษาเกี่ยวกับงานที่รับผิดชอบอย่างเป็นระบบ (ค่าเฉลี่ย 4.50) ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการใช้ฐานความรู้และระบบความคิดในลักษณะสหวิทยาการ (ค่าเฉลี่ย 4.33) ใช้ภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ในการสื่อสารและค้นหาความรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตได้ (ค่าเฉลี่ย 4.33) ทักษะในการบริหารและจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ (ค่าเฉลี่ย 4.83)

ด้านคุณลักษณะที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ พบว่า สมรรถนะที่มีความสำคัญมากที่สุดมีเท่ากัน 2 สมรรถนะ ได้แก่ มีบุคลิกภาพที่ดี และมีมนุษยสัมพันธ์และการเข้าสังคม (ค่าเฉลี่ย 4.83) รองลงมา ได้แก่ มีจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม และความซื่อสัตย์ในการจัดการความรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.67) และมีความรับผิดชอบในการแบ่งปันความรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.67)

ข้อเสนอแนะทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการประยุกต์เนื้อหาความรู้เชิงทฤษฎีสู่การปฏิบัติในบริบทจริง เป็นผู้ดำเนินการสร้างสรรค์องค์ความรู้ด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้วยการวิจัยที่สามารถนำข้อค้นพบไปใช้ได้จริงในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งในบริบทขององค์กรและชุมชน เป็นผู้ดำเนินการสร้างและประสานเครือข่ายการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่น่าสังคมสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะของการเป็นผู้รักการเรียนรู้ตลอดชีวิตและสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง แนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีรายละเอียด ดังนี้

1) แนวทางด้านการพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตร

ข้อมูลจากการสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ควรมีการเพิ่มเนื้อหารายวิชาที่ช่วยส่งเสริมการทำงานในชีวิตจริง ที่นิสิตจะสามารถนำไปใช้ในการทำงานได้ และจะต้องมีรายวิชาหรือกิจกรรมที่นิสิตได้ลงมือปฏิบัติเพื่อฝึกทักษะ โดยมีความหลากหลาย ทันสมัย และนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง สอดแทรกทักษะการเป็นผู้ประกอบการ และวิชาด้านการสื่อสาร

2) แนวทางการจัดการเรียนการสอน

ข้อมูลจากการสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ควรมีการจัดการเรียนการสอนด้วยรูปแบบที่หลากหลาย มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาเป็นสื่อในการสอน จัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ สร้างสถานการณ์หรือประสบการณ์จำลองการทำงานในชีวิตจริง และสอดแทรกความรู้ในการทำงานและทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงาน อาทิ การเขียนโครงการ และต้องสร้างแรงบันดาลใจในการทำงาน และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพด้วย

3) แนวทางการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้สามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

ข้อมูลจากการสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ควรเริ่มตั้งแต่การสร้างหลักสูตรที่ทันสมัย เนื้อหา กิจกรรมในหลักสูตรมีความหลากหลายและครอบคลุม มีกิจกรรมที่ฝึกการปฏิบัติเพื่อนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ เช่น การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ในการจัดการเรียนการสอนต้องเน้นผู้เรียน ใช้เทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ ฝึกให้นิสิตค้นคว้า ฝึกทักษะการคิด พัฒนาทักษะที่จำเป็นให้มีความรอบรู้ อาทิ การเรียนภาษาที่ 3 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และมีการประเมินคุณภาพของหลักสูตรและบัณฑิตที่มีมาตรฐานสากล ตลอดจนมีการติดตามประเมินคุณภาพนิสิตที่สำเร็จการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

4) แนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ข้อมูลจากการสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า สิ่งที่สำคัญที่สุดอันดับแรกคือการทำให้ผู้เรียนเข้าใจและตระหนักถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต และนอกจากจะสร้างองค์ความรู้ด้านวิชาการแล้ว ควรเริ่มต้นพัฒนาจากตัวบุคคล ได้แก่ ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ความมีน้ำใจ เป็นต้น และต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือทำจริง ได้สัมผัสกับชุมชนด้วยตนเอง

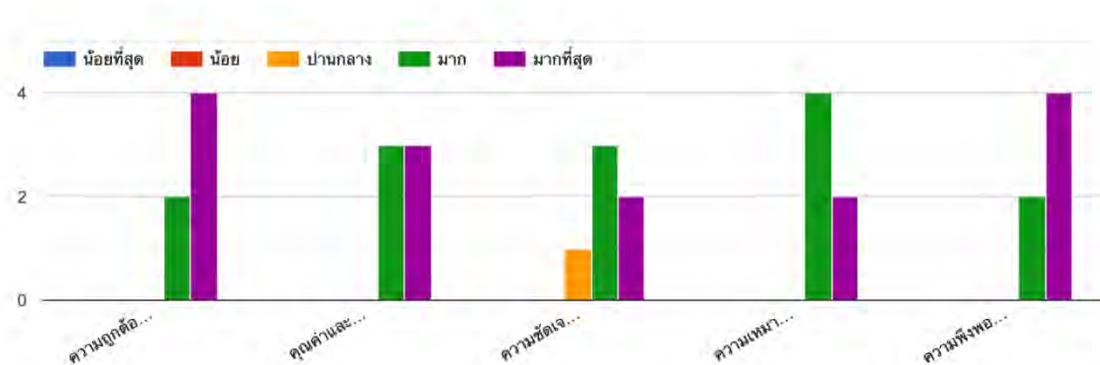
5) ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่นๆ

ข้อมูลจากการสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า การผลิตบัณฑิตให้ได้คุณภาพมาตรฐาน ตรงความต้องการของนายจ้าง อาจให้นายจ้างหรือผู้ประกอบการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร และสร้างองค์ความรู้ที่จำเป็นในการทำงาน ฝึกให้นิสิตรู้จักประยุกต์ใช้ความรู้เหล่านั้น ซึ่งในการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรอาจศึกษาจากหลักสูตรที่ได้มาตรฐานของต่างประเทศ นำมาปรับใช้ให้เหมาะกับบริบท นอกจากจะพัฒนา ส่งเสริมนิสิตให้มีความรู้ความสามารถด้านวิชาการแล้ว สิ่งสำคัญในการทำงานที่นายจ้างหรือผู้ประกอบการต้องการคือ การมีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ที่ทำให้นิสิตสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

หลังจากนั้น ผู้วิจัยได้จัดการสนทนากลุ่มในวันที่ 20 ตุลาคม 2563 ผ่านทาง Online เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 10 ท่าน ได้ให้ข้อเสนอแนะต่อ (ร่าง) ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ผลการวิจัยตามประเด็นการสนทนากลุ่มมีรายละเอียดดังนี้

ประเด็นที่ 1 ความคิดเห็นต่อผลการวิจัยจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม พบว่าในเรื่องความถูกต้องและความพึงพอใจโดยรวมสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด ความเหมาะสมของเนื้อหาอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ คุณค่าและประโยชน์ และความชัดเจนของข้อมูล ดังแผนภาพต่อไปนี้

ประเด็นที่ 2 ความคิดเห็นต่อข้อเสนอแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มให้ข้อคิดเห็นต่อข้อเสนอแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า การสร้างสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียนมี 4 แนวทางหลัก ประกอบด้วย แนวทางที่ 1 แนวทางด้านการพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตรและการจัดการศึกษา แนวทางที่ 2 แนวทางด้านองค์ความรู้และกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน แนวทางที่ 3 แนวทางด้านระบบสนับสนุนการเรียนรู้ และแนวทางที่ 4 แนวทางด้านประกันคุณภาพความสำเร็จในการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

แนวทางที่ 1 แนวทางด้านการพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตรและการจัดการศึกษา

- เป้าหมายของการพัฒนาหลักสูตรควรพัฒนาผู้เรียนให้เป็นนักขับเคลื่อนการศึกษาตลอดชีวิตในสังคม

- หลักสูตรควรมีวิชาที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีองค์การ และสอดแทรกทักษะความเป็นผู้ประกอบการ และความรู้ทางธุรกิจให้นิสิตและการเพิ่มวิชาด้านการสื่อสารและกรอบความคิดการเป็นพลเมืองโลก (Global Mindset) ที่ดี และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
- หลักสูตรควรเป็นสหวิทยาการ ที่มีอาจารย์และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ของมนุษย์ในหลากหลายบริบท อาทิ วัย เพศ พื้นที่ โดยอาจปรับแนวทางของหลักสูตรให้เป็นหน่วยการเรียนรู้ (โมดูล)
- พัฒนาระบบการจัดการศึกษา การดำเนินการ และโครงสร้างของหลักสูตร/ ผลการเรียนรู้ กลยุทธ์การสอนและการประเมินผล/ หลักเกณฑ์ในการประเมินผลนิสิต/ การพัฒนาคณาจารย์/ การประกันคุณภาพหลักสูตร/ การประเมินและการปรับปรุงการดำเนินการของหลักสูตรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

แนวทางที่ 2 แนวทางด้านองค์ความรู้และกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน

- จัดให้มีความรู้ในศาสตร์สาขาวิชา และความรู้ในการทำงานและการดำเนินชีวิต
- มีรายวิชาที่เน้นการปฏิบัติ และสอดคล้องกับสถานการณ์ของตลาดแรงงาน และผู้ใช้บัณฑิตด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน
- ควรเพิ่มรายวิชาด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การศึกษาชุมชน การออกแบบสื่อร่วมสมัยเพื่อการเรียนรู้ และการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้หรือการจัดพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ การทำงานเป็นทีม
- รายวิชาเน้นการส่งเสริมให้เกิดการคิดวิเคราะห์ความคิดสร้างสรรค์ คิดสังเคราะห์ ทั้งเป้าหมายและวิธีการเรียนรู้ต้องมุ่งไปในเรื่องดังกล่าว โดยอาจใช้การคิดเชิงวิเคราะห์ และการมีจิตสาธารณะ/ จิตอาสาทักษะในการสื่อสารและทักษะทางด้านภาษา
- ออกแบบและวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ
- กระบวนการเรียนการสอนควรเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้ Active learning ซึ่งไม่จำกัดอยู่เพียงแคในสถานศึกษา มีการศึกษา เรียนรู้ และลงมือปฏิบัติจริงในพื้นที่ชุมชนและองค์กร
- เน้นการเรียนรู้จากกิจกรรม ประสบการณ์ตรง การศึกษาดูงาน บูรณาการกับนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา โครงการ และการทำวิจัยขนาดเล็กโดยเรียนรู้ร่วมกับระหว่างอาจารย์ ป.ตรี-โท-เอก และชุมชน
- การวางแผนจัดการเรียนการสอน ควรเน้นการพัฒนาตัวเองของนิสิตเป็นสิ่งสำคัญมากกว่าความรู้ จึงควรจัดการเรียนการสอนดังนี้
 - ปี 1 ควรมีวิชาการเรียนรู้ของมนุษย์ เช่น การมีวินัยในตนเอง การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของตนเอง การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสังคม เน้นการเตรียมความคิด เพื่อให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงระบบ เพื่อให้เป็นผู้นำการเรียนรู้ด้วยตนเอง

- ปี 2 ควรเน้นการมีประสบการณ์ตรงกับการทำงานในชุมชน เพื่อให้มีทักษะที่จำเป็นในการเป็นนักขับเคลื่อนการศึกษาตลอดชีวิตในสังคมได้ เช่น ทักษะการสื่อสาร การออกแบบโปรแกรม การสร้างนวัตกรรม การอำนวยการเรียนรู้ การทำความเข้าใจคน ชุมชน องค์กร โดยใช้การเรียนรู้ผ่านการฝึกปฏิบัติกับคนที่มีความเชี่ยวชาญ เน้นการทำความเข้าใจความเชื่อมโยงกับความเป็นจริงปัญหาที่แท้จริงของสังคม
- ปี 3 เชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์ที่ผ่านมากับทฤษฎี รวมทั้งประเด็นร่วมสมัย สิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ รวมทั้งการทำวิจัยเป็น โดยเชื่อมโยงกับสมรรถนะเฉพาะ เช่น การออกแบบและจัดการเรียนรู้ การออกแบบนวัตกรรมในแหล่งเรียนรู้ การสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้
- ปี 4 เชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้มากับองค์กรภายนอก โดยต้องออกแบบกระบวนการเรียนรู้สร้างนวัตกรรมได้
 - การเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงและประเด็นในสังคมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนความรู้ได้จริง
 - เนื้อหาทฤษฎีทางด้านการพัฒนาคนแนวคิดการเรียนรู้ผู้ใหญ่ การจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาตนเอง (Self-Directed Learning) ทักษะการเป็นผู้ประกอบการที่ดี ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นต้น
 - การเรียนการสอนเน้นการฝึกปฏิบัติจริงอาจใช้สถานการณ์จำลอง Project based การฝึกงาน
 - การบูรณาการความรู้ในรายวิชาให้สอดคล้องกับกระแสของโลก การพัฒนาทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจการค้า
 - มีกิจกรรมความร่วมมือและการทำงานกับภาคีสื่อสารมวลชน และภาคเอกชน โดยเฉพาะการลงพื้นที่ฝึกงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ EEC เป็นต้น
 - รายวิชาที่สอนต้องเชื่อมโยงกับความต้องการของโลก เช่น การพัฒนาฝีมือแรงงานให้มี AI การเรียนการสอนต้องเชื่อมโยงให้เข้ากับเหตุการณ์ โดยเนื้อหาเฉพาะอาจร่วมมือกับหน่วยงาน หรือการมีโครงการที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง
 - มีการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน เทคนิควิธีการเรียนรู้ให้เหมาะกับนิสิตในยุคปัจจุบัน มีการนำเสนอแหล่งเรียนรู้เพื่อให้นิสิตสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องทุกที่ทุกเวลา

แนวทางที่ 3 แนวทางด้านระบบสนับสนุนการเรียนรู้

- เสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้และสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน
- วัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน พร้อมทั้งสามารถให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างสร้างสรรค์
- มีระบบหรือกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างคุณค่าในการพัฒนาวิชาชีพและการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

- มีการสร้างทักษะการสื่อสารสนเทศ ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับนิสิตตั้งแต่ชั้นปีแรก ๆ เพื่อให้สามารถค้นหาความรู้ด้วยตนเองต่อไป และที่สำคัญต้องสร้างความอยากรู้อยากเห็นที่ต่อเนื่อง
- เพิ่มโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงชุมชนจริง พัฒนาระบบการเรียนรู้ในชุมชนกับความรู้
- มีการติดตามผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอจากระบบการให้คำปรึกษาโดยอาจารย์ที่ปรึกษา
- มีการสร้างแรงบันดาลใจ คุณธรรม จริยธรรม ความสามารถในการปรับตัว ทักษะทางสังคม และวัฒนธรรม
- การแนะนำและจัดเตรียมทรัพยากรการเรียนรู้สำหรับนิสิตเปิดโอกาสให้นิสิตได้อ่านและค้นคว้าความรู้ในศาสตร์อย่างลุ่มลึก
- มีการทำงานร่วมกับเครือข่ายการเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งในองค์กรและชุมชนเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากบริบทจริง

แนวทางที่ 4 แนวทางด้าน การประกันคุณภาพความสำเร็จในการเรียนรู้

- ร่วมมือกับเครือข่ายทั้งภาครัฐและภาคเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน
- มีระบบการส่งต่อการทำงานให้กับผู้เรียนที่มีศักยภาพสูงให้สามารถมีงานทำหลังสำเร็จการศึกษา
- ควรมีแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่ยึดกับมาตรฐานระดับสากล และองค์ความรู้ภูมิปัญญาในระดับท้องถิ่น
- ควรใช้รูปแบบการเรียนรู้และการประเมินผลเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจในโมทัศน์ของการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตลอดชีวิตที่มีความแตกต่างกับการศึกษารูปแบบอื่น ๆ ถ้านิสิตเข้าใจ concept ของการศึกษาตลอดชีวิตก็จะสามารถนำไปต่อยอดเพื่อการประกอบอาชีพในอนาคตหรือไปเรียนต่อในระดับสูง
- มีการติดตามความก้าวหน้าในความสำเร็จในการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคลที่เป็นระบบ
- บรรจุทักษะทางภาษาทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และภาษาที่สามเป็นวิชาบังคับ และมีการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ และสองทักษะพื้นฐานที่จำเป็น รวมถึงการวัดและประเมินผลก่อนจบการศึกษา
- มีการประกันคุณภาพการศึกษาตามสภาพจริง และมีการสอบทานในแต่ละรายวิชาและระดับหลักสูตร
- มีการติดตามประเมินผลศิษย์เก่า/ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดเสวนาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้สม่ำเสมอ

ประเด็นที่ 3 ข้อคิดเห็นและ/หรือข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่มีต่อแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตร สาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน

ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่อแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตร สาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน สามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

- การพัฒนาความรู้ความคิดและทักษะให้แก่ผู้เรียนอย่างสมดุลเป็นเรื่องสำคัญในยุคที่สังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมากผู้เรียนจึงต้องมีพื้นฐานความรู้ที่แน่น พอที่จะไปเรียนรู้เพิ่มในสถานการณ์ใหม่ได้อย่างต่อเนื่อง
- ความรู้ด้านหลักและปรัชญาของ กศน. และจิตวิทยาการเรียนรู้เป็นพื้นฐานความรู้ที่สำคัญมาก ในขณะเดียวกันผู้เรียนควรได้รับการฝึกปฏิบัติจริงในการออกแบบโครงการ การฝึกอบรม การทำงานแบบมีส่วนร่วมในสถานการณ์จริง โดยมีอาจารย์ผู้สอนเป็นโค้ชและเป็นพี่เลี้ยงอย่างใกล้ชิด
- อยากให้เพิ่มเรื่อง ความคิดสร้างสรรค์ กฎหมาย การสร้าง AI และการใช้สื่อในการขับเคลื่อนสังคมหรือองค์กร เป็นส่วนเสริมหลักสูตรครับ
- เห็นด้วยกับแนวทางที่เสนอให้มีการเสวนาระหว่างศิษย์เก่าและศิษย์ปัจจุบันเพื่อศึกษาและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานและแนวทางการประยุกต์ใช้ภาคทฤษฎีไปสู่ภาคปฏิบัติ
- การพัฒนาคนกับผู้ประกอบการทางสังคมโดยใช้การศึกษาการจัดการเรียนรู้กับนักขับเคลื่อนการพัฒนาทางสังคม
- อยากให้หลักสูตรตั้งต้นจาก Outcome Based ของผู้เรียน และพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่สามารถสร้างประโยชน์แก่สังคมได้อย่างเป็นรูปธรรม

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย การอภิปราย และข้อเสนอแนะตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่ (1) การศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษา สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน และ (2) การนำเสนอแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตร สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งรายละเอียดมีดังนี้

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

สมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีดังนี้

1) สมรรถนะหลัก (Core Competency) ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะส่วนบุคคล การประเมินสมรรถนะหลัก (Core Competency) ที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน สรุปได้ดังนี้

ด้านความรู้ พบว่า สมรรถนะที่มีความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ เป็นผู้นำที่มีคุณธรรมจริยธรรมและมีความศรัทธาในวิชาชีพ (ค่าเฉลี่ย 5.00) รองลงมา ได้แก่ มีความรู้ที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง (ค่าเฉลี่ย 4.67) มีความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง (ค่าเฉลี่ย 4.67) มีความลุ่มลึกในศาสตร์ (ค่าเฉลี่ย 4.50) มีความสามารถในการประยุกต์ความรู้ด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนสู่การดำเนินงานให้กับกลุ่มเป้าหมายทั้งในองค์กรและชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.33) และมีศักยภาพสูงทางด้านการวิจัยสามารถต่อยอดการศึกษาได้ถึงระดับที่สูงขึ้นไป (ค่าเฉลี่ย 3.83) ตามลำดับ

ด้านทักษะ พบว่า สมรรถนะที่มีความสำคัญมากที่สุดได้แก่ทักษะทางการสื่อสาร (ค่าเฉลี่ย 4.83) รองลงมา ได้แก่ จัดการเรียนรู้ คิดเป็น มีความใฝ่รู้ (ค่าเฉลี่ย 4.67) ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัลเพื่อให้ความรู้รอบในศาสตร์ต่าง ๆ (ค่าเฉลี่ย 4.67) สามารถประยุกต์เนื้อหาความรู้เชิงทฤษฎีสู่การปฏิบัติจริง (ค่าเฉลี่ย 4.67) ทักษะทางวิชาชีพ (ค่าเฉลี่ย 4.50) ประสานเครือข่ายการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่นำสังคมสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ค่าเฉลี่ย 4.33) ทักษะการบริหารจัดการความรู้ (เฉลี่ย 3.83) และทักษะทางคณิตศาสตร์และสถิติประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ (ค่าเฉลี่ย 3.50)

ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล พบว่า สมรรถนะที่มีความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ เป็นผู้รักการเรียนรู้ ตลอดชีวิตและสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย 4.83) รองลงมา ได้แก่ คุณธรรม จริยธรรม มีจรรยาบรรณ และสำนึกในความเป็นไทย (ค่าเฉลี่ย 4.67) ความเป็นสากลเคารพและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นท่ามกลางความหลากหลาย (ค่าเฉลี่ย 4.50) เป็นผู้นำในการสร้างและประสานเครือข่ายการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่นำสังคมสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ค่าเฉลี่ย 4.33) และสร้างสรรค์องค์ความรู้ด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้วยการวิจัยที่สามารถนำข้อค้นพบไปใช้ได้จริงในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งในบริบทขององค์กรและชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.00)

2) สมรรถนะเพื่อการทำงาน (Functional Competency) ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่

การประเมินสมรรถนะเพื่อการทำงาน (Functional Competency) ที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีศึกษานอกระบบโรงเรียน สรุปได้ดังนี้

ด้านความรู้ พบว่า สมรรถนะที่มีความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ ภาษาเพื่อการสื่อสารและการสืบค้นสารสนเทศ (ค่าเฉลี่ย 5.00) รองลงมา ได้แก่ เป็นผู้ที่เรียนรู้ตลอดเวลา (ค่าเฉลี่ย 4.83) ความรู้ความเข้าใจงานในสาขาวิชาชีพ (ค่าเฉลี่ย 4.50) ความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัล (ค่าเฉลี่ย 4.50) พร้อมทั้งจะรับและถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สังคม ศิษย์และเพื่อนร่วมงาน (ค่าเฉลี่ย 4.50) และความรู้ด้านหลักการจัดการความรู้ (ค่าเฉลี่ย 3.67)

ด้านทักษะ พบว่า สมรรถนะที่มีความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ ทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล (ค่าเฉลี่ย 5.00) รองลงมา ได้แก่ ทักษะการคิดเชิงออกแบบและแก้ปัญหา (ค่าเฉลี่ย 4.67) สามารถใช้ภาษาไทยได้เป็นอย่างดีเพื่อเป็นแบบอย่างในการพูดและการเขียน (ค่าเฉลี่ย 4.67) บริหารเวลาทั้งในการทำงานและในเรื่องส่วนตัว (ค่าเฉลี่ย 4.67) สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัลในการส่งเสริมการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.50) ปฏิบัติและศึกษาเกี่ยวกับงานที่รับผิดชอบอย่างเป็นระบบ (ค่าเฉลี่ย 4.50) ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการใช้ฐานความรู้และระบบความคิดในลักษณะสหวิทยาการ (ค่าเฉลี่ย 4.33) ใช้ภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ในการสื่อสารและค้นหาความรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตได้ (ค่าเฉลี่ย 4.33) ทักษะในการบริหารและจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ (ค่าเฉลี่ย 4.83)

ด้านคุณลักษณะที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ พบว่า สมรรถนะที่มีความสำคัญมากที่สุดมีเท่ากับ 2 สมรรถนะ ได้แก่ มีบุคลิกภาพที่ดี และมีมนุษยสัมพันธ์และการเข้าสังคม (ค่าเฉลี่ย 4.83) รองลงมา ได้แก่ มีจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม และความซื่อสัตย์ในการจัดการความรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.67) และมีความรับผิดชอบในการแบ่งปันความรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.67)

2. ผลการนำเสนอแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน ดังนี้

แนวทางที่ 1 แนวทางด้านการพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตรและการจัดการศึกษา

- เป้าหมายของการพัฒนาหลักสูตรควรพัฒนาผู้เรียนให้เป็นนักขับเคลื่อนการศึกษาตลอดชีวิตในสังคม

- หลักสูตรควรมีวิชาที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีองค์การ และสอดแทรกทักษะความเป็นผู้ประกอบการและความรู้ทางธุรกิจให้นิสิตและการเพิ่มวิชาด้านการสื่อสารและกรอบความคิดการเป็นพลเมืองโลก (Global Mindset) ที่ดี และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

- หลักสูตรควรเป็นสหวิทยาการ ที่มีอาจารย์และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ของมนุษย์ในหลากหลายบริบท อาทิ วิทยุ เพศ พื้นที่ โดยอาจปรับแนวทางของหลักสูตรให้เป็นหน่วยการเรียนรู้ (โมดูล)

- พัฒนาระบบการจัดการศึกษา การดำเนินการ และโครงสร้างของหลักสูตร/ ผลการเรียนรู้ กลยุทธ์การสอนและการประเมินผล/ หลักเกณฑ์ในการประเมินผลนิสิต/ การพัฒนาคณาจารย์/ การประกันคุณภาพหลักสูตร/ การประเมินและการปรับปรุงการดำเนินการของหลักสูตรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

แนวทางที่ 2 แนวทางด้านองค์ความรู้และกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน

- จัดให้มีความรู้ในศาสตร์สาขาวิชา และความรู้ในการทำงานและการดำเนินชีวิต

- มีรายวิชาที่เน้นการปฏิบัติ และสอดคล้องกับสถานการณ์ของตลาดแรงงาน และผู้ใช้บัณฑิตด้านการศึกษจากระบบโรงเรียน

- ควรเพิ่มรายวิชาด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การศึกษาชุมชน การออกแบบสื่อร่วมสมัยเพื่อการเรียนรู้ และการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้หรือการจัดพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ การทำงานเป็นทีม

- รายวิชาเน้นการส่งเสริมให้เกิดการคิดวิเคราะห์ความคิดสร้างสรรค์ คิดสังเคราะห์ ทั้งเป้าหมายและวิธีการเรียนรู้ต้องมุ่งไปในเรื่องดังกล่าว โดยอาจใช้การคิดเชิงวิเคราะห์ และการมีจิตสาธารณะ/ จิตอาสาทักษะในการสื่อสารและทักษะทางด้านภาษา

- ออกแบบและวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

- กระบวนการเรียนการสอนควรเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้ Active learning ซึ่งไม่จำกัดอยู่เพียงแค่ในสถานศึกษา มีการศึกษา เรียนรู้ และลงมือปฏิบัติจริงในพื้นที่ชุมชนและองค์กร

- เน้นการเรียนรู้จากกิจกรรม ประสบการณ์ตรง การศึกษาดูงาน บูรณาการกับนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา โครงการ และการทำวิจัยขนาดเล็กโดยเรียนรู้ร่วมกับระหว่างอาจารย์ ป.ตรี-โท-เอก และชุมชน

- การวางแผนจัดการเรียนการสอน ควรเน้นการพัฒนาตัวเองของนิสิตเป็นสิ่งสำคัญมากกว่าความรู้ จึงควรจัดการเรียนการสอน
- การเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงและประเด็นในสังคมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนความรู้ได้จริง
- เนื้อหาทฤษฎีทางด้านการพัฒนาคนแนวคิดการเรียนรู้ผู้ใหญ่ การจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาตนเอง (Self-Directed Learning) ทักษะการเป็นผู้ประกอบการที่ดี ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นต้น
- การเรียนการสอนเน้นการฝึกปฏิบัติจริงอาจใช้สถานการณ์จำลอง project based การฝึกงาน
- การบูรณาการความรู้ในรายวิชาให้สอดคล้องกับกระแสของโลก การพัฒนาทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจการค้า
- มีกิจกรรมความร่วมมือและการทำงานกับภาคสื่อสารมวลชน และภาคเอกชน โดยเฉพาะการลงพื้นที่ฝึกงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ EEC เป็นต้น
- รายวิชาที่สอนต้องเชื่อมโยงกับความต้องการของโลก เช่น การพัฒนาฝีมือแรงงานให้มี AI การเรียนการสอนต้องเชื่อมโยงให้เข้ากับเหตุการณ์ โดยเฉพาะเฉพาะอาจร่วมมือกับหน่วยงาน หรือการมีโครงการที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง
- มีการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน เทคนิควิธีการเรียนรู้ให้เหมาะกับนิสิตในยุคปัจจุบัน มีการนำเสนอแหล่งเรียนรู้เพื่อให้นิสิตสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องทุกที่ทุกเวลา

แนวทางที่ 3 แนวทางด้านระบบสนับสนุนการเรียนรู้

- เสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้และสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน
- วัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน พร้อมทั้งสามารถให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างสร้างสรรค์
- มีระบบหรือกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างคุณค่าในการพัฒนาวิชาชีพและการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
- มีการสร้างทักษะการสื่อสารสนเทศ ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับนิสิตตั้งแต่ชั้นปีแรก ๆ เพื่อให้สามารถค้นหาความรู้ด้วยตนเองต่อไป และที่สำคัญต้องสร้างความอยากรู้อยากเห็นที่ต่อเนื่อง
- เพิ่มโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงชุมชนจริง พัฒนาระบบการเรียนรู้ในชุมชนกับความรู้
- มีการติดตามผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอจากระบบการให้คำปรึกษาโดยอาจารย์ที่ปรึกษา
- มีการสร้างแรงบันดาลใจ คุณธรรม จริยธรรม ความสามารถในการปรับตัว ทักษะทางสังคมและวัฒนธรรม

- การแนะนำและจัดเตรียมทรัพยากรการเรียนรู้สำหรับนิสิต เปิดโอกาสให้นิสิตได้อ่านและค้นคว้าความรู้ในศาสตร์อย่างลุ่มลึก
- มีการทำงานร่วมกับเครือข่ายการเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งในองค์กรและชุมชนเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากบริบทจริง

แนวทางที่ 4 แนวทางด้าน การประกันคุณภาพความสำเร็จในการเรียนรู้

- ร่วมมือกับเครือข่ายทั้งภาครัฐและภาคเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน อาทิ การจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้ การจัดการเรียนการสอนร่วม เป็นต้น
- มีระบบการส่งต่อการทำงานให้กับผู้เรียนที่มีศักยภาพสูงให้สามารถมีงานทำหลังสำเร็จการศึกษา โดยการทำความร่วมมือในลักษณะ MOU ที่เป็นระบบ
- ควรมีแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่ยึดกับมาตรฐานระดับสากล และองค์ความรู้ภูมิปัญญาในระดับท้องถิ่น ในที่นี้หลักสูตรอาจบูรณาการเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับทั้งส่วนในการจัดการเรียนการสอน การทำวิจัยและพัฒนา รวมถึงการบริการวิชาการ ทั้งในส่วนของนิสิตและคณาจารย์
- ควรใช้รูปแบบการเรียนรู้และการประเมินผลเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจในมนต์ศน์ของการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตลอดชีวิตที่มีความแตกต่างกับการศึกษารูปแบบอื่น ๆ ถ้านิสิตเข้าใจ Concept ของการศึกษาตลอดชีวิตก็จะสามารถนำไปต่อยอดเพื่อการประกอบอาชีพในอนาคตหรือไปเรียนต่อในระดับสูง ผ่านการเรียนรู้ในลักษณะการสัมมนา ที่มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างต่อเนื่อง
- มีการติดตามความก้าวหน้าในความสำเร็จในการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคลที่เป็นระบบ อาทิ ระบบอาจารย์ที่ปรึกษา ที่ให้ผู้เรียนมีการบันทึกผลการเรียนการสอนตั้งแต่ต้นของการวางแผนการเรียนของตนเองไปจนถึงการสำเร็จการศึกษา เป็นต้น
- บรรจุทักษะทางภาษาทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และภาษาที่สามเป็นวิชาบังคับ และมีการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ และสองทักษะพื้นฐานที่จำเป็น รวมถึงการวัดและประเมินผลก่อนจบการศึกษา
- มีการประกันคุณภาพการศึกษาตามสภาพจริง และมีการสอบทานในแต่ละรายวิชาและระดับหลักสูตร
- มีการติดตามประเมินผลศิษย์เก่า/ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดเสวนาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ

อภิปรายผล

ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษา สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

1.1 สมรรถนะหลัก (Core Competency) ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะส่วนบุคคล

การประเมินสมรรถนะหลักที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ได้แก่ **ด้านความรู้** พบว่า สมรรถนะที่มีความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ เป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรมและมีความศรัทธาในวิชาชีพ รองลงมา ได้แก่ มีความรู้ที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง มีความรู้ลึกในศาสตร์มีความสามารถในการประยุกต์ความรู้ด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนสู่การดำเนินงานให้กับกลุ่มเป้าหมายทั้งในองค์กรและชุมชนและมีศักยภาพสูงทางด้านการวิจัย สามารถต่อยอดการศึกษาได้ถึงระดับที่สูงขึ้นไป ตามลำดับ **ด้านทักษะ** พบว่า สมรรถนะที่มีความสำคัญมากที่สุดได้แก่ทักษะทางการสื่อสาร รองลงมาได้แก่ จัดการเรียนรู้ คิดเป็น มีความใฝ่รู้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัลเพื่อมีความรู้รอบในศาสตร์ต่าง ๆ สามารถในการประยุกต์เนื้อหาความรู้เชิงทฤษฎีสู่การปฏิบัติในบริบทจริง ทักษะทางวิชาชีพ ประสานเครือข่ายการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่นำสังคมสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทักษะการบริหารจัดการความรู้ และทักษะทางคณิตศาสตร์และสถิติประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และ**ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล** พบว่า สมรรถนะที่มีความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ เป็นผู้รักการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่องรองลงมาได้แก่คุณธรรม จริยธรรม มีจรรยาบรรณ และสำนึกในความเป็นไทย ความเป็นสากลเคารพและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นท่ามกลางความหลากหลาย เป็นผู้ผู้นำในการสร้างและประสานเครือข่ายการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่นำสังคมสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสร้างสรรค์องค์ความรู้ด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้วยการวิจัยที่สามารถนำข้อค้นพบไปใช้ได้จริงในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งในบริบทขององค์กรและชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย “บัณฑิตจุฬาฯ เป็นผู้ที่มีคุณค่าของสังคมโลก” ที่ประกอบด้วย 9 ด้านได้แก่ 1. มีความรู้รอบ มีความรู้ในหลายสาขาวิชา และสามารถประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม รู้ลึก มีความรู้ความเข้าใจในสาขาวิชาที่เรียนอย่างถ่องแท้และเป็นระบบ ทั้งหลักการ ทฤษฎี และการประยุกต์ใช้มีความรู้ที่ทันสมัยในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องมีความรู้ที่ทันสมัยในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง เข้าใจอย่างลึกซึ้งในเนื้อหา สารหลักและสามารถพัฒนาความรู้ใหม่ และประยุกต์ใช้ มีความรู้ที่ทันสมัยในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องเข้าใจอย่างลุ่มลึกในเนื้อหาสาระหลักและสามารถพัฒนานวัตกรรมหรือสร้างสรรค์ความรู้ใหม่

2. มีคุณธรรม มีคุณธรรมและจริยธรรม ศรัทธาในความดี มีหลักคิดและแนวทางปฏิบัติในทางส่งเสริมความดีและคุณค่าความเป็นมนุษย์ มีความรับผิดชอบ มีศีลธรรม ซื่อสัตย์สุจริต และสามารถอยู่ร่วมกับ

ผู้อื่นในสังคมอย่างสันติ มีจรรยาบรรณ มีระเบียบวินัยและเคารพกฎกติกาของสังคม ประพฤติปฏิบัติตาม จรรยาบรรณวิชาชีพ มีระเบียบวินัยและเคารพกฎกติกาของสังคมประพฤติปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ และจรรยาบรรณนักวิชาการหรือนักวิจัย 3. คิดเป็น สามารถคิดอย่างมี วิจารณ์ญาณ มีทักษะในการคิด วิเคราะห์อย่างมีเหตุผลและคิดแบบองค์รวม สามารถวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลและคิดแบบองค์รวม สามารถ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินความรู้เพื่อประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม สามารถคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพัฒนาในโลกยุคโลกาภิวัตน์ และมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา อันเกิดจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ไม่มีวันหยุด การที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในรูปแบบ ต่างๆ และการเกิดขึ้นของนวัตกรรมตลอดเวลา จะทำให้ลักษณะการทำงานของคนไทยนั้นไม่สามารถคง รูปแบบเดิมไปได้ตลอดช่วงชีวิตการทำงาน และต้องเตรียมพร้อมกับความเปลี่ยนแปลงที่บางครั้งอาจเป็น แบบไม่ทันตั้งตัว ระบบการศึกษาจึงต้องมุ่งพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนและคนทำงานอย่างต่อเนื่อง ตาม แผนการพัฒนาคนไทย 4.0 ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ต้องได้รับการทุ่มเทอย่างต่อเนื่องผ่านการวางแผนให้ดีที่สุด (คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 2562; มณพีไลย นรสิงห์, 2560) การส่งเสริมความสามารถ คิดริเริ่มสร้างสรรค์จากพื้นฐานของความรู้ที่เรียนมา สามารถพัฒนาแนวคิดเชิงวิชาการอย่างริเริ่ม สร้างสรรค์ สามารถพัฒนานวัตกรรมหรือสร้างสรรคองค์ความรู้ใหม่ มีทักษะในการคิดแก้ปัญหา สามารถ แก้ปัญหาอย่างเป็นระบบโดยประยุกต์ใช้ความรู้ที่เรียนมา สามารถแก้ปัญหาที่ซับซ้อนโดยเลือกใช้วิธีการที่ เหมาะสมสามารถแก้ปัญหาที่ซับซ้อนโดยสังเคราะห์วิธีการที่เหมาะสมประเด็น 4. ทำเป็น มีทักษะทาง วิชาชีพมีทักษะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพ ติดตามความก้าวหน้าในศาสตร์ รู้วิธีแก้ปัญหา และ ต่อยอดองค์ความรู้ได้มีทักษะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพอย่างลึกซึ้ง ติดตามความก้าวหน้าใน งานวิจัย รู้วิธีแก้ปัญหา และต่อยอดองค์ความรู้ได้ มีทักษะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพอย่าง ลึกซึ้งติดตามความก้าวหน้าในงานวิจัย รู้วิธีแก้ปัญหา และพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ มีทักษะทางการสื่อสาร

ใช้ภาษาไทยได้ดีมากทั้งการฟัง พูด อ่าน และเขียน เพื่อการสื่อสารให้เหมาะกับสถานการณ์ ใช้ ภาษาอังกฤษได้ในระดับดีในการอ่าน และสามารถสื่อสารด้วยการพูด ฟัง และเขียนในระดับดีพอสมควร ใช้ภาษาไทยได้ดีมากทั้งการฟัง พูด อ่าน และเขียน สามารถนำเสนอผลงานทางวิชาได้ ใช้ภาษาอังกฤษได้ ในระดับดีทั้งการฟัง พูด อ่าน และเขียน ใช้ภาษาไทยได้ดีมากทั้งการฟัง พูด อ่าน และเขียน สามารถ นำเสนอผลงานทางวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้ภาษาอังกฤษได้ในระดับดีทั้งการฟังพูด อ่าน และ เขียน สามารถนำเสนอ ผลงานทางวิชาการได้ มีทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ที่เหมาะสมในการสื่อสารและค้นคว้าข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมใน การสืบค้น วิเคราะห์ ติดตามความก้าวหน้าในศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอผลงานวิชาการ มีทักษะทาง คณิตศาสตร์ และสถิติ มีทักษะทางคณิตศาสตร์และสถิติในระดับพื้นฐาน มีทักษะทางคณิตศาสตร์และสถิติ เพื่อการศึกษาวิจัยและการประกอบอาชีพ มีทักษะการบริหารจัดการ สามารถวางแผนและดำเนินการให้ บรรลุเป้าหมาย มีมนุษยสัมพันธ์ดีและทำงานเป็นหมู่คณะสามารถวางแผนและดำเนินการให้บรรลุ เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ มีมนุษยสัมพันธ์ดี และทำงานเป็นหมู่คณะ และมีศักยภาพในการเป็น

ผู้ประกอบการ 5. ใฝ่รู้และรู้จักวิธีการเรียนรู้ ใฝ่รู้ แสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ รู้จักวิธีการเรียนรู้ (Learning to learn) รู้จักเทคนิควิธีและกระบวนการในการเรียนรู้ และสามารถนำไปใช้ในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างเหมาะสม 6. มีภาวะผู้นำมองการณ์ไกล กล้าแสดงออก กล้าหาญ อดทน หนักแน่น รู้จักเสียสละ ให้อภัย และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สุภาพ สามารถประสานความคิดและประโยชน์ด้วยหลักแห่งเหตุผลและความถูกต้อง มีความซื่อสัตย์ สุจริต ยุติธรรมรักองค์กรเป็นผู้นำกลุ่มกิจกรรมได้ในระดับและสถานการณ์ที่เหมาะสม มีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเองทั้งในฐานะผู้นำ และผู้ตาม 7. มีสุขภาพตระหนักถึงความสำคัญ รู้จักวิธีการ และดูแลสุขภาพกายและจิตของตนเอง มีบุคลิกภาพที่เหมาะสม ปรับตัวได้ ทนสภาพ กัดดันได้ 8. มีจิตอาสาและสำนึกสาธารณะ มีจิตสำนึกห่วงใยต่อสังคม สิ่งแวดล้อม และสาธารณสมบัติ มีจิตอาสา ไม่ดูดาย มุ่งทำประโยชน์ให้สังคม 9. ดำรงความเป็นไทยในกระแสโลกาภิวัตน์ สำนึกในคุณค่าแห่งตน คุณค่าแห่งความเป็นไทย รู้จักกำหนดบรรทัดฐานแห่งความพอเหมาะพอดีในการครองชีวิต รวมทั้งตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม และรู้เท่าทันการพัฒนาเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคม เพื่อสามารถทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นที่มีวัฒนธรรมแตกต่างโดยยังดำรงความเป็นตัวของตัวและทะนุบำรุงสืบสานวัฒนธรรมไทยได้อย่างเป็นอิสระ ยั่งยืน และมีสันติสุข (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555)

1.2 สมรรถนะเพื่อการทำงาน (Functional Competency) ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ ได้แก่ **ด้านความรู้** พบว่า สมรรถนะที่มีความสำคัญมากที่สุดได้แก่ ภาษาเพื่อการสื่อสารและการสืบค้นสารสนเทศ รองลงมาได้แก่ เป็นผู้ที่เรียนรู้ตลอดเวลา ความรู้ความเข้าใจงานในสาขาวิชาชีพ ความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัล พร้อมทั้งจะรับและถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สังคม ศิษย์และเพื่อนร่วมงาน และความรู้ด้านหลักการจัดการความรู้ **ด้านทักษะ** พบว่าสมรรถนะที่มีความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ ทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล รองลงมา ได้แก่ ทักษะการคิดเชิงออกแบบและแก้ปัญหา สามารถใช้ภาษาไทยได้เป็นอย่างดีเพื่อเป็นแบบอย่างในการพูดและการเขียน บริหารเวลาทั้งในการทำงานและในเรื่องส่วนตัว สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัลในการส่งเสริมการเรียนรู้ ปฏิบัติและศึกษาเกี่ยวกับงานที่รับผิดชอบอย่างเป็นระบบ ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการใช้ฐานความรู้และระบบความคิดในลักษณะสหวิทยาการ ใช้ภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ในการสื่อสารและค้นหาความรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตได้ ทักษะในการบริหารและจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ และ**ด้านคุณลักษณะที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่** พบว่าสมรรถนะที่มีความสำคัญมากที่สุดมีเท่ากัน 2 สมรรถนะ ได้แก่ มีบุคลิกภาพที่ดี และมีมนุษยสัมพันธ์ และการเข้าสังคม รองลงมา ได้แก่ มีจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม และความซื่อสัตย์ในการจัดการความรู้ และมีความรับผิดชอบในการแบ่งปันความรู้ ซึ่งสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียนดังกล่าวมีความสอดคล้องกับการวิจัยของ Brit (2018) ที่พบว่านายจ้างมีความคาดหวังและมีความพึงพอใจบัณฑิตในด้านต่าง ๆ คือ 1) ทักษะทั่วไป (ความสามารถทางภาษาอังกฤษ ทักษะการสื่อสารด้วยวาจา และการเขียน ทักษะการฟัง

การจัดระเบียบข้อมูลสำหรับการนำเสนอ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ความรู้คอมพิวเตอร์ การอ่านการใช้ อุปกรณ์สำหรับเทคโนโลยีเฉพาะในสภาพแวดล้อมการทำงาน ความเป็นผู้นำการทำงานเป็นทีม และการบริการลูกค้า) 2) ความรู้และความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับงาน (ความรู้ของพนักงานในสาขาวิชาของตนเข้าใจ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานความรู้ทางเทคนิคเฉพาะและการใช้คอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวข้องที่จำเป็นสำหรับงาน ความเข้าใจบริบทขององค์กรและการสัมผัสกับสภาพแวดล้อมการทำงานก่อน) 3) ทักษะในสถานที่ทำงาน และความรู้ประยุกต์ (ความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์ใหม่และเชื่อมโยงประเด็นเฉพาะ กับบริบทขององค์กรที่กว้างขึ้นความสามารถในการระบุสถานการณ์ที่เป็นปัญหาและเลือกข้อมูลที่เหมาะสมเพื่อแก้ไขปัญหาวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมทักษะในการวางแผนและดำเนินงานอย่างอิสระและ ตรวจสอบ และประเมินกิจกรรมของตนเองความสามารถในการพัฒนาวิธีการเพิ่มประสิทธิภาพการกระทำ ของตนเองทักษะในการจัดการกับประเพณีวัฒนธรรมที่หลากหลายและเข้าใจประเพณีในที่ทำงาน)

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ครอบคลุมในผลการ เรียนรู้ 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านคุณธรรมจริยธรรม 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะทางปัญญา 4) ด้าน ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ 5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และ 6) ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการ อุดมศึกษา, 2560) นอกจากนี้การจะพัฒนาบัณฑิตให้มีสมรรถนะดังกล่าวต้องอาศัยความร่วมมือจากหลาย ฝ่าย ดังที่ Mercer and Gkonou (2017) ที่กล่าวว่า “คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและคณาจารย์ผู้สอน มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาและส่งเสริมให้นักศึกษาที่จะสำเร็จการศึกษาเป็นบัณฑิตมีคุณภาพ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งหวังไว้” ในขณะที่ Oliva and Gordon II (2013) และ Becker and Denicolo (2013) ระบุว่า “หากผู้สอนสามารถจัดระบบเนื้อหาสาระได้อย่างเหมาะสม มีการบูรณาการ ผสมผสานสาระและการฝึกทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ เน้นการเรียนรู้ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และส่งเสริม คุณลักษณะอย่างเหมาะสมย่อมทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลดีต่อผลการเรียนรู้ ของผู้เรียนในทุกด้าน” อย่างไรก็ตาม ดังนั้นคณะกรรมการบริหารหลักสูตรต้องพัฒนาความรู้และทักษะ การจัดการเรียนรู้ให้กับนักศึกษามีทักษะในศตวรรษที่ 21 มากขึ้น (Bostock & Baume, 2016) และมีความพร้อมในการทำงานและการดำเนินชีวิตในสังคมยุค 4.0 ต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2560ก) ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมคุณภาพการ จัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา โดยเน้นการพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะและ ประสิทธิภาพในการจัดการเรียนในด้านองค์ความรู้(Knowledge) ประกอบด้วย 2 มิติคือ ความรู้ในศาสตร์ สาขาวิชา ความรู้ในศาสตร์การสอนและการเรียนรู้ ด้านสมรรถนะ (Competencies) ประกอบด้วย 4 มิติ คือ ออกแบบและวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ดำเนินกิจกรรมการ เรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้และสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน วัดและ ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน พร้อมทั้งสามารถให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ และค่านิยม (Values) ประกอบด้วย 2 มิติ คือ คุณค่าในการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

และการดำรงไว้ซึ่งจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพอาจารย์ จะเห็นได้ว่า ในการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น อาจารย์ผู้สอน จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับธรรมชาติของการจัดการศึกษาหรือการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีลักษณะเฉพาะและแตกต่างจากการจัดการเรียนการสอนในระดับอื่น โดยประเด็นสำคัญที่อาจารย์ผู้สอนต้องเข้าใจเป็นเบื้องต้น ได้แก่ จุดมุ่งหมายของการอุดมศึกษาธรรมชาติของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา และหลักสูตรระดับอุดมศึกษาเพื่อให้สามารถเชื่อมโยงเข้าไปสู่การจัดการเรียนการสอนในระดับนี้ได้มีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2560ก; วิจิตร ศรีสะอ้าน, 2542 และเรณูมาศ มาอุ่น, 2559)

2. ผลการนำเสนอแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน

ผลการวิจัย พบแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียนที่สำคัญ ๆ ได้แก่ แนวทางที่ 1 แนวทางด้านการพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตรและการจัดการศึกษา แนวทางที่ 2 แนวทางด้านองค์ความรู้และกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน แนวทางที่ 3 แนวทางด้านระบบสนับสนุนการเรียนรู้แนวทางที่ 4 แนวทางด้านประกันคุณภาพความสำเร็จในการเรียนรู้ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาบัณฑิต ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการนี้ เรียกว่า “เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2548” ที่ระบุว่าเป็นหน้าที่ของหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอน การประกันคุณภาพของหลักสูตร และการพัฒนาหลักสูตร ในประเด็นการบริหารหลักสูตรทรัพยากรประกอบการเรียนการสอนและการวิจัยการสนับสนุนและการให้คำแนะนำนักศึกษา และความต้องการของตลาดแรงงาน สังคม และ/หรือความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิต โดยให้ทุกหลักสูตรมีการพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย แสดงการปรับปรุงดัชนีด้านมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาเป็นระยะ ๆ อย่างน้อยทุก ๆ 5 ปี และมีการประเมินเพื่อพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่องทุก 5 ปี (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2548) สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานปริญญาตรี พ.ศ. 2558 ผลผลิตบัณฑิตระดับอุดมศึกษาบนฐานความเชื่อว่าการกำลังคนที่มีคุณภาพต้องเป็นบุคคลที่มีจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีที่สร้างสรรค์ประโยชน์ต่อสังคม และมีศักยภาพในการพึ่งพาตนเองบนฐานภูมิปัญญาไทย ภายใต้กรอบศีลธรรมจรรยาอันดีงามเพื่อนำพาประเทศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและทัดเทียมมาตรฐานสากล (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2560) จะเห็นได้ว่ากระบวนการผลิตบัณฑิตต้องให้ความสำคัญกับ

- 1) การพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์
- 2) สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการสื่อสารแบบไร้พรมแดน
- 3) มีศักยภาพในการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 4) มีความสามารถในการปฏิบัติงานได้ตามกรอบมาตรฐาน และจรรยาบรรณที่กำหนด
- 5) สามารถสร้างสรรค์งานที่เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ทั้งในระดับท้องถิ่นและสากล

นอกจากนี้ แต่ละแนวทางทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ได้ ยังสอดคล้องกับกล่าวของผู้ทรงคุณหลายท่านในการสนทนากลุ่มที่ระบุถึงความจำเป็นในการพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตรและการจัดการศึกษา ดังที่มีผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 1 พูดว่า “จริงอยากให้มีการปรับชื่อให้มีความน่าสนใจค่ะ เป็นศาสตร์ที่มีประโยชน์ที่สุดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์” และผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 2 เสนอว่า “ทักษะสำคัญจำเป็นในการทำงานมีความหลากหลายและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การปรับปรุงหลักสูตรจึงเป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนได้ศึกษาข้อมูลที่ทันสมัย ทันโลกและสามารถนำไปใช้ในสังคมการทำงานในอนาคตได้เกิดประโยชน์ที่สุด” ซึ่งสอดคล้องกับ เพชรา บุคสีทา (ม.ป.ป.) ที่กล่าวว่า ในการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้ของผู้เรียน ควรเน้นที่ทักษะ ความรู้ ความเชี่ยวชาญที่เกิดกับผู้เรียน การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ควรเน้นไปที่การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ

แนวทางที่ 2 แนวทางด้านองค์ความรู้และกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน สอดคล้องกับคำเสนอของผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4 ที่ว่า “อยากให้เพิ่มเรื่อง ความคิดสร้างสรรค์ กฎหมาย การสร้าง AI และการใช้สื่อในการขับเคลื่อนสังคมหรือองค์กร เป็นส่วนเสริมหลักสูตร” ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่า สภาพการณ์ความไม่ปกติในปัจจุบัน หลักสูตรต้องเตรียมความพร้อมให้ผลิตอย่างเป็นระบบ ซึ่งตรงกับคำกล่าวของผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5 ที่ว่า “การพัฒนาความรู้ความคิดและทักษะให้แก่ผู้เรียนอย่างสมดุลเป็นเรื่องสำคัญ ในยุคที่สังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมากผู้เรียนจึงต้องมีพื้นฐานความรู้ที่แน่น พอที่จะไปเรียนรู้เพิ่มในสถานการณ์ใหม่ได้อย่างต่อเนื่อง ความรู้ด้านหลักและปรัชญาของ กศน. และจิตวิทยาการเรียนรู้เป็นพื้นฐานความรู้ที่สำคัญมาก ในขณะเดียวกันผู้เรียนควรได้รับการฝึกปฏิบัติจริงในการออกแบบโครงการ การฝึกอบรม การทำงานแบบมีส่วนร่วมในสถานการณ์จริง โดยมีอาจารย์ผู้สอนเป็นโค้ชและเป็นพี่เลี้ยงอย่างใกล้ชิด” และ “ทักษะในการสื่อสารและทักษะทางด้านภาษาเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในการทำงาน ... อย่างไรก็ตามมีความเห็นว่าทักษะด้านการใช้ภาษาอังกฤษเป็นสิ่งจำเป็นที่ทุกคนหลีกเลี่ยงไม่ได้ทั้งในการศึกษาต่อและการทำงาน จึงเห็นควรว่าการเน้นทักษะภาษาอังกฤษน่าจะเป็นประโยชน์ต่อตัวนิสิตมากกว่า” ซึ่งสอดคล้องกับ สำเนาวิ ขจรศิลป์ (2538) ที่กล่าวว่าการพัฒนานิสิตนักศึกษา ควรมีเป้าหมายอย่างน้อย 7 ประการคือ 1) ด้านวิชาการและวิชาชีพ พัฒนาเจตคติและทักษะในการเรียนเพื่อให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในด้านวิชาชีพ ความรู้และทักษะในการบริหาร ความรู้และทักษะด้านภาษาต่างประเทศและคอมพิวเตอร์ ตลอดจนการเป็นผู้ใฝ่รู้อยู่เสมอ 2) ด้านสติปัญญา พัฒนาความสามารถในการคิด การวิเคราะห์ ความรอบคอบไตร่ตรองและเห็นการณ์ไกล 3) ด้านสังคม เน้นการพัฒนาทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยกระบวนการประชาธิปไตย กริยามารยาททางสังคม มนุษย์สัมพันธ์ และรอบรู้ทั้งวัฒนธรรมไทยและต่างชาติที่ต้องติดต่อด้วย 4) ด้านอารมณ์ เน้นการทำความเข้าใจอารมณ์ของตนเอง การปรับและควบคุมอารมณ์ ตลอดจนการพัฒนาอารมณ์ทางด้านสุนทรียภาพ เพื่อให้เห็นคุณค่าทางศิลปะ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม 5) ด้านเอกลักษณ์ เน้นการทำความเข้าใจบุคลิกภาพของตนเองในทุกด้าน การพัฒนาความสนใจในอาชีพ การวางแผนเพื่อการประกอบอาชีพ การวางแผนดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับบุคลิกภาพของตนเอง 6) ด้านร่างกาย เน้นการพัฒนาความเจริญเติบโตในช่วงวัยรุ่นตอนปลาย การพัฒนา

เจตคติและทักษะในการรักษาสุขภาพร่างกาย และสุขภาพจิตให้มีความสมบูรณ์แข็งแรงอยู่เสมอ และ 7) ด้านคุณธรรม เน้นคุณธรรมขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ความกตัญญูกตเวที ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อุดม เสียสละ เพื่อส่วนรวม ลดละเลิกอบายมุข ตลอดจนการส่งเสริมให้ยึดมั่นปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา และ จรรยาบรรณวิชาชีพ

แนวทางที่ 3 แนวทางด้านระบบสนับสนุนการเรียนรู้ ซึ่งตรงกับคำกล่าวของผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 6 ที่ว่า “สำหรับประเด็นระบบสนับสนุนการเรียนรู้ อยากให้ชูประเด็นการมีชุมชนหรือหน่วยงานจริงเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเข้าไปปฏิบัติการจริง จะเป็นจุดขายของหลักสูตรที่ทำให้เห็นภาพของการเป็น นักปฏิบัติการที่ชัดเจนขึ้น” โดยสอดคล้องกับ เพชรา บุตสีทา (ม.ป.ป.) ที่กล่าวว่า ควรมีการบูรณาการ แหล่งเรียนรู้ (Learning Resources) จากชุมชนเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ใช้แหล่งเรียนรู้ที่เป็น บริบทสภาพแวดล้อมของชุมชน ถิ่นฐาน เป็นสถานที่จัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียน แหล่งเรียนรู้ต้อง สามารถตอบสนองการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการ (Process of Learning) การเรียนรู้โดยปฏิบัติจริง (Learning by doing) เป็นแหล่งทำกิจกรรม แหล่งทัศนศึกษา แหล่งฝึกงาน และแหล่งประกอบอาชีพของผู้เรียน เป็นแหล่งสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นโดยตนเอง เป็นห้องเรียนทางธรรมชาติ เป็นแหล่ง ศึกษา ค้นคว้า วิจัย และฝึกอบรม เป็นองค์กรเปิด ผู้สนใจสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างเต็มที่และทั่วถึง สามารถเผยแพร่ข้อมูลแก่ผู้เรียนในเชิงรุก เข้าสู่ทุกกลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึง

แนวทางที่ 4 แนวทางด้านการประกันคุณภาพความสำเร็จในการเรียนรู้ในเรื่องนี้ มีผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนิสิตปัจจุบันได้อธิบายความจำเป็นว่า “อยากให้หลักสูตรตั้งต้นจาก Outcome Based ของผู้เรียน โดยกำหนดออกมาให้ชัดเจนว่าหลักสูตรต้องการให้ผู้เรียนมีสมรรถนะใดบ้าง การจะเป็นนักขับเคลื่อน การศึกษาตลอดชีวิต ต้องมีองค์ความรู้เรื่องใด ทักษะใด คุณลักษณะอย่างไร เมื่อเราสามารถกำหนด หน้าตาของผลลัพธ์ที่เราอยากได้ ก็จะสามารถมาสู่การวางแผนทางเดินในแต่ละปีได้ชัดเจนขึ้น และเมื่อวางแผน ในแต่ละปีได้ชัดเจนขึ้น ก็จะสามารถมาสู่การสร้างแผนการเรียนรายปีว่าควรจะต้องมีรายวิชาที่มีลักษณะอย่างไร ยกตัวอย่างเช่น ถ้ามองว่านักขับเคลื่อน ต้องสามารถทำความเข้าใจชุมชน/องค์กร ออกแบบการเรียนรู้ที่ หลากหลาย และเป็นผู้ที่สามารถสร้างนวัตกรรมเพื่อความเปลี่ยนแปลงในสังคม ก็นำภาพเหล่านี้แตก ออกเป็นรายปีว่าแต่ละปีนิสิตจะต้องมีคุณลักษณะที่คาดหวังอะไรบ้าง ปี 1 เริ่มต้นด้วยการทำความเข้าใจ ชุมชน/องค์กร จะมีรายวิชาอะไรบ้างที่จะทำให้แนวคิดได้พัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวข้องกับชุมชน/องค์กร และเกิดทักษะที่สามารถนำไปใช้ในชุมชนและองค์กร ปี 2 เน้นการออกแบบการเรียนรู้ ต้องมีรายวิชา อะไรบ้าง นิสิตควรรู้อะไรบ้าง ที่นำไปสู่การออกแบบนั้น ๆ ได้ ปี 3 ...การออกแบบในลักษณะดังกล่าวจะทำให้หลักสูตรมีความโดดเด่น และพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่สามารถสร้างประโยชน์แก่สังคมได้ อย่างเป็นรูปธรรม”

นอกจากนี้ แนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียนควรมุ่งให้การผลิตมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับสิ่งต่าง ๆ แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาแห่งชาติปรัชญาของการอุดมศึกษาปรัชญาของสถาบันอุดมศึกษามาตรฐานวิชาการและวิชาชีพที่เป็นสากล

จะเห็นได้ว่า การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับนิสิตควรมุ่งพัฒนาให้เป็นทุนมนุษย์ที่ทรงคุณค่า รู้และปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตัวเอง องค์กรและชุมชน และสามารถสร้างคุณประโยชน์ให้สังคมโดยรวมได้ โดยยึดหลักความเชื่อที่ว่า การศึกษาและการเรียนรู้เป็นกลไกสำคัญต่อการพัฒนาคนและสังคมโดยการบูรณาการการเรียนรู้ วิธีการดำเนินชีวิต และการประกอบอาชีพเข้าด้วยกันอย่างผสมกลมกลืน ยึดองค์กรและชุมชนเป็นฐานของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยใช้ศักยภาพ เพื่อบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ที่สำคัญ นั่นคือ การพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้เพื่อรู้ (Learning to Know) เป็นการเรียนรู้ที่เน้นองค์ความรู้ที่สำคัญ การแสวงหาและการใช้ความรู้ การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติจริง (Learning to Do) โดยเน้นการพัฒนาทักษะ พัฒนาสมรรถนะ และศักยภาพของบุคคลให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างดี การเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to Be) เป็นการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้บุคคลสามารถเรียนรู้ทักษะชีวิตและสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกด้าน การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน (Learning to Live Together) เน้นการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ พึ่งพาอาศัยกัน การเรียนรู้ที่จะเปลี่ยนแปลง (Learning to Change) ที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงจากภายในตัวผู้เรียน ทั้งความคิดและการกระทำ และการเรียนรู้เพื่อความยั่งยืน (Learning for Sustainable) ความสามารถในการเชื่อมโยงและถ่ายทอดองค์ความรู้ ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคนทุกฝ่ายต้องปรับบทบาทเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง นำการเรียนรู้ที่ดีและคุณค่าให้กับนิสิต เพิ่มพูนทักษะ สมรรถนะที่จำเป็นในการทำงานและการดำรงชีวิต การปลูกฝังเจตคติที่ดีงาม และการดำเนินชีวิตในสังคมพหุวัฒนธรรมอันจะนำไปสู่การพัฒนาความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติที่มีคุณภาพและมีความยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอที่ได้จากการวิจัยสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอเพื่อการวิจัยในอนาคต ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ภาควิชาและคณะร่วมกันปรับโครงสร้างหลักสูตรตามข้อเสนอแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตร สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ได้จากงานวิจัย 4 แนวทางหลัก ประกอบด้วย แนวทางที่ 1 แนวทางด้านการพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตรและการจัดการศึกษา แนวทางที่ 2 แนวทางด้านองค์ความรู้และกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน แนวทางที่ 3 แนวทางด้านระบบสนับสนุนการเรียนรู้ และแนวทางที่ 5 แนวทางด้านประกันคุณภาพความสำเร็จในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการประยุกต์เนื้อหาความรู้เชิงทฤษฎีสู่การปฏิบัติในบริบทจริง เป็นผู้นำในการสร้างสรรค์องค์ความรู้

ด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งในบริบทขององค์กรและชุมชน เป็นผู้นำในการสร้างและประสานเครือข่ายการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่นำสังคมสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะของการเป็นผู้รักการเรียนรู้ตลอดชีวิตและสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง

2. คณาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรการศึกษานอกระบบ ควรปรับการจัดการเรียนการสอน และเพิ่มกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนตามข้อเสนอแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ได้จากงานวิจัย รวมถึงการพัฒนาตนเองในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยอาจออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามกรอบการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนในยุค 4.0 ที่ก้าวเข้าสู่สังคมดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. คณะกรรมการบริหารหลักสูตรการศึกษานอกระบบโรงเรียนควรมีการพัฒนาและจัดสรรทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้ให้ครอบคลุมในทุกมิติ ทั้งในด้านสื่อการเรียนรู้ในระบบดิจิทัลเอกสารและตำรา ประกอบการเรียนการสอน ห้องปฏิบัติการและกิจกรรม ให้มีความพร้อมสนับสนุนงานกิจกรรมต่าง ๆ ของนิสิตได้ดีมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการประเมินสมรรถนะของบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ โดยให้ผู้ใช้บัณฑิตและอาจารย์เป็นผู้ประเมิน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในหลากหลายกลุ่มตามเทคนิคการประเมินสามเส้า (Triangulation) อันจะนำมาสู่การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรต่อไป

2. ควรเพิ่มวิธีการที่ใช้ในการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อคุณภาพของหลักสูตรให้มากขึ้น เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่สามารถนำมาใช้พัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

เกษม วัฒนชัย. (2549, พฤศจิกายน-ธันวาคม). ปรัชญาแห่งเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารข้าราชการ*, 51(6).
คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2562). *(ร่าง) แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา*.

คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน. (2557). *การประเมินหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน*. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน. (2557). *การประเมินหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน*. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน. (2557). *การประเมินหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน*. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฐิติพัฒน์ พิษณุธาดาพงศ์. (2548). *การพัฒนาระบบสมรรถนะของกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข*. เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ บริษัทปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน).

ณรงควิทย์ แสนทอง. (2545). *คู่มือการพัฒนาระบบการบริหารผลงานยุคใหม่*. กรุงเทพมหานคร: เอช อาร์ เซ็นเตอร์.

ดวงจันทร์ ทิพย์ปรีชา. (2548). *ศักยภาพความสามารถในการบริหารทรัพยากรบุคคลทางการพยาบาล*. กรุงเทพมหานคร: พี.เอ. ลีฟวิ่ง,

เดชา เดชะวัฒนไพศาล. (2543, ตุลาคม - ธันวาคม). Competency-based Human Resource Management. *วารสารการบริหารคน*, 21, 11-18.

ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์. (2551). *การเรียนรู้ตลอดชีวิต: สิทธิการอยู่รอดในสังคม - โลกาภิวัตน์*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทศนา เขมมณี. (2555). *บัณฑิตศึกษาในศตวรรษที่ 21: การปรับหลักสูตรการสอน*. (เอกสารอัดสำเนา).

ฝ่ายแผนและสารสนเทศ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (2551). *ข้อมูลสารสนเทศประกอบการจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น*. ขอนแก่น : ศูนย์ผลิตเอกสารสำนักงานอธิการบดี.

นิธินาด สินธุเดชะ. (2548). *การบริหารการเปลี่ยนแปลง: การเพิ่มขีดสมรรถนะขององค์กร*. เอกสารสรุปคำบรรยายการประชุมเชิงปฏิบัติการ หลักสูตรเพื่อพัฒนาผู้นำการบริหารการเปลี่ยนแปลง, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, วันที่ 1- 6 สิงหาคม 2548.

- นภมณฑล สิบหมื่นเปี่ยม. (2548). *การพัฒนาารูปแบบเมืองแห่งการเรียนรู้: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดชลบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บดินทร์ วิจารณ์. (2547). *การจัดการความรู้สู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: เอ็กสเปอร์เน็ท.
- พาสณา จุฬรัตน์, (2561, พฤษภาคม-สิงหาคม). การจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในยุค Thailand 4.0. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 11(2), 2363-2380.
- ประภาพรพรรณ เปลี่ยนแก้ว และเนาวนิจ พึ่งจันทร์เดช. (2559, มกราคม-มิถุนายน). การศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตต่อสมรรถนะของบัณฑิตพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลตำรวจ. *วารสารพยาบาลตำรวจ*, 8(1), 125-135.
- เพชร บุดสีทา (ม.ป.ป.) *แนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. สืบค้นจาก <https://fms.kpru.ac.th/pr-all/pr-km/pr-km-2560/4908/>
- เรณูมาศ มาอ่อน. (2559, กรกฎาคม – ธันวาคม). การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*, 9(2), 169-176.
- ลลิตา ธงภักดี และคณะ. (2552). *การประเมินความพึงพอใจของนายจ้าง/ผู้ประกอบการ/ผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อคุณลักษณะของบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ประจำปีการศึกษา 2549-2550*.
- วิจิตร ศรีสะอาด. (2542). *หลักการอุดมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิทยากร เชียงกุล. (2552). *ปรัชญาการเมือง เศรษฐกิจ สังคม*. กรุงเทพมหานคร : สายธาร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2540). *ระบบการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพมหานคร : พรินทวานกราฟิก.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2560). *คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2557*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2560ก). *แนวทางการส่งเสริมคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา*. สืบค้นจาก <http://cid.buu.ac.th/information/QCL.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). *สรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). *ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). *สรุปผลการดำเนินงาน 9 ปีของการปฏิรูปการศึกษา (พ.ศ. 2542-2551)*. กรุงเทพมหานคร: วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.

- สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สพฐ.(มปป). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*
สืบค้นจาก
https://webs.rmutl.ac.th/assets/upload/files/2016/09/20160908101755_51855.pdf
- สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา (2557) *รายงานการศึกษาคความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิต ปีการศึกษา 2556*. สืบค้นจาก
https://regis.skru.ac.th/RegisWebH5/Use_bandit/use_bandit_2556.pdf
- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. (2550). *ความหมายของการอุดมศึกษา*. สืบค้นจาก
<http://kanchanapisek.or.th/kp6/sub/book/book.php?book=38&chap=3&page=t38-3-infodetail09.html>
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.). (2548). *การปรับใช้สมรรถนะในการบริหารทรัพยากรมนุษย์. เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง สมรรถนะของข้าราชการ, 31 มกราคม 2548.*
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2548). *เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษาพ.ศ. 2548.* (อัดสำเนา)
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). *รายงานการวิจัยเรื่อง ผลกระทบโลกาภิวัตน์ต่อการจัดการศึกษาไทยในอีก 5 ปีข้างหน้า*. สืบค้นจาก <http://www.onec.go.th>
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2546). *ข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต.* (เอกสารอัดสำเนา).
- สำเนา ขจรศิลป์ (2538). *มิติใหม่ของกิจกรรมนักศึกษา 1*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
- สุกัญญา รัตมิตร์. (2547, พฤศจิกายน - ธันวาคม). Competency: เครื่องมือการบริหารที่ปฏิเสธไม่ได้. *Productivity*, 9(53), 44-48.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2544). *การจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร: สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- หลักสูตรสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ (2559). *ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อการปฏิบัติงาน สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ปีการศึกษา 2558*. สืบค้นจาก
<https://erp.mju.ac.th/openFile.aspx?id=MTc4NDgy>
- อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ. (2550). *รายงานการวิจัยเรื่อง แนวโน้มการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประเทศไทยในทศวรรษหน้า*. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุดม เขยกิจวงศ์. (2551). *การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แปลนพรินทร์ตั้ง.

อุกฤษณ์ กาญจนเกตุ. (2543, ตุลาคม - ธันวาคม). การใช้ Competency ในการบริหารงานบุคคล. *วารสารบริหารคน*, 21, 11-18.

อร วรธาดา (2558). *ลักษณะของครูในยุคศตวรรษที่ 21*. สืบค้นจาก

<https://www.gotoknow.org/posts/589309>

Tawan, P. (2015). สมรรถนะการเรียนรู้ และความรู้สำคัญใน ศ.21. สืบค้นจาก

<https://www.gotoknow.org/posts/598349>

ภาษาอังกฤษ

Arnauld de Nadaillac. (2003). *Competency System*. (Copy).

Becker, L., & Denicolo, P. (2013). *Teaching in Higher Education*. London: SAGE Publication Ltd.

Bostock, S., & Baume, D. (2016). Professions and professionalism in teaching and development. In D. Baume & C. Popovic (Eds.). *Advancing Practice in Academic Development* (pp. 32-51). New York: Routledge.

Boam, R., & Sparrow, P. (1992). *Designing and Achieving Competency : A competency Based Approach to Developing People and Organizations*. New York: McGraw-Hill.

Boyatzis, R. E. (1982). Competence at work. In A. Stewart (Ed.). *Motivation and Society*. San Francisco: Jossey-Bass.

Boyle, B., & Charles, M. (2016). *Curriculum Development*. London: SAGE Publication Ltd.

Brit, H. J (2018). *Assessing Employer Satisfaction: An Attempt to Enhance Graduatedemploy Ability at the Institution of Higher Learning*. Retrieved from <https://core.ac.uk/download/pdf/268425415.pdf>.

Dave, R. H. (1976). *Foundation of Lifelong Education*. Oxford: UNESCO Institute for Education and Pergamon Press.

Dubois, D. D., & Rothwell, W. J. (2004). *Competency-Based Human Resource Management*. Palo Alto, Calif.: Davies-Black Pub.

Hay-Group. (1996). *Generic Competency Dictionary for Internal Use*. (Millennium Edition).

Jacob.S.M., Huui.L.M., & Ing.S.S. (2004). *Employer Satisfaction with Graduate Skills-A Case Study from Malaysian Business Enterprises*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/255580516_Employer_satisfaction_with_graduate_skills_a_case_study_from_Malaysian_business_enterprises

- Jarvis, P. (2007). *Globalisation, Lifelong Learning and the Learning Society Sociological Perspective*. New York: Routledge.
- Knapper, C., & Cropley, A. J. (1991). *Lifelong Learning and Higher Education*. London: Kogan Press.
- Kirkwood, C. (1996). *Scotland as a Learning Society: Identity, Difference and Relatedness*. Center for Continuing Education, Edinburgh. Scotland: University of Edinburgh.
- Lasauskien. J., Rauduvait, A., & Barkauskai, M. (2015). Development of general competencies within the context of teacher training. In *Procedia - Social and Behavioral Sciences, 191*, 777-782. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/282536161_Development_of_General_Competencies_within_the_Context_of_Teacher_Training/link/5611d8fa08ae4833751bc104/download
- McClelland, D. C. (1973). Testing for competence rather than for intelligence. *American Psychologist, 28*, 1-14.
- McClelland, D. C. (1975). *A Competency Model for Human Resource Management Specialists to be Used in the Delivery of the Human Resource Management Cycle*. Boston: Mcber.
- Nonaka, I. (1991, November- December). The Knowledge-creating company. *Harvard Business Review, 69*, 96-104.
- Owens, T. R., & Wang, C. (1996). *Community-Based Learning: A Foundation for Meaningful Educational Reform*. Retrieved from <http://www.nwrel.org/scpd/sirs/10/t008.html>
- Prahalad, C. K., & Hamel, G. (1990, May- June). The Core competences of the corporation. *Harvard Business Review, 1-15*.
- Ramsden, P. (2003). *Learning to teach in higher education*. London: Routhledge Press.
- Spencer, L. M., & Spencer, S. M. (1993). *Competence at Work: Model for Superior Performance*. New York: Wiley.
- Selwyn, N., Goral, S., & Furlong, J. (2006). *Adult Learning in Digital Age: Information Technology and the Learning Society*. London: Routledge.
- Universities Australia (2020). *Strong Employer Satisfaction with Uni Graduates*. Retrieved from [HTTPS://WWW.UNIVERSITIESAUSTRALIA.EDU.AU/MEDIA-ITEM/STRONG-EMPLOYER-SATISFACTION-WITH-UNI-GRADUATES/](https://www.universitiesaustralia.edu.au/media-item/strong-employer-satisfaction-with-uni-graduates/)

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

- ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย ได้แก่
 1. รองศาสตราจารย์ ดร.วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา
 2. ดร. วิชวีวรรณ กันเดช
 3. อาจารย์ ดร.ชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย

- รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เจาะลึก
 1. ดร.ปาน กิมปี
 2. ผศ.ดร. ระวี สัจจะโสภณ
 3. นายธนกร ศิริกันต์
 4. คุณธรมย์ฤดี เวสน์
 5. รองศาสตราจารย์ ดร. พชชนัน นิรมิตรไชนนนท์

- รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิระดมความคิดเห็น/สนทนากลุ่ม
 1. รองศาสตราจารย์ ดร.ชูเกียรติ ลีสวรรณ์
 2. รองศาสตราจารย์ ดร.วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา
 3. รองศาสตราจารย์ ดร. สุมาลี ชีโนกุล
 4. รองศาสตราจารย์ ดร. อาชญญา รัตน์อุบล
 5. อาจารย์ ดร.ชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย
 6. อาจารย์ ดร. ปิยะดา จุวรรณา
 7. ดร. กุลธิดา รัตน์โกศล
 8. ดร. สุทธิพงษ์ สุวรรณสุข
 9. นางสาว ญัฐธิดา ปะสิงชอบ
 10. นายรัมเกล้า ช่างน้อย

ภาคผนวก ข
เครื่องมือวิจัย

1. เครื่องมือวิจัย มี 3 ชุด ดังนี้

เครื่องมือวิจัย ชุดที่ 1

แบบวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการ จากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน

--- สำหรับนักวิจัย ---

วัตถุประสงค์

แบบวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องนี้พัฒนาขึ้นเพื่อศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “การศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน” และนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาแบบสอบถามและแนวทางสนทนากลุ่มที่ถูกต้องและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ต่อไป

รายละเอียดเนื้อหา

แบบวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียนมี 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1: ข้อมูลพื้นฐาน

ส่วนที่ 2: แบบสรุปการวิเคราะห์เนื้อหา และตารางการวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของคำที่ใช้ในแบบสอบถาม

แนวคิดของการศึกษาตลอดชีวิต หมายถึง เป็นแนวคิดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนถึงวัยชราที่เชื่อว่ามนุษย์สามารถเรียนรู้จากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสามารถพัฒนาตนเองได้ตลอดเวลา เป็นการศึกษาที่เปิดโอกาสในการเรียนรู้ เกิดการเรียนรู้ใหม่ๆ และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

สมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงาน หมายถึง ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นของนิสิตที่สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียนในการทำงานในองค์กรหรือหน่วยงานให้ประสบความสำเร็จ

แนวทางการพัฒนาผู้เรียน หมายถึง ข้อเสนอแนะการพัฒนาความสามารถในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม การพัฒนาทักษะชีวิต สุขภาพกายและสุขภาพจิต ความเป็นประชาธิปไตย ความภูมิใจในความเป็นไทย การจัดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นบัณฑิตที่มีคุณค่าและมีคุณภาพ

ผู้ใช้บัณฑิต หมายถึง หัวหน้าหน่วยงานหรือนายจ้างหรือบุคคลทำหน้าที่บังคับบัญชามีอำนาจในการให้คุณให้โทษผู้เป็นบัณฑิตของสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นิสิตสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึงผู้เรียนในสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ทั้งระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก

แบบวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษา

สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ส่วนที่ 1: ข้อมูลเอกสารและงานวิจัย

1. ชื่อเรื่อง/ หัวข้อ

.....

2. ชื่อผู้ทำวิจัย/ ผู้เขียน

.....

3. ประเภทเอกสาร (เช่น งานวิจัย วิทยานิพนธ์ รายงาน บทความ เป็นต้น)

.....

4. แหล่งเผยแพร่ (เช่น เว็บไซต์ วารสาร งานประชุม เป็นต้น)

.....

5. ปี พ.ศ. ที่เขียน / พิมพ์เผยแพร่

.....

ส่วนที่ 2 แบบสรุปการวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยของทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาวิชาการศึกษาของระบบโรงเรียนมีประเด็นสำหรับการวิเคราะห์ ดังนี้

1. บริบททั่วไป
2. นโยบาย/จุดมุ่งหมาย/ทิศทางการพัฒนา
3. ความเข้าใจพื้นฐาน/ปรัชญา/หลักการ/แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียน
4. ข้อมูลสมรรถนะที่จำเป็น
 - 4.1 สมรรถนะหลัก (Core Competency) ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะส่วนบุคคล
 - 4.2 สมรรถนะเพื่อการทำงาน (Functional Competency) ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่
5. กลุ่มบุคคลและเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง
6. การดำเนินงานการพัฒนา อาทิ รูปแบบ/วิธีการ/ กระบวนการ/ ลักษณะเฉพาะ
7. ตัวอย่างกิจกรรม
8. ปัจจัยเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จ
9. แนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษาของระบบโรงเรียน
10. อื่นๆ (หากมี)

ตาราง วิเคราะห์เอกสารงานวิจัยของทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาวิชาการศึกษาของระบบโรงเรียน

ประเด็นการวิเคราะห์	ผลการวิเคราะห์	ประเด็นสำคัญ
1. บริบททั่วไป		
2. นโยบาย/จุดมุ่งหมาย/ทิศทางการพัฒนา		
3. ความเข้าใจพื้นฐาน/ปรัชญา/หลักการ/แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียน		

ประเด็นการวิเคราะห์	ผลการวิเคราะห์	ประเด็นสำคัญ
4. ข้อมูลสมรรถนะที่จำเป็น 4.1 สมรรถนะหลัก (Core Competency) ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะส่วนบุคคล		
4.2 สมรรถนะเพื่อการทำงาน (Functional Competency) ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่		
5. กลุ่มบุคคลและเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง		
6. การดำเนินงานการพัฒนา อาทิ รูปแบบ/วิธีการ/กระบวนการ/ ลักษณะเฉพาะ		
7. ตัวอย่างกิจกรรม		
8. ปัจจัยเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จ		
9. แนวทางการพัฒนาผู้เรียน ในหลักสูตรสาขาวิชา การศึกษานอกระบบโรงเรียน		
10. อื่นๆ (หากมี)		

เครื่องมือวิจัย (ชุดที่ 2)

แบบสอบถามสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษา
สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

วัตถุประสงค์

แบบสอบถามสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “การศึกษสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน” โดยข้อมูลที่ได้จะนำมาร่างเป็นแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียนต่อไป

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้บริหาร ผู้อำนวยการหน่วยงาน ผู้บริหารสถาบันการศึกษาผู้เชี่ยวชาญเฉพาะของหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการใช้บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน และเครือข่ายผู้ใช้บัณฑิตจากภาครัฐและภาคเอกชน

รายละเอียด

แบบสอบถามชุดนี้ ประกอบด้วยเนื้อหาสาระที่แบ่งได้เป็น 3 ตอนได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ประเด็นสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จ

การศึกษสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและ/หรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ความหมายของคำที่ใช้ในแบบสอบถาม

สมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงาน หมายถึง ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นของนิสิตที่สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียนในการทำงานในองค์กรหรือหน่วยงานให้ประสบความสำเร็จ

แนวทางการพัฒนาผู้เรียน หมายถึง ข้อเสนอแนะการพัฒนาความสามารถในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม การพัฒนาทักษะชีวิต สุขภาพกายและสุขภาพจิต ความเป็นประชาธิปไตย ความภูมิใจในความเป็นไทย การจัดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นบัณฑิตที่มีคุณค่าและมีคุณภาพ

นิสิตสาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน หมายถึงผู้เรียนในสาขาวิชาการศึกษาอกระบบ
โรงเรียน ทั้งระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ตำแหน่ง

- ผู้บริหาร/ผู้อำนวยการหน่วยงาน
 ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะของหน่วยงาน
 หัวหน้าส่วนงาน
 เครือข่ายผู้ใช้บัณฑิต
 อื่น ๆ ระบุ

2. องค์กร/ หน่วยงาน/ สังกัด

- หน่วยงานภาครัฐ ระบุ

- หน่วยงานภาคเอกชน ระบุ

- สถาบันการศึกษา ระบุ

3. ประสบการณ์ในการทำงาน ปี

4. ระยะเวลาที่ท่านทำงานอยู่ในองค์กรปัจจุบัน.....ปี

ตอนที่ 2 ประเด็นสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษา
สาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน

คำชี้แจง ขอให้ท่านพิจารณาสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงาน โดยโปรดทำเครื่องหมายถูก (✓)ลงใน
ช่องว่างที่กำหนดให้ และเติมข้อมูลในช่องว่างหากมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ระดับคะแนนการประเมินระดับความสำคัญ มีความหมายดังนี้

- 5 หมายถึง ท่านคิดว่าสมรรถนะนั้น มีความสำคัญในระดับ **มากที่สุด**
 4 หมายถึง ท่านคิดว่าสมรรถนะนั้น มีความสำคัญในระดับ **มาก**
 3 หมายถึง ท่านคิดว่าสมรรถนะนั้น มีความสำคัญในระดับ **ปานกลาง**
 2 หมายถึง ท่านคิดว่าสมรรถนะนั้น มีความสำคัญในระดับ **น้อย**
 1 หมายถึง ท่านคิดว่าสมรรถนะนั้น มีความสำคัญในระดับ **น้อยที่สุด**
 0 หมายถึง ท่านคิดว่าสมรรถนะนั้น **ไม่มีความสำคัญเลย**

2.1.1 สมรรถนะหลัก (Core Competency) ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะส่วนบุคคล

สมรรถนะหลัก (Core Competency)	ระดับความสำคัญ						ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
	5	4	3	2	1	0	
ความรู้							
มีความรู้ในศาสตร์							
เป็นผู้นำที่มีคุณธรรมจริยธรรม และมีความศรัทธาในวิชาชีพ							
มีความรู้ที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง							
มีศักยภาพสูงทางการวิจัย สามารถต่อยอดการศึกษาได้ถึง ระดับที่สูงขึ้นไป							
มีความสามารถในการประยุกต์ ความรู้ด้านการศึกษานอกระบบ โรงเรียนสู่การดำเนินงานให้กับ กลุ่มเป้าหมายทั้งในองค์กรและ ชุมชน							
มีความสามารถในการนำความรู้ ไปประยุกต์ใช้ได้จริง							
อื่น ๆ ระบุ.....							
ทักษะ							
ทักษะทางวิชาชีพ							
จัดการเรียนรู้ คิดเป็น มีความใฝ่รู้							
ทักษะทางคณิตศาสตร์และสถิติ ประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อ การพัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่าง มีประสิทธิภาพ							
ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและ ดิจิทัลเพื่อให้มีความรู้รอบใน ศาสตร์ต่างๆ							
ประสานเครือข่ายการศึกษานอก							

สมรรถนะหลัก (Core Competency)	ระดับความสำคัญ						ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
	5	4	3	2	1	0	
ระบบโรงเรียนที่นำสังคมสู่การ เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอด ชีวิต							
สามารถในการประยุกต์เนื้อหา ความรู้เชิงทฤษฎีสู่การปฏิบัติใน บริบทจริง							
ทักษะทางการสื่อสาร							
ทักษะการบริหารจัดการความรู้							
อื่น ๆ ระบุ.....							
คุณลักษณะส่วนบุคคล							
เป็นผู้รักการเรียนรู้ตลอดชีวิตและ สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้ ผู้อื่นเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพ ของตนเองอย่างต่อเนื่อง							
คุณธรรม จริยธรรม มีจรรยา บรรณ และสำนึกในความเป็น ไทย							
มีความเป็นสากลเคารพและ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นท่ามกลาง ความหลากหลาย							
เป็นผู้นำในการสร้างและประสาน เครือข่ายการศึกษานอกระบบ โรงเรียนที่นำสังคมสู่การเป็น สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต							
สร้างสรรค์องค์ความรู้ด้าน การศึกษานอกระบบโรงเรียนด้วย การวิจัยที่สามารถนำข้อค้นพบไป							

สมรรถนะหลัก (Core Competency)	ระดับความสำคัญ						ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
	5	4	3	2	1	0	
ใช้ได้จริงในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งในบริบทขององค์กรและชุมชน							
อื่น ๆ ระบุ.....							

2.1.2 สมรรถนะเพื่อการทำงาน (Functional Competency) ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่

สมรรถนะเพื่อการทำงาน (Functional Competency)	ระดับความสำคัญ						ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
	5	4	3	2	1	0	
ความรู้							
ความรู้ความเข้าใจงานในสาขาวิชาชีพ							
ภาษาเพื่อการสื่อสารและการสืบค้นสารสนเทศ							
ความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัล							
ความรู้ด้านหลักการจัดการความรู้							
พร้อมที่จะรับและถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สังคม ศิษย์และเพื่อนร่วมงาน							
เป็นผู้ที่เรียนรู้ตลอดเวลา							
อื่น ๆ ระบุ.....							
ทักษะ							
ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการใช้ฐานความรู้และระบบ							

สมรรถนะเพื่อการทำงาน (Functional Competency)	ระดับความสำคัญ						ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
	5	4	3	2	1	0	
ความคิดในลักษณะสหวิทยาการ							
ทักษะในการบริหารและจัดการ ความรู้อย่างเป็นระบบ							
ทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล							
ทักษะการคิดเชิงออกแบบและ แก้ปัญหา							
สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และดิจิทัลในการส่งเสริมการ เรียนรู้							
สามารถใช้ภาษาไทยได้เป็นอย่างดี ดีเพื่อเป็นแบบอย่างในการพูด และการเขียน							
ใช้ภาษาอังกฤษหรือ ภาษาต่างประเทศอื่นๆ ในการ สื่อสารและค้นหาความรู้ให้เกิด ประโยชน์ต่อการเรียนรู้และการ ดำเนินชีวิตได้							
ปฏิบัติและศึกษาเกี่ยวกับงานที่ รับผิดชอบอย่างเป็นระบบ							
บริหารเวลาทั้งในการทำงานและ ในเรื่องส่วนตัว							
อื่น ๆ ระบุ.....							
คุณลักษณะที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่							
มีจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม และความซื่อสัตย์ใน การจัดการความรู้							

สมรรถนะเพื่อการทำงาน (Functional Competency)	ระดับความสำคัญ						ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
	5	4	3	2	1	0	
มีความรับผิดชอบในการแบ่งปัน ความรู้							
มีบุคลิกภาพที่ดี							
มีมนุษยสัมพันธ์และการเข้าสังคม							
อื่น ๆ ระบุ.....							

2.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน
ท่านคิดว่าแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียนควรเป็น
อย่างไร

2.2.1 แนวทางการพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตร

.....

.....

.....

2.2.2 แนวทางการจัดการเรียนการสอน

.....

.....

.....

2.2.3 แนวทางการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้สามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพและได้
มาตรฐาน

.....

.....

.....

2.2.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษาจากระบบ
โรงเรียน (เพิ่มเติมอื่นๆ หากมี)

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและ/หรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ

(.....)

ผู้ตอบแบบสอบถาม

๙ ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ๙

เครื่องมือวิจัยชุดที่ 3

แบบประเมินข้อเสนอแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมายถูก (✓)ลงในช่องที่ตรงตามการรับรู้ของท่าน และโปรดเขียนข้อความแสดงความคิดเห็นลงในช่องว่างเพื่อที่จะได้นำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาข้อเสนอแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียนต่อไป

ตอนที่ 1: ข้อมูลทั่วไปของผู้ประเมิน

1. ตำแหน่ง
2. องค์กร/ หน่วยงาน/ สังกัด
 - หน่วยงานภาครัฐ ระบุ.....
 - หน่วยงานภาคเอกชน ระบุ.....
 - สถาบันการศึกษา ระบุ.....
3. ความเกี่ยวข้องกับผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน
 - ผู้สอน ผู้ใช้บัณฑิต
 - ผู้ทรงคุณวุฒิ/ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหารคณะ/ รองคณบดีด้านงานวิชาการ
 - นิสิตเก่า นิสิตปัจจุบัน
 - อื่นๆ ระบุ

ตอนที่ 2: การประเมินผลความพึงพอใจ

ประเด็น	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
1. ความถูกต้องของเนื้อหาแนวทาง					
2. คุณค่าและประโยชน์ต่อการนำไปปฏิบัติ					
3. ความชัดเจนภาษาที่ใช้					
4. ความเหมาะสมสำหรับการพัฒนาผู้เรียน					
5. ความพึงพอใจของท่านต่อข้อเสนอแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียนในภาพรวม					

ตอนที่ 3: ข้อคิดเห็นและ/หรือข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่มีต่อแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตร
สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

.....

.....

.....

.....

๙ ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ๙

2. ประเด็นสนทนากลุ่ม

ประเด็นสนทนากลุ่ม โครงการวิจัย เรื่อง “การศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่
ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษา
นอกระบบโรงเรียน”

ประเด็นที่ 1 ท่านคิดเห็นอย่างไรกับผลการวิจัย

ประเด็นที่ 2 ท่านคิดเห็นอย่างไรกับร่างข้อเสนอแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตร
สาขาวิชาการศึกษา นอกระบบโรงเรียน

ประเด็นที่ 2 ข้อคิดเห็นและ/หรือข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่มีต่อแนวทางการพัฒนาผู้เรียนใน
หลักสูตรสาขาวิชาการศึกษา นอกระบบโรงเรียน

ภาคผนวก ค
เอกสารนำเสนอการสนทนากลุ่ม

ร่าง
ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตร
สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

โครงการวิจัย

เรื่อง การศึกษาสมรรถนะจำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จ
การศึกษา สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ภายใต้การสนับสนุนของโครงการวิจัยทั่วไปและโครงการวิจัยหน่วยงาน
กองทุนวิจัย คณะครุศาสตร์

คณะผู้วิจัย

คณาจารย์สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน
ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต ได้แก่

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล
2. รองศาสตราจารย์ ดร. วรวิทย์ ปทุมเจริญวัฒนา
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มนัสวาทน์ โกวิทยา

เหตุผลและความเป็นมา

- นโยบายและแผนการปฏิบัติงานขององค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ และแรงงานที่มีทักษะความรู้และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและมีศักยภาพสามารถแข่งขันได้ในตลาดแรงงาน เป็นคนที่มีคุณภาพและมีความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรมเพื่อขับเคลื่อนประเทศไทยเป็น Thailand 4.0
 - การพัฒนาความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและเชื่อมโยงมิติด้านสังคม การเมือง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เข้าด้วยกันอย่างสมดุล มีคุณภาพและยั่งยืน
 - ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนผ่านการศึกษาจากระบบโรงเรียนให้กับคนทุกกลุ่มทุกวัย โดยเฉพาะบุคลากรที่ทำงานด้านนี้ รวมไปถึงการพัฒนาบัณฑิตทางการศึกษจากระบบโรงเรียน
- บทบาทของผู้มีอิทธิพลต่อการศึกษจากระบบโรงเรียน
 - ผู้นำทางการคิด ผู้นำทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่พัฒนาตนเองและผู้อื่นได้ตลอดชีวิต
 - มีความรู้ ทักษะความชำนาญในการจัดกระบวนการศึกษจากระบบโรงเรียน และการวิจัยพัฒนาโดยเชื่อมโยงความรู้สมัยใหม่และภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของกลุ่มเป้าหมาย
 - เป็นผู้ที่มีความรู้คู่คุณธรรมทางวิชาชีพ และสามารถบอกถึงความรู้ใหม่และนวัตกรรมทางการศึกษจากระบบโรงเรียน สามารถบูรณาการองค์ความรู้ทางการศึกษจากระบบโรงเรียน และ
 - มีความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกเพื่อช่วยพัฒนาสังคมไทยไปสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนในประชาคมโลก

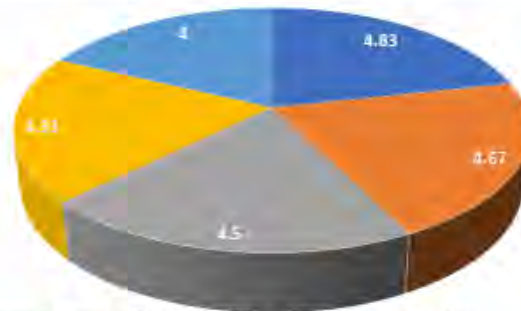
ผลการวิจัย

สมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิต ต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโททางการศึกษจากระบบโรงเรียน

- สมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จ
- การศึกษาระดับปริญญาโททางการศึกษจากระบบโรงเรียน มีดังนี้
 - สมรรถนะหลัก (Core Competency) ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะส่วนบุคคล
- การประเมินสมรรถนะหลัก (Core Competency) ที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโททางการศึกษจากระบบโรงเรียน ดังนี้

สมรรถนะหลัก (Core Competency) ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล

- เป็นผู้จัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนรู้สึกที่พัฒนาทักษะของตนเองอย่างต่อเนื่อง
- คุณธรรม จริยธรรม มีจรรยาบรรณ และสำนึกในความเป็นไทย
- มีความเป็นสากลและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นท่ามกลางความหลากหลาย
- เป็นผู้ดำเนินการสร้างและประสานเครือข่ายการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่นำสังคมผู้สูงอายุมุ่งสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- สร้างเสริมองค์ความรู้ด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้วยทฤษฎีที่สามารถนำข้อค้นพบไปใช้จัดกิจกรรมพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งในบริบทขององค์กรและชุมชน

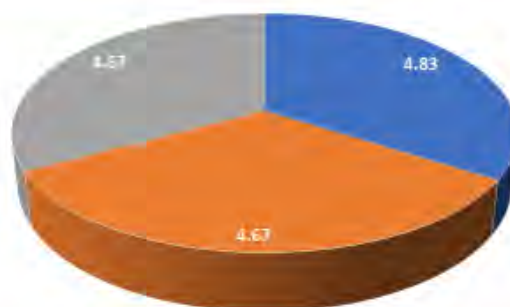
สมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิต (ต่อ) ต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีศึกษานอกระบบโรงเรียน

2. สมรรถนะเพื่อการทำงาน (Functional Competency) ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่ใช้

- ในการปฏิบัติหน้าที่
- การประเมินสมรรถนะเพื่อการทำงาน (Functional Competency) ที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการจากนิสิตที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีศึกษานอกระบบโรงเรียนสรุปได้ดังนี้

การประเมินสมรรถนะเพื่อการทำงานด้านคุณลักษณะที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่

- มีบุคลิกภาพที่ดี และมีมนุษยสัมพันธ์และการเข้าสังคม
- จิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม และความซื่อสัตย์ในการจัดการความรู้
- มีความรับผิดชอบในการแบ่งปันความรู้

ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตร
สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชา การศึกษานอกระบบโรงเรียน

- เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็น
 - ผู้ที่มีความสามารถในการประยุกต์เนื้อหาความรู้เชิงทฤษฎีสู่การปฏิบัติในบริบทจริง
 - เป็นผู้นำในการสร้างสรรค์องค์ความรู้ด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้วยการวิจัยที่สามารถนำข้อค้นพบไปใช้ได้จริงในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งในบริบทขององค์กรและชุมชน
 - เป็นผู้นำในการสร้างและประสานเครือข่ายการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่น่าสังคมผู้การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต
 - และเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะของการเป็นผู้รักการเรียนรู้ตลอดชีวิตและสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง
- **แนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีดังนี้**

แนวทางที่ 1 แนวทางด้านการพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตร และการจัดการศึกษา

- เป้าหมายของการพัฒนาหลักสูตรควรพัฒนาผู้เรียนให้เป็นนักขับเคลื่อนการศึกษตลอดชีวิตในสังคม
- หลักสูตรควรมีวิชาที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีองค์กร และสอดคล้องกับทักษะความเป็นผู้ประกอบการและความรู้ทางธุรกิจให้นิสิตและการเพิ่มขีดความสามารถสื่อสารและ Global Mindset
- หลักสูตรควรเป็นสหวิทยาการ ที่มีอาจารย์และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ของมนุษย์ในหลากหลายบริบท อาทิ วิทยุ เทคโนโลยี โดยอาจปรับแนวทางของหลักสูตรให้เป็นหน่วยการเรียนรู้ (โมดูล)
- พัฒนาระบบการจัดการศึกษา การดำเนินงาน และโครงสร้างของหลักสูตร/ ผลการเรียนรู้ กลยุทธ์การสอน และการประเมินผล/ หลักเกณฑ์ในการประเมินผลนิสิต/ การพัฒนาคณาจารย์/ การประกันคุณภาพหลักสูตร/ การประเมินและการปรับปรุงการดำเนินการของหลักสูตรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

แนวทางที่ 2 แนวทางด้านองค์ความรู้และกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน

- จัดให้มีความรู้ในศาสตร์สาขาวิชา และความรู้ในการทำงานและการดำเนินชีวิต
- มีรายวิชาที่เน้นการปฏิบัติ และสอดคล้องกับสถานการณ์ของตลาดแรงงาน และผู้ใช้บัณฑิตด้านการศึกษาในระบบโรงเรียน
- ควรเพิ่มรายวิชาด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การศึกษาชุมชน การออกแบบสื่อร่วมสมัยเพื่อการเรียนรู้ และการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้หรือการจัดพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้
- รายวิชาเน้นการส่งเสริมให้เกิดการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ ทั้งเป้าหมายและวิธีการเรียนรู้ต้องมุ่งไปในเรื่องดังกล่าว โดยอาจใช้ Critical Thinking
- ออกแบบและวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ
- กระบวนการเรียนการสอนควรเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้ Active Learning ซึ่งไม่จำกัดอยู่เพียงแต่ในสถานศึกษา
- เน้นการเรียนรู้จากกิจกรรม ประสบการณ์ตรง การศึกษาดูงาน บูรณาการกับนิสิตระดับมัธยมศึกษา โครงการงาน และการทำวิจัยขนาดเล็กโดยเรียนรู้ร่วมกับระหว่างอาจารย์ ป.ตรี-โท-เอก และชุมชน

แนวทางที่ 2 แนวทางด้านองค์ความรู้และกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน (ต่อ)

- การวางแผนจัดการเรียนการสอน ควรเน้นการพัฒนาตัวของนิสิตเป็นสิ่งที่สำคัญมากกว่าความรู้ จึงควรจัดการเรียนการสอนดังนี้
 - ปี 1 ควรมีการเรียนรู้ของมนุษย์ เช่น การมีวินัยในตนเอง การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของตนเอง การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสังคม เน้นการเตรียมตัวเพื่อไปมีทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงระบบ เพื่อให้เป็นผู้แก้ปัญหาเรียนรู้ด้วยตนเอง
 - ปี 2 ควรเน้นการมีประสบการณ์ตรงกับการทำงานในชุมชน เพื่อให้มีทักษะที่จำเป็นในการเป็นนักขับเคลื่อนการศึกษาตลอดชีวิตไปข้างหน้าได้ เช่น ทักษะการสื่อสาร การออกเผยแพร่โปรแกรม การสร้างนวัตกรรม การอ่าน วิชาการเรียนรู้ การที่ทุกคนเข้าใจตนเอง ชุมชน องค์กร โดยใช้การเรียนรู้ผ่าน การฝึกปฏิบัติกับคนที่มีความเชี่ยวชาญ เน้นการทำความเข้าใจความเชื่อมโยงกับความเป็ยจริง ปัญหาที่เกิดขึ้นของสังคม
 - ปี 3 เน้นเกี่ยวระหว่างประสบการณ์ที่ผ่านม กับทฤษฎี รวมทั้งประเด็นร่วมสมัย จึงเกิดขึ้นใหม่ๆ รวมทั้งการนำวิจัยไปใช้ โดยเชื่อมโยงกับสมรรถนะเฉพาะ เช่น การออกแบบและจัดการเรียนรู้ การออกแบบนวัตกรรมในแหล่งเรียนรู้
 - ปี 4 เชื่อมโยงถึงที่เรียนรู้ร่วมกับองค์กรภายนอก โดยต้องออกแบบกระบวนการเรียนรู้ สรีระนวัตกรรมได้
- หลักสูตรเป็นสหวิทยาการ ที่สอนโดยเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงและประเด็นในสังคมต่างๆ
- การเรียนการสอนเน้นการฝึกปฏิบัติจริงโดยใช้สถานการณ์จำลอง Project Based การฝึกงาน
- การบูรณาการความรู้ใน วิชาให้สอดคล้องกับกระแสของโลก กระบวนการพัฒนาทางเทคโนโลยี ทรนขุกิจการค้า
- รายวิชาที่สอนต้องเชื่อมโยงกับความต้องการของสังคม เช่น การพัฒนาฝีมือแรงงานให้มี การเรียนการสอนต้องเชื่อมโยงให้เข้ากันหลักสูตร โดยนักเฉพาะเจาะจงร่วมกับหน่วยงาน หรือภาคีมีโครงการที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง
- มีการพัฒนาเรื่องการเรียนการสอน เทคนิควิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนิสิตในยุคปัจจุบัน มีการนำสอนแหล่งเรียนรู้เพื่อให้นิสิตสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างค่อยๆถึงจุดที่ทุกคน

แนวทางที่ 3 แนวทางด้านระบบสนับสนุนการเรียนรู้

- เสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้และสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน
- วัตถุประสงค์และประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน พร้อมทั้งสามารถให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างสร้างสรรค์
- มีระบบหรือกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างคุณค่าในการพัฒนาวิชาชีพและการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
- มีการสร้างทักษะการสื่อสารสนเทศ ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับนิสิตตั้งแต่ชั้นปีแรกๆ เพื่อให้สามารถค้นหาความรู้ด้วยตนเองต่อไป และที่สําคัญต้องสร้างความอยากรู้อยากเห็นที่ต่อเนื่อง
- เพิ่มโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงชุมชนจริง พัฒนาระบบการเรียนรู้ในชุมชนกับความรู้
- มีการติดตามผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอจากระบบการให้คำปรึกษาโดยอาจารย์ที่ปรึกษา
- มีการสร้างแรงบันดาลใจ คุณธรรม จริยธรรม ความสามารถในการปรับตัว ทักษะทางสังคมและวัฒนธรรม
- การแนะนำและจัดเตรียมทรัพยากรการเรียนรู้สำหรับนิสิต เปิดโอกาสให้นิสิตได้อ่านและค้นคว้าความรู้ในศาสตร์อย่างลุ่มลึก

แนวทางที่ 4 แนวทางการประกันคุณภาพความสำเร็จในการเรียนรู้

- ร่วมมือกับเครือข่ายทั้งภาครัฐและภาคเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน
- มีระบบการส่งต่อการทำงานให้กับผู้เรียนที่มีศักยภาพสูงให้สามารถมีงานทำหลังสำเร็จการศึกษา
- ควรมีแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องมาตรฐานระดับสากล
- ควรใช้รูปแบบการเรียนรู้และการประเมินผลเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจในสมรรถนะของการศึกษาระบบโรงเรียนและการศึกษาตลอดชีวิตที่มีความแตกต่างกับการศึกษาแบบอื่น ๆ ถ้ามีนิสิตเข้าใจ concept ของการศึกษาตลอดชีวิตก็จะสามารถนำไปต่อยอดเพื่อการประกอบอาชีพในอนาคตหรือไปเรียนต่อในระดับสูง
- มีการติดตามความก้าวหน้าในความสำเร็จในการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล
- บรรจุทักษะทางภาษาทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และภาษาที่สามเป็นวิชาบังคับ และมีการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ และสองทักษะพื้นฐานที่จำเป็น รวมถึงการวัดและประเมินผลก่อนจบการศึกษา
- มีการประกันคุณภาพการศึกษาตามสภาพจริง และมีการสอบทานในแต่ละรายวิชาและระดับหลักสูตร
- มีการติดตามประเมินผลศิษย์เก่าผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดเสวนาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ขอเชิญอภิปรายและให้ข้อเสนอแนะ

- ขอความกรุณาทำนให้ข้อคิดเห็นและ/หรือข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่มีต่อแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การประเมินข้อเสนอแนวทางการพัฒนาผู้เรียน ในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

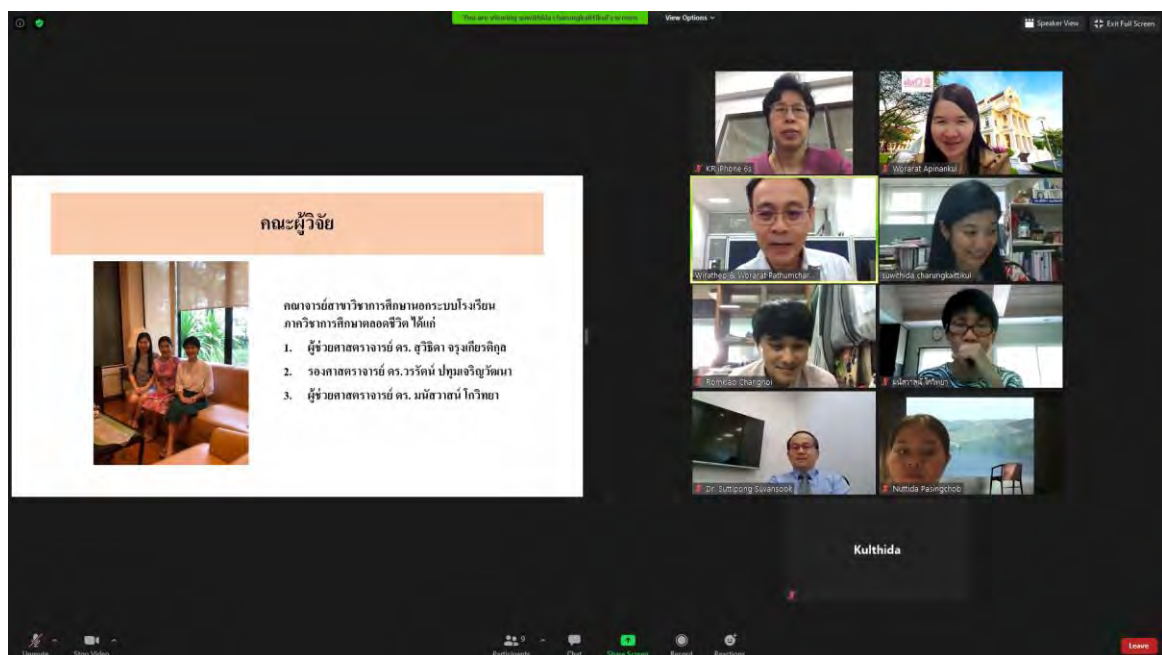
Link: https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSem9bDq3Wb7U9MmG65IOED6qQSponcNGG3yU3IkqTUCatJ-Q/viewform?usp=pp_url

ภาคผนวก ง
ภาพกิจกรรมการสนทนากลุ่ม

กิจกรรมการสนทนากลุ่ม

วันที่ 20 ตุลาคม 2563 เวลา 13.00-16.00 น. ผ่านทางการประชุม Online

This are attending available through all staff services View Options - Gallery View - Exit Full Screen

ขอเชิญอภิปรายและให้ข้อเสนอแนะ

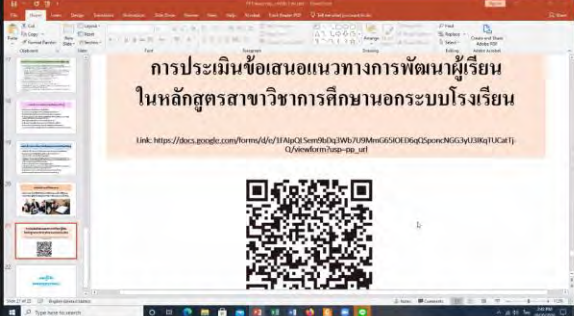
- ขอความกรุณาท่านให้ข้อคิดเห็นและ/หรือข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่มีต่อแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ill Romkin Changnoi

Unmute Stop Video Participants Chat Share Screen Record Reactions Leave

This are attending available through all staff services View Options - Gallery View - Exit Full Screen

การประเมินข้อเสนอแนวทางการพัฒนาผู้เรียน
ในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

Link: https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSem7b6DqTW6TUMMG650ED5qE2pwnNGGy4138qTUCaf1/1/viewform?usp=pp_url

ill Sri Subhong Balaasook

Unmute Stop Video Participants Chat Share Screen Record Reactions Leave

